

V. ÉVFOLYAM 2. SZÁM

ZENEKAR

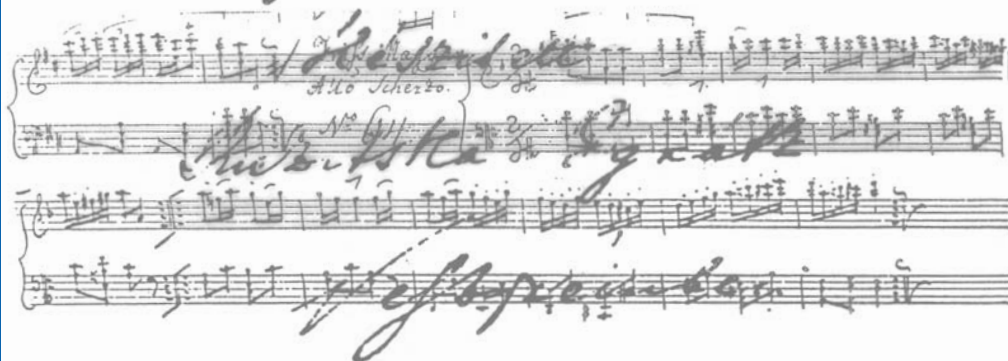
1998. ÁPRILIS

Torle Pianora

mellyeket

At Magyar Nemzet Dicsőségére

- Közgyűlésünk margójára
- Mélyvíz – cápákkal
- Zenei emlékezés 1848–49-re

TARTALOM

Közygylésünk margójára	3
Az állandó hivatásos szimfonikus zenekar meghatározása	5
HELYZETKÉP 1998	
Mélyvíz – cápákkal	6
Rögök a profizmushoz vezető úton	8
SZOMBATHELYI VÁLTOZÁSOK	
„Első a közügy; az egyes emberek érdeke csal azután következik”	11
VENDÉGEK RUDOLFINUMBÓL	14
ZENETÖRTÉNET	
Az 1848–49-es forradalom és szabadságharc 150. évfordulójának tiszteletére	15
Zathureczky Emlékverseny – amint a zsűrielnök, Láng István értékeli	20
Újra fesztivál... ...a MÁV Szimfonikusoknál	21
KRITIKA	
Folytatódik a „Hazai Szimfonikus Zenekarok” fesztiválja a Vigadóban	22
A MÁV Szimfonikus Zenekar Mozart CD-felvételéről	24
Dohnányi Ernő két hegedűversenyének felvételéről	25
Újdonságok a Frankfurti Vásárról	26
EGÉSZSÉG	
Kínkeserves vándorlás fogorvostól fogorvosig	29
HUMOR	
Illetlen intelmek karmestereknek	31
Rejtvény	32
Próbajátékok	32

HÍREINK

A Művelődési és Köznevelési Minisztérium a Magyar Köztársaság 1998. évi költségvetéséről szóló 1997. évi CXCV. törvény 5. sz. melléklete 19. pontjának értelmében az önkormányzatok által fenntartott hivatásos zenekarok és énekarok támogatásának kiegészítésére vonatkozó

230 millió Ft összegű központosított előirányzatra vonatkozóan a pályázatot meghirdette.

A beérkezett pályázatok elbírálására összeállított kuratóriumban az alábbi szervezetek képviseltették magukat:

- a Magyar Zenei Tanács képvisletében – 2 fő
- a Magyar Muzsikusi Fórum képvisletében – 2 fő
- a Magyar Szimfonikus Zenekarok Szövetsége képvisletében – 2 fő
- a Magyar Zeneszerzők Egyesülete képvisletében – 1 fő
- a Magyar Zeneművészek és Táncművészek Szakszervezete – 1 fő
- az MKM Önkormányzati Gazdasági Osztálya képvisletében – 1 fő
- az MKM Művészeti Főosztálya képvisletében – 1 fő

A kuratórium egyhangú döntése alapján a kiegészítő támogatás az alább felsorolt zenekarok és énekarok között a megjelölt összegek szerint kerül felosztásra:

Debreceni Filharmonikus Zenekar	29 000 000,- Ft
Szegedi Szimfonikus Zenekar	29 000 000,- Ft
Miskolci Szimfonikus Zenekar	29 000 000,- Ft
Győri Filharmonikus Zenekar	29 000 000,- Ft
Szombathelyi Szimfonikus Zenekar	29 000 000,- Ft
Pécsi Szimfonikus Zenekar	29 000 000,- Ft
Dohnányi Ernő Szimfonikus Zenekar	19 000 000,- Ft
Budapesti Fesztiválzenekar	10 000 000,- Ft
Szolnoki Liszt Ferenc Kamarazenekar	5 000 000,- Ft
Szolnoki Szimfonikus Zenekar	7 000 000,- Ft
Debreceni Kodály Kórus	13 000 000,- Ft
Szolnoki Bartók Béla Kamarakórus	2 000 000,- Ft
Összesen:	230 000 000,- Ft

Gratulálunk

Az ezévi Ferencsik emlékgűrűt Gábor Júlia fagottművész nyerte el. (ezt a díjat felváltva kapja az Állami Hangversenyzenekar, illetve a Magyar Állami Operaház Zenekarának egy-egy művésze.)

*

Kossuth-díjas lett Vásáry Tamás a Magyar Rádió és Televízió igazgató karmester, akit emellett a Köztársasági Elnöki Aranyéremmel is kitüntettek!

*

A Pécsi Szimfonikus Zenekar nyerte el idén a Bartók Béla – Pásztori Ditta díjat.

Helyesbítés

Előző számunkban tévesen megjelent hír helyesen így szól:

Kovács Miklós oboaművész kapta az „Év zenekari művésze” kitüntetést a Szombathelyi Szimfonikus Zenekarban.

ZENEKAR

A MAGYAR SZIMFONIKUS ZENEKAROK SZÖVETSÉGÉNEK,
valamint a MAGYAR ZENEMŰVÉSZEK
és TÁNCMŰVÉSZEK SZAKSZERVEZETÉNEK közös lapja.

ALAPÍTOTTA: POPA PÉTER

A szerkesztőség címe:

MAGYAR SZIMFONIKUS ZENEKAROK SZÖVETSÉGE
1068 Budapest, Városligeti fasor 38.
Telefon: 342-8927 - Fax: 342-8372

*

Felelős kiadó és szerkesztő: **POPA PÉTER**
Tördelés-szerkesztés: *Publicitás Print Kft.*

*

Nyomtatás: Publicitás Print Kft.
1021 Budapest, Tárogató út 26.
Telefon/fax: 200-7330

Felelős vezető: A Kft. ügyvezetője

*

ISSN: 1218-2702

KÖZGYÜLÉSÜNK MARGÓJÁRA

Az immáron öt éve megalakított Magyar Szimfonikus Zenekarok Szövetsége idén is megtartotta rendes évi közgyűlését. A jeles alkalom a jelenlévők (megbízott képviselők és igazgatók) számára tette csak érzékelhetővé a szövetség elvégzett munkáját, illetve eredményeit. Éppen ezért e lap hasábjain szükséges az egész zenekari társadalmat tájékoztatni gondjainkról éppúgy, mint sikereinkről – természetesen az egész magyar zenei élet tükrében. Ehhez jó apropót nyújt a Magyar Zenei Tanács a „zenei élet alakulásáról, zenekultúránk állapotáról 8 évvel a rendszerváltás kezdete után” címmel a közelmúltban kiadott jelentése. A cím önmagában is találó, hiszen nyilvánvalóvá teszi, hogy a „kezdetek után” maghatározás nem a végét jelenti egy folyamatnak, de talán még a közepét sem. A dolgozat számos olyan kérdést érint, melynek (szenvedő) alanyai éppen a zenekarok, vagy szövetségünk: zenekaraink napi gondjai éppen a rendszerváltásból, illetőleg annak „be-fejezetlenségéből”, fakadnak. Tény, hogy a fő feladat, a központosított állami struktúrák lebontása, az állami szubvenciók leépítése fényesen sikerült. A feladat szlogenné vált, boldog-boldogtalan ismételtette, mint valami varázsigét, talán nem is sejtve, hogy mit takarhat a generálisan alkalmazott elv, és éppen ezért mára már bizonyossá vált az is, hogy „rendszersemleges értékek” igenis sérültek, vagy teljességgel áldozatul estek. Amikor Szövetségünk eredményeit, vagy akár eredménytelenségeit vizsgáljuk, csakis a minket körülvevő közeg, a társadalmi és politikai életünk tükrében tehetjük. Tudnunk kell, hogy a civil szervezetek működése és léte ebből kifolyólag eredményessége hajszálnyi köldökzsínortól függ, melynek elvágása éppúgy lehetséges a terület iránt érzéketlen politikusok részéről, mint az általuk kinevezett hivatalnokok részéről.

A dolgozat is elismeri, hogy a súlytalan civil szervezetek összehangolt működését elősegítendő 1990-ben létrehozott zenei parlament, a Magyar Zenei Tanács sem tudta feladatát teljesíteni, (még kevésbé a Magyar Zenei Kamara, mely ma Muzsikus Fórumnak hívattatik) amennyiben „a kezdeti lelkesedés és lendület alábbhagyott és e társaságok végül is nem lettek képesek a társadalmi élet fontos elemeivé válni”. Természetesen – olvas-

hatjuk a dolgozatban – ez elsősorban a „politikuskok árulásán” múlt, „akik a gyakorlatban nem azt a szerepet szánják a szervezeteknek, mint a szépen csengő elméletekben”. Igen! Látjuk és érzékeljük, hogy elkeseredett harc folyik minden olyan fórumon, ahol a szervezetek működési költségeit biztosíthatják. Miközben a szervezetek olyan területeket is képviselnek, ahol a pusztta fennmaradásért folyik harc, nehezen képzelhető el, hogy a tagság biztosítani tudja az eredményes működéshez szükséges anyagi feltételeket. Tekintettel arra, hogy a különböző alapítványok működési költségekre egyáltalán nem adnak pénzt, a civil szervezetek működése, működni tudása csakis az állam (a politikusok) „adakozó kedvén” múlik. Még pontosabban, mennyit óhajtanak visszaforgatni a civil szférába az onnan befolyó adókból. Természetesen ez nem csak gazdasági kérdés! Sőt, gazdasági kérdés csak másod sorban. A fő kérdés: van-e országunkban olyan fokú a demokrácia, hogy igényelje a civil szervezetek munkáját, tényleges beleszólását a törvények előkészítésébe, vagy akár az elosztási rendszerekbe, vagy csupán statisztikaként működhetnek, illetőleg statisztikaként kényszerítődnek működni...

Területünkön is ennek megfelelően működik minden. Miután (feltehetően és remélhetőleg inkább csak a megfelelő vezető személy hiányának okán, mint a zenekultúra egyre fajsúlytalanabbá válása miatt) megszüntették a Művelődési és Köznevelési Minisztérium zenei főosztályát, amely, ha mást nem is, de azt demonstrálta, hogy a zene még ügy, és létrehozta egy vegyes osztályt, amely együtt kezeli a színház-, zene-, és a táncművészetek kérdését.

Ugyan „életre hívtak” ezzel párhuzamosan többségében civil szervezetek képviselőiből álló tanácsadó testületeket is, melyek javaslattevési jog nélkül szabadidejükben elvégezhetik azt a véleményezési feladatot, amire az illetékes hivatal *esetleg* jóindulatú vezetője *esetleg* felkéri őket, azonban a mi estünkben az elmúlt évben megtartott tanácsadó-véleményező ülések száma a meghozott döntések számának arányában egyáltalán nem keltik azt az érzetet, hogy komoly szerephez jutott a civil szféra, különösen annak tükrében, ha figyelembe vesszük, hogy a

tárgyalandó téma megválasztása nem éppen a civil szervezetek javaslatára történik.

Így fordulhat elő az, hogy bár területünkön egyre égetőbb szükség lenne egy átfogó rendezésre az anomáliák megszüntetése érdekében, úgy tűnik erre akkor sincs egyenlőre fogadókészség, ha szövetségünk immáron többedszer is nyomatékosan felhívta az illetékesek figyelmét egy zenekari törvény előkészítésének szükségességére.

Az állami szubvenciók leépítésének mámorában senki nem figyelt arra, hogy vannak területek, melyek egyáltalán nem, vagy csak részben tehetők profit orientálttá. Tudvalévő, hogy egy ország gazdasági erejének és kulturális szintjének fokmérője, hogy milyen színvonalú és hány szimfonikus zenekart tud eltartani, illetőleg hány szimfonikus zenekarra van a közönség részéről igény. Aki azonban azt hiszi, hogy egy szimfonikus zenekar *csupán a pillanatnyi gazdasági helyzet függvényében bőséges esztendőkből működte-tendő*, inséges esztendőkből a tevékenysége visszaszorítható, vagy akár megszüntethető, az téved. Az is téved, aki azzal állítja magát, hogy egy állandó kisebb mag körül alkalmi muzsikussal kiegészítve, a fenntartási költségeket így mérsékelve igazi szimfonikus zenekart tart fenn. Alkalmi és erősen fluktuáló zenekarból sohasem lesz saját stílussal és hagyományokkal rendelkező, vagyis igazi szimfonikus zenekar. *A szimfonikus zenekar egy hosszú folyamat révén létrejött élő organizmus, amely a benne megtestesülő anyagi és szellemi tőke, és tapasztalat révén megismételhetetlenül létrehozott kincs, mely nemzetek és közösségek sajátja, tulajdona és sajátossága.* Ennek őrzése és megőrzése **mindenki mindenkori feladata!**

A szimfonikus zenekarok esetében az állami szubvenciók leépítése nem csupán az átszervezések, a privatizáció és a politikusok hozzá nem értésén múlt. Nagy segítség volt ehhez egy új zenekar alapítása érdekében a széles körben hangoztatott demagógia, mely szerint „igazán jó zenekar képes állami támogatás nélkül is működni.” Nos az idő mást bizonyított. Bármilyen jónak is kiáltanak ki egy zenekart, az képtelen egyre növekvő állami támogatás (akár költségvetési előirányzat, akár miniszteri külön keret, akár minisz-

tériumi pályáztatás) nélkül működni. Ennek csak két oka lehet: az egyik, – amennyiben igaz a fenti kitétel – akkor mégsem olyan jó a zenekar, a másik, hogy nem igaz a fenti kitétel. Nem meglepő egyébként, hogy a nem bevált demagógiát hirdetők ma – talán ugyanazon cél érdekében – azt állítják, hogy Magyarországon túl sok a zenekar, a „gyengébbeket” a „jobbak” hasznára meg kell szüntetni, és a támogatásokat át kell csoportosítani.

Miközben a szimfonikus zenekarok semmi mással össze nem téveszthető, speciális törvények és azonos mechanizmusok alapján működő testületek, melyek között működési különbségek lényegében nem léteznek, addig a különböző fenntartók (önkormányzatok, alapítványok, részvénytársaságok, stb.) körébe került szimfonikus zenekaroknak különböző működési feltételek mellett kell megfelelni azonos feladatoknak. És itt ismét csak a fenntartók *esetleges jóindulatán* múlik a zenekar megfelelő működése. Az pedig sehol sincs előírva, hogy a fenntartó értsen is ahhoz, amit sok esetben csak kegyből tart. Így történhet meg az is, hogy – miközben senki sem irigyli tőlük, de mégis irigylésre méltóan – az önkormányzatok kapnak állami támogatást együttesek működtetése érdekében, addig ugyanolyan együtteseket működtető alapítványok és részvénytársaságok már nem. Arról pedig már nem is beszélhetünk, hogy vajon a fenntartók számára van-e valahol egy útmutatás, egy szabály, egy törvény, amit szimfonikus zenekarok működtetése esetén esetleg be kell tartani. Az életnek kevés olyan területe van, ahol – feltéve, hogy eredményeket is el akarnak érni – ne lenne egy „használati utasítás” egy terméket, egy létesítményt, vagy akár egy növényt illetően. Ma már eljutottunk odáig, hogy még az ebtartást is szabályozni tudták. Vajon mikor jutunk el odáig, hogy a „zenekar-tartást” is szabályozzák? Nos ez a kérdés a magyar civil szféra szándékosan kiépített és *súlyozott* struktúrája folytán nem csak a mi szövetségünk kérdése lehetne, hanem például az un. „zenei parlamentek” kérdése is, amely szervezetek végül is *súlyozottan* nagyobb állami támogatás mellett még tagdíjat is szednek a képviselendő tagszervezetektől.

Nos, nekünk ebben a közegben kell szövetségünk eredményeit vizsgálni.

A finanszírozási kérdéseknél maradv a az önkormányzati zenekarok ideje – ha az infláció mértékének nem is megfelelő, de nominálisan ismét megnövekedett – támogatását nézzük, akkor is sikerként

könnyvelhető el, ha vannak e körből kívül rekedt zenekarok is.

Lapunk hasábjain már többször, és kiemelten foglalkoztunk a PEARLE magyarországi konferenciájával, ide már csak egy megjegyzés kívánczik: kevés olyan társadalmi szervezet van Magyarországon, amelyik ilyen elenyésző állami támogatás mellett, ilyen korlátozott infrastruktúrával képes nemzetközi rangot kivívni magának. Szép lenne, ha a jövőben e „zenekari nagyköveti” tevékenységre például éppen azok az állami szervek hoznának létre egy állandó keretet, amelyek munkáját az európai jogharmonizáció kérdésében pont ezek a fáradságosan kiépített kapcsolatok jelenthetik a legfőbb segítséget.

Részben kapcsolódott a PEARLE nemzetközi konferenciájához, részben pedig régi igényt elégített ki szövetségünk tagzenekarairól kiadott évkönyv. Egyértelmű siker a kiadvány, hiszen alapszabályunk legfontosabb célkitűzéseinek megfelelően nem csupán segítséget nyújt a zenekarok nemzetközi kapcsolatainak fejlesztéséhez, de végre nyilvánvalóvá teszi a „céh”-hez tartozást, hogy mely zenekar felel meg az európai tradicionális elveken nyugvó elvárásoknak, és végre tisztán láthatóvá teszi azt a területet, melyet nem „ad hoc” kezdeményezéseknek hívnak. Mindamellet hasznos információk egész sorával és rendszerbe szedett zenekari ismertetővel a magukról meglehetősen vegyes jellegű prospektusokat megjelentető tagzenekaraink is meríthetnek ötleteket.

Ha már a kiadványoknál tartunk, sikerként könnyvelhetjük el a „Zenekar” című újságunk rendszeres és egyre bővülő számainak éppúgy, mint az iránta megnyilvánuló fokozódó érdeklődést is. Ez az orgánus mindenestre otthont adhatna mindazoknak a kisebb egyesületi szaklapoknak is, amelyek kiadási gondokkal küzdenek, vagy ha nem, akkor sem tudnak szélesebb rétegek felé információt közvetíteni. Reméljük, hogy a „Zenekar” egykor tényleg *zenekar* lesz, és képviseltetni fogják magukat a különböző hangszerek, szakterületek egyesületei is!

Kevésbé mondható sikeresnek szövetségünk kezdeményezésére és támogatásával elindított „szimfonikus zenekari fesztivál”, mely kicsit szégyenlősen „hazai” jelzővel illetve a vidéket, amely megkülönböztető jelző a budapesti szervezés színvonalát tekintve csak a vidékre értve nem lehet pejoratív. Itt ismét kanyarodjunk vissza a bevezetőben már említett Magyar Zenei Tanács-jelentésre: „*Sajnos sok a „közönség nélküli” koncert. Igaz, a rendezők többségükben nem is fordítanak*

különbözőbb gondot a közönségszervezésre, hiszen a jegybevétel a rendezés költségeinek csak elenyésző hányadát fedezheti”.

A megállapítás igaz, de nem minden. Szövetségünk magalakításának az alapszabályból is kiviláglóan nem csupán az volt a célja, hogy „kifelé” közvetítsen információkat rólunk, hanem az is, hogy egymást jobban megismerjük. Szomorú az a tény, hogy egy átlag budapesti zenekari muzsikos nemhogy a vidéki zenekarokat nem hallotta még életében, de a hét budapesti zenekar zömét sem. Hogyan akar egy zenekari tag részt venni ténylegesen saját zenekarának jobbításában, ha még szűkebb környezetében sincs összehasonlítási alapja. De ugyanez elmondható a budapesti zenekarok vezetőiről is. Sajnálatos, hogy az egyébként lapunk hasábjain is közhírré tettett hangversenyeken csak elvétve láthattunk más zenekarokból bárkit is! Kár hogy e nemes cél is az „ezt is letudtuk” kategóriájába került. Csak remélhetjük, hogy a sorozat hátralévő két hangversenye a Pesti Vigadóban (május 4-én a Miskolci, május 25-én pedig a Győri Szimfonikus Zenekar vendégszereplésével) népesebb nézősereg előtt fog lezajlani!

Tanuljunk meg saját értékeinket becsülni, mert csak így tudjuk azokat másokkal is megbecsülnetni!

Az amit berkeinkben csak „zenekari törvényként” hiányolunk, annak tulajdonképpen közmegegyezésen alapuló „játékszabálynak”, gentlemen’s agreement”-nek is kellene lennie. Ha ilyen nincs, akkor áll elő a maihoz hasonló helyzet, amikor nemcsak a fenntartók és a támogatók körében, hanem a munkáltatók és munkavállalók körében is bizonytalanság és kapkodás található. Nem egy tagzenekarunk a minőségi átvedlés köntösébe bújtatott átszervezés, kényszerű leépítés idején éli ami esetenként lehet indokolt is! Azonban megfelelő keretek híján felesleges feszültségeket keltenek a zavarosban buzgókodók. Van olyan tagzenekarunk amelyik rövid idő alatt a harmadik (valószínűleg még nem is az utolsó) működési szabályzatát szüli, és van olyan is ahol a pártállami időszakban született működési szabályzatra hivatkozva próbálják meg a munkáltató védőernyője alatti vezetők személyes motivációikat érvényesíteni. Van olyan tagzenekar, ahol egymással is alig szót értő bizottságok egész sora található, és van olyan, ahol a „ne szólj szám, nem fáj fejem” a legjobb érdekvédelmi szlogen. Van ahol választott és bizalmat élvező igazgatóval nem értenek néha szót, de vállvetve kiizzadják a legjobb megoldást.

dásokat, ám van olyan is, ahol hitelét veszített, de kinevezett igazgató túlkapása- it tűrik némán, nem is sejtve, hogy mi a hallgatás ára. Valóban itt lenne az idő tud- nia minden érdekeltnek, hogy kinek men- nyi és meddig, de csak annak tükrében, hogy egy hajóban evezünk és a szimfoni- kus zenekar – végül is még – nem kon- centrációs tábor. *A minőségi alkotáshoz minőségi körülmények és nem kevésbé minőségi légkör szükséges.* Meg kell talál- ni azt a középutat, amely a különböző ér- dekek mentén a kisstílű, testületen belüli

presztízs-harcok helyett egymás kvalifi- káltságát elismerve valóban az európai tradíciók visszahonosításával akar valós eredményeket elérni!

Csak a jövő fogja megmutatni, mekko- ra lépést tett ebben az irányban szövetsé- günk amikor egy komplex zenekari tör- vény első cikkelyét megalkotta. Akik részt vettek a javaslat megtárgyalásában, azok tudják, milyen antagonisztikusnak látszó ellentmondások gátolták meg az el- fogadott szöveg teljesebbé tételét, de ők tudják azt is, hogy amennyiben szövetsé-

günk nem jut konszenzusra például lét- szám-kérdésekben, akkor egy mégis meg- születhető szabályozó rendszer nem a 150 tagú zenekart fogja minimális létszámú- nak elfogadni. Mindannyiunk közös mun- kája szükséges ahhoz, hogy problémáink- ban felfedezzük a közös vonásokat, a tör- vényeket pedig nem saját arculatunkra, hanem a realitásokra alapozva, egyetér- téssel meg tudjuk alkotni a német „Tarifvertrag” magyar változatát, a „köte- lező”, ajánlást zenekaraink egységes mű- ködtetésére vonatkozóan.

MEGHATÁROZÁS

A Magyar Szimfonikus Zenekarok Szö- vetségének 1998. február 25-i közgyűlé- sén elfogadott meghatározás szövege:

Az állandó hivatásos szimfonikus zenekar

PREAMBULUM

Az állandó hivatásos szimfonikus zene- karok működtetésének az a *célja*, hogy a magyar és egyetemes zenekultúra kiemel- kedő értékei megfelelően magas művészi színvonalon váljanak közkinccsé hang- versenyeken – az élő zene hasonlíthatat- lan élményével –, valamint szakmai hoz- záértéssel készült kép és hangfelvétele- ken.

Feladata a magyar zeneművészet rang- jához méltóan részt venni a nemzeti zenei kultúra megőrzésében és megismertetésé- ben itthon és külföldön egyaránt, a külföl- di zenei alkotások megismertetése Ma- gyarországon, továbbá értékmentő, és te- remtő műhelyként a közönség intellektuá- lis szintjének fejlesztése.

A államnak szem előtt kell tartania, hogy minden ilyen intézmény csak „non profit” elvek alapján működhet, függetle- nül attól, hogy milyen fenntartású, továb- bá, hogy fejlődése – a megfelelő körülmé- nyek biztosítása mellett – évtizedes közös tanulás szerves folyamatának eredmé- nye, mely – az előképzést és a kulturális kölcsönhatásokat is szem előtt tartva – minden esetben **része a magyar zenekul- túrának, nemzeti kincs.**

Éppen ezért a hivatásos szimfonikus zenekarok alapítása és működtetése csak- is szigorú szabályok és elvek mentén tör- ténhet és – a hazai realitásokat figyelem- be véve – nem nélkülözheti az állam tá- mogató szerepét.

Egy zenekar akkor nevezhető *szimfonikus* zenekarnak, ha képes megszólaltatni klas- szikus értelemben vett szimfonikus zene- kari műveket. Ezen művek előadásához szükséges vonós, fúvós és ütős hangszerek számának aránya az évszázados gyakorlat alapján alakult ki, a partitúrákban erre vi- lágos utasítások találhatók. Az arányok megtartása kötelező, azonban a vonós szó- lamok létszáma terem és akusztika függ-vényében bizonyos határok között, a kar- mester kívánsága szerint növelhető.

A szimfonikus zenekar *legfőképpen* szimfonikus zenekari műveket ad elő, (szimfóniák, szimfonikus költemények, versenyművek kísérete, stb.) hangver- senypódiumon, vagy stúdióban, de profil- jába tartozhat operai kísérek előadása is.

Különösen nem nevezhető szimfonikus zenekarnak az a zenekar, mely kizárólag (túlnyomórészt) operettet vagy más könnyűzenei műveket ad elő színházi árok- ban, vagy csak időszakosan működik.

Hivatásos szimfonikus zenekarnak ne- vezhető az a zenekar, mely az alábbi fel- tételeknek megfelel:

- **saját, jól megkülönböztethető, kizá- rólagosan használatos név**
- **tagjai főfoglalkozású, főállású zene- kari művészek**, döntő többségben felsőfo- kú végzettséggel, akik más hivatásos szimfonikus zenekarnak nem lehetnek tagjai
- **rendszeres havi illetmény folyósítá- sa** munkaszerződés vagy közalkalmazotti kinevezés alapján, a művészeti munkakö- rök sajátosságait figyelembe vevő művé- szői pótlékokkal, fizetett szabadsággal, szociális juttatásokkal, vagy természetbe- ni juttatásokkal.

• **megfelelő mennyiségű hangszerál- lomány feletti rendelkezés, vagy külön keret annak bérlésére**

• **önálló jogi személyiség vagy saját jogi státusz, továbbá bankszámla, vagy ilyennel rendelkező fenntartó**

• **szakmai vezetés:** határozott időre szerződötetett karmester vagy művészeti vezető

• a fenntartó által határozott időre megbízott vagy kinevezett igazgató/me- nedzser igazgató / menedzser és előadó(k)

• **műszaki személyzet** (1 vagy 2 sze- mély berendezésre, kottakezelésre stb)

• **saját (vagy bérelt) infrastruktúra** : székhely, próbaterem, kiszolgáló helysé- gek (öltöző, hangoló, gyakorló, iroda, stb)

• **az éves és havi szolgáltatások jog- szabály, illetve kollektív szerződés szerin- ti teljesítése**

• **kollektív szerződés, működési sza- bályzat**

• **művészeti tanács,**

• **közalkalmazotti / üzemi tanács**

• **országos érdekvédelmi és szakmai szervezeti tagság**

• **állandó részvétel a magyar zenei életben**

A Magyar Szimfonikus Zenekarok Szövetségének állásfoglalása szerint *szimfonikus zenekarnak* minősül az 1853- tól folyamatosan működő Budapesti Fil- harmóniai Társaság zenekara.

Működési formák, illetőleg fenntartók szerint: **állami, önkormányzati, intéz- ményi, alapítványi és egyesületi** szimfo- nikus zenekarok létezhetnek. A különbö- ző jellegű fenntartás esetén is azonos alapilletmény jár az azonos kategóriájú és azonos beosztású zenészeknél. A munkál- tató ettől csak felfelé térhet el minőség, és egyéb indokok alapján.

Mélyvíz vagy dagonya – vagy inkább mocsár?

Március 30-án a televízió 2-es csatornáján Várbíró Judit szerkesztésében és Kovács Sándor műsorvezetésével sugározták a „Mélyvíz” legutóbbi adását, melyen az indító kérdés szerint arra kellett volna választ kapni a meghívott vendégektől, hogy sok-e az államilag finanszírozott budapesti szimfonikus zenekar, azonban – bár a műsorvezető sokszor kiragadva a szót az éppen beszélő szájából (túl)markánsan igyekezett a saját elképzelése szerinti mederbe kényszeríteni a hozzászólásokat – óhatatlanul szóba kerültek a vidéki zenekarok is. Annál is inkább mivel fehéren-feketén kiderült, hogy az egyébként széles körben *nem* publikált, de tudottan a zenekarok számának csökkentését javasló Fischer Iván féle dolgozatra épülő műsorvezetési és kérdezői koncepció nem vette figyelembe, hogy országunkban Budapesten a legkevesebb a közvetlen állami, vagy önkormányzatokon keresztül folyó támogatásban részesülő zenekar, amennyiben az ország Budapestből és vidékből áll. Furcsának tűnt az is, hogy az érdekeltektől szerették volna hallani a beismerő vallomást fölösleges mivoltukat illetően, az pedig már egyenesen kínosnak tűnt, hogy az ugyancsak bőséges általános és országos jellegű kérdések tekintetében mindenképpen illetékes Magyar Szimfonikus Zenekarok Szövetsége – véletlenül vagy szándékosan – szintén nem került a meghívottak listájára, így vitába szállni sem tudott olyan sanda csúsztatásokkal, melyek már a hitelrontás kategóriájába tartoznak. Az MNFZ képviselőjében meghívott Kovács Géza, kényszerűségből, mint elnökségi tag ugyan megpróbálta visszautasítani Fischer Iván kijelentéseit, de ez is csak addig sikerült, amíg a műsorvezető sokadszor közbe nem avatkozott.

Végig nézve, és tárgyilagosan elemezve a műsort úgy tűnt, hogy itt valami nem született meg, itt elmaradt a bum! Éppen ezért felmerült bennem a kérdés: Mit akart elérni a műsor: A „túl sok a magyar zenekar” szlogen népszerűsítését, sulykolását abba a néhány nézőbe akik még nem tértek nyugovóra, vagy annak beismerését, hogy mindaddig amíg 150 muzsik

(alkalmasint munkanélküli) nem jelenik meg egy próbajátékon addig nem lesz országunkban igazi zenekari színvonal? „Sajnos” a jelenlévők – szponzorok, fenntartók, igazgatók és művészeti vezetők nem értették meg a burkolt célkitűzést, és mintha összebeszéltek volna, bizonyították szinte az ellenkezőt: Magyarországon az egyik legnagyobb vonzerőt jelenti az ide települő tőke szempontjából hazánk világviszonylatban is igen magasnak mondható kulturális szintje, a kulturális szolgáltatások sokszínűsége, ezen belül pedig természetesen a zenekultúra kimagaslóan magas szintje. Még Schiffer János is úgy fogalmazott, hogy az állam nem engedheti meg magának, hogy az értéktéremtő kultúrát „piacosítsa”, ne támogassa.

Hozzá tartozott volna a műsorhoz egy objektív nemzetközi összehasonlítás is, hol mi mennyi.

Nos, Budapesten 8 zenekar van. Ebből mindössze **egy** zenekar kap közvetlen állami támogatást, az MNFZ, kettő pedig önkormányzatit, illetve az önkormányzaton keresztül elenyésző költségvetési támogatást. A többi zenekart fenntartói, szponzori, és pályázati pénzekből működtetik. Itt legfeljebb egy kérdés merülhet fel, vajon melyik zenekar kapja a legtöbb miniszteri különkeret-pénzt, illetőleg minisztériumi pályázatásokon elnyert pénzt, ami végül is szintén állami pénz. Ha ez publikus lenne, valószínűleg érdekesebb lenne, mint a TV-műsor. Vidéken majdnem egyöntetű a helyzet: az idén alakult Szolnoki szimfonikus Zenekart nem számolva a zenekarok 60-70% önkormányzati és 30-40% költségvetési támogatásokból tartják fenn.

Nézzük Európát:

Németországban, nyugaton 90 db 100%-osan szubvencionált szimfonikus zenekar van (ebből 1 a Berlieni Filharmonikusok, 11 rádiózenekar, a többi állami és városi), továbbá 5, szintén államilag támogatott(!) kamarazenekar, ezen felül keleten pedig 52 szimfonikus zenekar és 4 kamarazenekar ugyanolyan támogatási formákba. Tehát 90 millió lakosra 142 szimfonikus zenekar jut zömében állami,

de mondhatjuk úgy is, hogy 100%-osan adófizetői pénzből. (adatok: Das Orchester 98/2)

Angliában összesen 101 zenekar van, a Brit Zenekarok Szövetsége 75 tagot számol. Itt is minden zenekar kap több kevesebb állami támogatást. Így például Londonban a London Symphony Orchestra 1.16 millió font önkormányzati támogatás mellé ugyanannyit kap az államtól is, a London Philharmonic Orchestra az önkormányzati 330 ezer fonthoz 700 ezer fontot kap az államtól, a Philharmonic Orchestra 700 ezer, a Royal Philharmonic Orchestra pedig 300 ezer fontot kap az államtól. (az adatok az ABO elnökétől, Libby Mac Namarától származnak)

Hollandiában 13 zenekar van, ebből 3 vegyes, 10 pedig tisztán állami támogatással tartja fenn magát. (az adatok Rudolf Wolfensbergertől a Holland Szövetség igazgatójától származnak)

Nos ebből talán kiviláglik, hogy Európa felé menetelve talán nem éppen a kultúra rombolása lenne a feladatunk, sőt ellenkezőleg, egyik legfőbb „exportcikkünk” és vonzerőnk révén inkább annak fejlesztése, még magasabb szintre emelése. Vajon a közszolgálati médiumok szerkesztői és magasán képzett műsorvezetői, miért nem olyan – ma már valóban aktuális műsorokat – szerkesztenek, ahol a kérdések arra vonatkoznának, hogy a nagy vonzerőt jelentő kultúrába vajon miért nem áramoltatják vissza kötelezően az ideáramló tőke egy részét? Vagy miért nem azt a kérdést teszik fel, hogy igazságos elosztás-e, ha ugyanazon feladatokat elvégző, országunk művészi renomóját egyformán emelő zenekarok szabályozatlanul, a fenntartók egyéni elképzelései szerint kapják javadalmazásukat, esetenként egy fillér állami támogatás nélkül?

És most néhány szót a Szövetségünkért csúsztatásra, mely szerint egyesületünk csupán az állami pénzek egymás közötti elosztására jött létre:

Aki valaha is részt vett annyira a magyar zenei életben, hogy figyelemmel kísérje a – sajátján kívüli – új kezdeményezéseket, az jól tudhatja, hogy a Magyar Szimfonikus Zenekarok Szövetsége (és

nem „zenekarok” szövetsége, ami akár népi, vagy fúvós, vagy akár pop-zenekarokat is takarhatna), továbbá nem szabadúszó (értsd: leginkább „ad hoc” zenekarokban előforduló), vagy külföldre szakadt muzsikások gyűjtőháza, hanem egy olyan önkéntesen létrejött szakmai fórum, amely speciálisan a magyar **hivatásos** szimfonikus zenekarok általános, művészeti és szabályozási problémáival foglalkozik, elősegítendő az **összes** magyar szimfonikus zenekar szakmai fejlődését, miközben mindannyiukat – a fejlődésük során kialakult különbözőségeik ellenére – igyekszik egységes elvek alapján képviselni az összes fórumon. E sorok nem alkalmasak arra, hogy Szövetségünk teljes alapszabályát ismertessük, de a fentiekből is kiderül, hogy itt olyan kezdeményezésről van szó, mely bizonyítottan nemcsak cél érdekében jött létre, PEARLE-tagságunk révén bizonyítottan az európai normáknak megfelelően, és különböző tevékenységeink – kiadványok, rendezvények, tanácsadó és koordináló szolgáltat, karmesterek és zenekarok eredményes képviselete más fórumokon – révén bizonyítottan a köz és a magyar kultúra önzetlen szolgálata érdekében.

Hogy ebből kimaradt magyar zenekar, az – az igazi okokat megvizsgálva – legalábbis elgondolkodtató. Hiszen a BFZ dokumentálhatóan részt vett a szövetség megalakítása szándéknyilatkozatának megfogalmazásában éppúgy, mint az alapelvek kialakításában, továbbá, a későbbiek folyamán belépési szándékait **írásban** jelezve igencsak nem úgy tűnt, hogy bármivel is ne értene egyet, vagy ép-

penséggel olyan rossz a véleménye a Szövetségről, mint Fischer Iván a műsorban elhangzott mondataiból erre következtetni lehetett.

Annál inkább mutatkozott probléma azon jelentkezési ív kitöltésénél, mely minden tagszervezetre nézve kötelező, sőt a tagság feltétele, nevezetesen annak okán, hogy ezen önkéntes szervezetet a zenekarok (és nem a munkáltatók) hozták létre, a belépést csakis a demokratikusan választott zenekari bizottságok (művészeti bizottságok/tanácsok) tehetik meg, miközben – egymásrautaltságukat demonstrálódó – a zenekarok igazgatói is képviselői (tehát szavazati és választhatósági) joggal rendelkeznek. Nos ez az az elv, ami egyébként a tradicionális európai zenekari kultúra sajátja – mármint a művészek demokratikus joga a zenekaron belüli önszerveződéshez, és döntésekben való részvételhez, ad absurdum **a karmester személyét illetően** – ami úgy tűnik hiányosan van jelen a BFZ struktúrájában, hiszen nem akadt alany (mármint demokratikusan választott zenekari testület) aki/amely a belépési nyilatkozatot aláírta volna. Úgyszintén nehézségeket okozhatott a kérdőív gazdálkodásra vonatkozó része, hiszen abban közölni kellett volna – többek között – az összes bevételi forrást, mint azt az összes többi zenekar – a Szövetség saját belső használatra – megteszi. Tán ezért alakulhatott úgy, hogy a belépési szándéknyilatkozat fölötti örömmünkben a BFZ illetékeseivel interjút készíteni akaró újságíró csak fürgeségének köszönhetette, hogy nem a kezére csapták az ajtót.

Ami pedig a magyar muzsikások elvándorlását illeti, meg kellene vizsgálni, hogy – bár a nyomorúságosan alacsony hazai muzsikusi fizetések emelése elodázhatatlan, és a feltételek megteremtésében **igenis részt kell vennie az államnak**, mint a zenekarok vonzerő-gyakorlásának legfőbb haszonélvezőjének – igaz-e, hogy *a muzsikásokat csak pénzzel lehet egy zenekarnál tartani*. Ha ez kizárólag így lenne, talán nem lenne akkora elvándorlás a legjobban fizető zenekarból sem.

Ezek után tényleg el kellene gondolkodni azon, hogy vannak-e olyan jellegű problémák a magyar zenekari életben, mint amik – köszönhetően a szorgos terjesztőknek – a legkülönbébb fórumokon kaphatnak teret, vagy rá kell jönnünk arra, hogy hol keressük a bajok gyökerét, sőt **ki is kell ezt mondanunk**. Azt mindenestre már most ki lehet mondanunk, hogy elég volt a magyar zenekari kultúra sanda célú rombolásából. Elég volt abból, hogy demagógiákat terjesztve becsületesen dolgozó és példásan fejlődő zenekarok létre törjenek, és elég volt abból, hogy az önzés határait nem ismerve mindenki jussát akarják! Szövetségünk 13 tagzenekara példás összhangban tevékenykedik a mostoha körülményei ellenére is. Jobbító és egymást segítő akarattal minden támogatást megad a magyar zenekari kultúra magasabb szintre emeléséhez, de nem enged, hogy zenekarnak zenekar legyen farkasa.

Popa Péter
a Magyar Szimfonikus Zenekarok
Szövetségének elnöke

FELHÍVÁS

valamennyi zenekar, művészek, hangszerkereskedők és javítók számára

1998. március 22-re virradóan a Pécsi Szimfonikus Zenekar próbaterméből eddig ismeretlen tettesek az alábbi hangszerket és tartozékokat tulajdonították el:

- világos tónusú brácsa, a lakkozás foltos, 1953 vagy 1957-es gyártású, Eugen Mann feliratú vonóval
- Marosvári László által készített nagyméretű, vörösbarnás brácsa, 1986. op. 18. Otto Dürschmnnitt típusú vonóval.
- világos tónusú román hegedű, Giga Vasile 1995, a vonó NDK gyártmányú Thomas Gerherth

– továbbá 5 db vonó, három zenekari tag tulajdonát képezték.

Amennyiben tisztázatlan eredetű hangszerket kínálnak Önöknek megvételre, vagy bármilyen módon információval tudnak szolgálni a fenti hangszerek hollétéről, kérjük értesítenek minket:

Pécsi Szimfonikus Zenekar, 7621 Pécs, Király u. 18.
Tel./Fax: (72) 324-350, 242-793

Rögök a profizmushoz vezető úton

Február 20-án megszületett a határozat: hivatásos státuszban, három együttest átfogó önálló intézmény részeként működik tovább a Szolnoki Szimfonikus Zenekar. A határozat több év konfliktusokkal teli küzdelmeinek eredménye, és természetesen nem jelenti, nem jelentheti a küzdelmek végét. Az alábbi beszélgetés az intézmény igazgatójával, (egyben a zenekar karmesterével), Bali Józseffel és Patkós Imre igazgatóhelyetessel készült.

B. J. – Ennek a lépésnek is lényeges eleme volt a véletlen – mint szinte mindennek a világon. A csírája már több, mint harminc éve „lélegzett” – 1965-ben kaptam megbízást arra, hogy szimfonikus zenekart szervezzek és vezessek Szolnokon. Tizenhárom színházi muzsikussal és mintegy húsz zenetanárral számolhattam a városban, akikhez még színvonalasan játszó amatőrök is társultak. Az első években teljesen amatőr alapon munkálkodtunk, később kaptunk némi próbapénzt. Amikor félprofivá vált a zenekar, már viszonylag rendes próbagázsit tudtunk fizetni. Alapvető feladatunk az ottani régió zenei igényeinek kielégítése volt, aminek gerincét sok ifjúsági koncert alkotta. Voltak kudarcok, de azért sikeres volt a működésünk.

– Mennyire kellett kézben tartania a zenei irányítás mellett a zenekar egyéb dolgait?

– Nagyon fontos volt, hogy erre képes voltam. Talán nem szerénytelenség azt

állítanom, hogy nem jutottunk volna el idáig, ha nem élek ott a városban, nincs sok ismerősöm, nem tudok hova lépni a legkülönbözőbb problémák felmerülésekor. Sok kollégámat ismerem, akik Budapestről kezdtek szimfonikus zenekart alapítani vagy vezetni. Ez a távirányítás azonban nemigen vált be. Talán azért mondhat a hasonló nagyságú városok közül (Szombathelyen kívül) egyedül Szolnok egy hivatásos szimfonikus zenekart magáénak, mert én magam is Szolnokon élek.

– Hol volt vagy hol van az együttes adminisztrációs központja?

– Valójában a szervezés maga nem kötődött semmilyen irodához. Gazdasági ügyeinket a Szigligeti Színház gazdasági irodáján intézték, amiért mi az érdekeltek némi fizetést juttattunk. Más hivatals kapcsolódási pontunk nem is volt.

– Ebben a kellemes állapotban mégis jelentős változás következett be az elmúlt időszakban. Mi váltotta ezt ki?

– Az események 1995-re vezethetők vissza. Ekkor, egy új színházvezetés új koncepciója alapján született egy ötlet, amely szerint a szimfonikus zenekar beleolvadna a színházi struktúrába. Alapvető feladata a színház zenei kiszolgálása lenne, és évente néhány alkalommal önálló hangversenyt adhatna. Nem láttam biztosítottnak ebben a formában a zenekar szakmai irányítását, valós egzisztenciáját. Nem szerettük volna feladni önállóságunkat sem. Megkérdeztem azért a zenekart is: jobb anyagi feltételek mellett hajlandók-e lemondani autonómiájukról? Úgy döntöttek a tagok, hogy inkább önálló szimfonikus zenekarként működünk tovább. A színház által felajánlott mintegy hatszoros bér azért megtette hatását: tizennyolcan oda szerződtek. Ez nagyon nagy arány egy 48-50 tagú szimfonikus zenekarban. Romboló volt ennek a lépés-

nek a morális hatása is, hiszen azok a zenészek továbbra is játszanak velünk, ha színházi elfoglaltságuk engedi, és a feszültségek szinte tapinthatóak. Pedig én is felemeltem a zenekar gázsiját 50%-kal.

– Honnan szerzett pénzt az emeléshez?

– Arra gondoltam, hogy a város vezetése nemcsak a színháznak asszisztál, hanem nekünk is; reméltem, hogy a zenekar sem mostohább gyermek a színháznál. Kicsit naiv voltam, mert még cifrább dolgok is történhettek volna, ha nem állunk a sarkunkra.

A gázsi felemelésével menteni tudtam valamennyire a helyzetet, a pénzünk azonban októberre elfogyott. Szerencsére van egy alapítványunk, amire addigra négy és fél millió forint gyűlt össze – kunyeráltunk, voltak felajánlások és nem nyúltunk hozzá, csak akkor, októbertől decemberig. Ha ez nem lett volna, a színház eredeti koncepciójának kellett volna megvalósulnia.

– Az 1996-os évet azért még nem a mai, hivatásos státuszban kezdte a zenekar?

– Egyesületi formában működtünk akkor, de meg kell vallani, nagyon rossz lelki állapotban voltak a muzsikuskok. Számos konfliktus keletkezett az ittmaradtak és a színházhoz szerződtek között, pedig én nem tudtam haragudni arra, aki élt a lehetőséggel, és a mai zenészvilágban igen szépnek számító pénzért vállalt munkát. A lényeg azonban az, hogy együtt maradtunk.

– Milyen lépésekkel építették a mára már megvalósult teljes önállóságot?

– Először is teljesen leszakadtunk a színházról; a kötődés ugyan nem volt szoros, de a gazdasági ügyeinket is inkább elhoztuk onnan. Ennek nem érzelmi okai voltak, hanem gazdaságiak. A színház, mivel a mi költségvetésünk oda tartozott, megkapta ugyanis az utánunk járó „fej-

kvótát” az önkormányzati és államkasszából, de ebből nekünk egy fillér sem jutott. Ugyanakkor kimaradtunk azokból a pályázati lehetőségekből, amik célzottan a szimfonikus zenekarokat illetik, hiszen színházi zenekarként deklaráltak minket. A város három hivatásos együttese – a Bartók Kórus, a Liszt Ferenc Kamarazenekar és a Szimfonikus Zenekar – önálló intézményként folytatta a munkát.

– *Nem esett ebben a helyzetben rosszul a zenekarnak, hogy miközben többen igyekeznek kihúzni a talajt a lába alól, szerződtek a Liszt Ferenc Kamarazenekart, ami ugyan minden kétséget kizáróan csak használ Szolnok hírnevének, de talán bánthatja az évtizedek óta itt élő és dolgozó, éppen létbizonytalanságban lévő muzikusokat?*

– Voltak ilyen zöngék, amiket csak az csendesített, hogy a Liszt Ferenc Kamarazenekar és személyesen Rolla János is pontosan érezte a helyzet fonákságát, és határozottan mellettünk exponálta magát a város vezetésénél ebben az ügyben. Annyira amorálisnak találta a helyzetet, hogy pozitív megoldás hiányában az együttes Szolnokról való kivonulását emlegette. Ő is úgy ítéli meg, hogy bázisként a szimfonikus zenekart kellene működtetni, amely ellátja a színházi szolgáltatásokat is. Még Debrecenben is így van ez, ahol komoly operajátszás folyik. Csak nálunk akarták éppen fordítva megvalósítani.

– *Mi lett a tiszta helyzet?*

– Bejelentettük az önkormányzatnál, hogy eljövünk a színházról és egyesületi formában működünk tovább. Tisztes egyesületi támogatást is kaptunk az önkormányzattól, vállalva valamennyire az infláció követését és a zenekar fokozatos felépítését, kibővítését. Megvolt tehát az anyagi bázis a profizmus megalapozására. Növelni fogjuk azok arányát, akik főállásban dolgoznak a szimfonikus zenekarban.

Két ötlet merült fel: egyik, hogy a végzős főiskolások körében ismertté tesszük ezt, mint állás lehetőséget. Másfelől bizonyára vannak olyan munka nélkül létező zenészek, akiknek több, mint három hónapja nincs állásuk és mint közhasznú munkát felkínáljuk a nálunk betöltendő zenekari státuszok némelyikét.

Kell persze némi idő míg kiderül, ki az, aki ittmarad, nem is szakmai, hanem emberi jellegű problémáktól tartok.

– *Hány olyan tagja van a zenekarnak, akinek ez a főállása, akinek ez az elsődleges munkája?*

– Év végére húsz-huszonkettőre tervezük ezeknek a tagoknak számát, ami évenként négy-öt fővel emelkedik (?) majd. Kezdetnek ezt nem tartom rossznak. Ez valójában egy vonós stáb.

– *A személyi feltételek tehát adottak, vagy legalábbis ígéretesek. Ez azonban nem elég egy igazán jó szimfonikus hangzás kialakításához. Milyen hangszerállománya van az együttesnek? A zenekarnak piac kell, piacot jó hangzással lehet szerezni, ahhoz hangszerek kellene, a hangszerek pedig pénzbe kerülnek, mégpedig rengeteg pénzbe.*

– Pályáztatunk minden irányba, hogy hangszerparkunkat kiegészítsük és följavítsuk. Mostani hangszerállományunk figyelemreméltónak mondható a több évtizedes gyűjtőmunka eredményeként, de természetesen további kiegészítésekre szorul még.

– *A muzikusok hány százalékának van olyan hangszere (különösen ami a vonósokat illeti), amire azt meri mondani, hogy méltó a feladatára?*

– Talán a felének. Sok kolléga spórolt éveken át jó hangszerre, és be is szerezték azokat. Mindig csodáltam áldozatkészességüket.

– *Milyen a kottaállománya a zenekarnak?*

– Nem rossz. Hosszú évtizedeken át, különösen a rendszerváltás előtt, minden évben jelentős összeget szántunk kottavásárlásra. Most azokat használjuk, vagy megpróbálunk nagyon kedvezményes feltételekkel kölcsönözni.

– *Nem kétséges, hogy egy új hivatásos zenekarnak komoly marketing tevékenységre van szüksége akkor is, ha valójában már évtizedek óta működik valamilyen formában. Ez kinek a feladata?*

– Egyelőre mi még mindeneseke vagyunk. Legfőbb segítségem Patkós Imre zenekari igazgató helyettes. A testre szabott feladatköröket majd ezután fogjuk kialakítani.

– *Patkós úr, mi az Ön dolga a zenekar működése, a fellépések szervezése kapcsán?*

P.I.- Ezt így nem tudnám felsorolni. A dolog minden esetre ott kezdődött, hogy

amikor egyesületté alakultunk, megválasztottak az egyesület elnökének. Ezzel az addig Bali feladatkörébe tartozó minden olyan munkát, ami a szervezéssel, koncert- és muzsikusszerződésekkel, programegyeztetéssel kapcsolatos munkát, az önkormányzattal és az átalakulással való minden adminisztrációs és lobbytevékenységet meg kellett tanulnom elvégezni. Egyszer csak azt vettem észre, hogy ránk omlott a rengeteg teendő, szaporodtak a felkérések, akik a zenekart keresték előbb-utóbb engem is megkerestek telefonon. Meg kellett tudni szervezni a próbarendet, szerződteni kellett a kisértőket, pályázatokat kellett írni, szembe-sültünk a gazdálkodással járó teendőkkel – végtére is kikerültünk az államháztartáson kívülre. Apparátusunk mindegyike nem volt, csak egy zenekari titkár, aki rendben tartotta a jelenléti íveket, buszt rendelt. A három együttes intézménnyé szervezése, ami most február 20-án, az önkormányzat döntésével ért véget, rengeteg megbeszélést, egyeztetést igényelt. Ez volt a feltétele annak is, hogy ne csak az önkormányzat által jóváhagyott pénzzel tudjunk gazdálkodni, hanem más forrásokhoz is hozzájussunk. Csak így tudunk jogszerűen pályázni. A jogszerűséghez igazgató kell – megbízottként ezt a funkciót most Bali József látja el, a pályázatot pedig kiírtuk. Az intézményen belül mindhárom együttes egy-egy alegységet alkot. Az igazgatóhelyettesek a művészeti vezetők – Rolla János, Molnár Éva és én.

Nem alkalmazhatunk külön gazdasági szakembereket, hiszen ezt az államháztartási törvény nem teszi lehetővé. Kellett azonban a három együttest felölölő intézménynek egy gazdasági-könyvelési háttér; mindezt azonban megteremteni tetemes költség, és erre nem kérhettünk pénzt az önkormányzattól, hiszen az átalakulás egyik alapfeltétele éppen az volt, hogy nem igényel többletkiadást. Részben önálló gazdasági intézményként kezdtünk tehát működni, amelynek egy zenei általános iskola gazdasági apparátusát jelölte ki a város. Közel van a zeneiskolához, jó közöttünk a viszony.

– *Hol van a szimfonikus zenekar rendszeres próbahelye?*

– A Városi Művelődési Központ színháztermében.

– *Bali úr, költségvetésének hány százalékát tudja kigazdálkodni maga a zene-*

kar?

– 28-30 millió forinthez szeretnék még ötmillió forintot hozzátenni; 33-35 millió forintból meg lehet oldani az 1998-as év költségvetését. Az önkormányzati határozat értelmében az onnan biztosított költségvetés évről évre gyarapszik részben az infláció mértékével, részben pedig a zenekar bővítéséhez szükséges új tagok számára biztosított pénzzel.

– Van-e kereslet a zenekar munkájára, helyesebben nő-e ez a kereslet olyan mértékben, ahogy maga a zenekar egyre professzionistább jellegűt ölt?

– Két sorozatnyi ifjúsági hangversenyünk van minden évadban, ez 22-23 koncertet jelent. Ezt a tevékenységet 25-30 éve folytatjuk ebben a régióban, sajnálnánk, ha valami miatt abba kellene hagynunk, de ez a veszély nem fenyeget.

– Az új feltételek mennyire adtak Önnek szárnyakat a repertoár megújításában, kibővítésében? Hívják-e rangos szólistákat, szerződtenek egyes alkalmakra vendégkarmestereket?

– Az átalakulással nagyon megszaporodott a munkám. A korábbi felkéréseknek, amit elvállaltam, eleget teszek, de egyre több vendéget szeretnék hívni. Ez jó a zenekarnak, jó a közönségnek. Ami a koncerteket illeti, egy olyan régióban, mint Szolnok, érdemes a környék számos gyönyörű templomára is építeni a koncertek szervezésekor. repertoárunk bővülését is éppen ezek a lehetőségek határozták meg: sok oratóriumot játszunk és nagyon sok olyan művet, amit kamarazenekarral a templomokban adunk elő. Ez azért is nagyon jó, mert a zenekar hivatásos magjának állandó és rangos elfoglaltságot biztosít. Szerencse, hogy a templomok és a közönség részéről erre komoly igény is van.

– Mi a közeljövő kiemelkedő programja?

– Április 20-án Verdi Requiemje Misura Zsuzsa, Németh Judit, Wendler Attila és Kovács Kolos közreműködésével. Aztán jön egy vendégkarmester Izraelből (Louis Gorelik), és tervezgetjük az őszi koncertek szólistavendégeit. Jóformán napok teltek csak el azóta, hogy tisztában vagyunk anyagi kondícióinkkal, és ez lehet csak az alapja fantáziánk elszabadulásának.

– Mennyire adott külföldi fellépések lehetősége?

– Él egy hosszú évek óta tartó finn kapcsolatunk. Matti Oikanninen orgonaművész éppen júniusban jön hozzánk és vezényel majd hat Haydn Stabat Matert – finn kórus, finn szólisták és a mi zenekarunk közreműködésével. (Pontosabban vonósaink közreműködésével, mert a műben alig szólalnak meg fúvós hangszerek.) Megyünk Franciaországba Vivaldi Glorijával és Schubert G-dúr miséjével.

– Az anyagi feltételek ismeretében elképzelhető, hogy jövő ilyenkor esetleg már egy évre előre tudják, mikor milyen kötelezettsége lesz a zenekarnak?

– Erre feltétlenül szükség van. Továbbra is számítani szeretnénk színházi muzsikusainkra és abban bízunk, hogy a programot előre az asztalukra tesszük, egyszerűbbé válik az időbeosztás és a próbarend kialakítása. Előre tervezés nélkül nem tudunk komolyabb művészeket szerződtetni.

P.I. – Tavaly 50 koncertünk volt, ezek többsége hagyományos, visszatérő felkérés. A problémánk inkább az, hogy zsúfolt a naptárunk, nem pedig az, hogy ne lenne munkánk. Merészebbek is lettünk amiatt, hogy költségvetési biztonság van a háttérben. Emellett természetesen pályázunk is, hiszen vannak olyan hangversenyek, amelyeket csak pályázati pénzek birtokában tudunk megvalósítani.

Arra törekszünk, hogy egy-egy igényesen, sok idő ráfordításával előkészített programot minél több és minél rangosabb helyen tudjunk eljátszani. A Haydn Stabat Materrel például a Mátyás templomba, az esztergomi bazilikába és a tihanyi apátságba megyünk, majd augusztusban Finnországba visszük.

– Terveznek-e CD-felvételt?

– Feltétlenül. Pályáztunk rá, de akkor is megcsináljuk, ha történetesen nem kapnánk pályázati pénzt.

– Hogyan ítéli meg muzsikusait, melyik stílus az, ami ennek a régi-új együttesnek igazán testhezálló?

B. J. – Ezt nyilván a létszám is meghatározza valamennyire. Úgy gondolom, a klasszikus és korai romantikus repertoár az, ami számunkra a legmegfelelőbb. Nagy alapapparátusúra bővíteni a zenekart állandó tagokkal azért sem érdemes, mert általában kisebb színpadokon játszunk, ahol 48-50 muzsikust tud megfelelő körülmények között dolgozni. Sok barokk darabot, oratóriumot is játszunk természetesen és – mint minden ilyen együtt-

tesnek – megfelelő opera- és operettrepertoárunk van. Ez alatt nem teljes színpadi műveket, hanem inkább gálaestek anyagát kell érteni.

– Melyek a zenekar fellépéseinek állandó helyszínei?

– Olyan helyeken is játszunk rendszeresen, amelyekről szinte senki sem gondolná, hogy ott hangversenyek is vannak. Martfűn szép, nemrég épült katolikus templom és egy kicsi, de gyönyörű református templom van. Jászberényen figyelemreméltó zenekedvelő közönség van. Törökszentmiklóssal kapcsolatban is jók az élményeink. Szolnok megyében sok állandó helyünk van, ahonnan mindig megkeresnek minket és mindig reklamálnak, hogy mikor megyünk már végre. Hat-hét olyan város is van, ahol szerződésünk van a polgármesterrel: ők rendszeresen utalnak át egy (többnyire szerény) összeget a számlánkra, mi pedig évadonként kétszer-háromszor adunk ott hangversenyt. Így mi is tisztában vagyunk az igényekkel, folyamatos kapcsolatban vagyunk a „gyökereinkkel”. Kiszűrődnek a véletlenek, a rossz választások, amikkel esetleg fölöslegesen terhelnék a költségvetésünket.

Külön öröm, amikor kevésbé népszerű, ritkán megszólaló darabbal készülünk és annak van nagy sikere, mert az a közönség nyitottságát és fogékonyságát reprezentálja.

– Kapnak-e szakmai segítséget a Liszt Ferenc Kamarazenekartól?

– Eddig is kaptunk és ezután is fogunk. A zenekar tagjainak nagyon fontos az az élmény (és tudás), amit időről időre megosztanak velünk.

– Mennyire számíthat ebben a műhelymunkában saját szólamvezetőire?

– Vannak köztük nagyon jók is, de általában a legtöbbször tisztességesen elvégzi a munkát. Egyes szólamokban éppen próbálgatjuk a lehetséges megoldást. A helyzet az, hogy emberileg nagyon óvatosnak kell lennünk. Hosszú éveken át, egészen a bizonyos színházi „bombáig” ez a zenekar egy nagyon összetartó, jó közösség volt. Ez még most is érezhető; az évtizedek óta nálunk játszó tagokat tehát továbbra is ugyanolyan megbecsülésnek kell öveznie, mint amikor még amatőr-félművész státuszban működtek. A régi értékek megtartásával kell lépésről-lépésre előrehaladni.

Tóth Anna

„Első a közügy; az egyes emberek érdeke csak azután következik”

Szokatlanul nagy vihart kavart és sajátos módon közüggé vált a Szombathelyi Szimfonikus Zenekar élén történt személycseré, valamint a cserét kísérő indulatok. A Zenekar karácsonyi száma is foglalkozott a Robert Houlihan karmester és Hajdók Judit (most már leköszönt) igazgató között kialakult konfliktussal. A muzikusok véleménye megoszlott, az együttes teljesítménye nem javult a belső viszályok következtében, a presztízs-vesztés sajnos már most tapintható.

Sajnálatos módon ezek, az adott szférában igazán méltatlan indulatok meg nem magyarázható gesztusokat is világra segítették: a magyar szimfonikus zenekarokat bemutató, éppen a PEARLE* Konferencia idején megjelent reprezentatív füzetben a szombathelyiek nem tartották szükségesnek megemlíteni Petró János nevét; azét a karmesterét, akinek ottani munkássága alatt tett igazán országos hírnévre szert a zenekar, és akinek érdemeiről akkor sem lehet megfedkezni, ha közben gyökeres szemléletváltás is következett be.

A Petró János nevét hiányoló megjegyzést maga az érintett is olvasta és nem sokkal a cikk megjelenése után megkeresett. Albert István írását postázta, amely a zenekar jubileumára jelent meg, és amelyben a város történetébe ágyazva elemzi az együttes fejlődését, hogyan vált jártassá a különböző zenetörténeti korokban, stílusokban, műfajokban - nem kis mértékben éppen Petró Jánosnak köszönhetően. Értéktételezt számos kritikával támasztja alá a cikk írója. Minden jel arra utal tehát, hogy az együttes felelőssége (amely a hírek szerint a kiadvány szerkesztőinek udvarias figyelmeztetése ellenére sem „gyógyult”) nem a karnagyot minősíti, hanem azokat, akik valamilyen oknál fogva meg szeretnék fedkezni róla.

Most új igazgatóval dolgozik a Szombathelyi Szimfonikus Zenekar, aki óvatosabb a sajtóval és általában a problémák nyilvánosságra hozatalában, mint elődje. Régi zenekari muzikus lévén talán értékrendje is több dimenziójú. Az együttes és az ország zenei élete mindenestre úgy kívánja, hogy csituljanak az indulatok és a figyelem mindenek előtt a szakmai munkára, a muzsikára irányuljon. Horváth László klarinétművész zenekari igazgatóként adott első sajtónyilatkozata ezzel a reménnyel kecsegtet.

– Ez az első sajtóinterjú, amit kinevezésem óta adok, pedig azonnal megkeresett a Vas Népe és kérdezni szeretett volna. Akkor azt válaszoltam, hagyjanak egy kicsit dolgozni, és amikor már van miről beszélni, beszélgethetünk. Ezt a lapot színvonalas sajtóterméknek tartom, amely megérti és megérteti: azzal, hogy igazgató lettem és bürokratikus munkát végzek, nem válok meg 33 éves ÁHZ-beli múltomtól, hiszen pontosan tudom, milyen fárasztó, milyen nehéz és milyen szép a zenekari munka és hogy mennyire nem fizetik meg.

– Ezek szerint mindkét énjével átélte és értékelte az elmúlt hónapok eseményeit, a különböző hangvételben megírt újságcikkeket. Vannak-e konkrét következtetések, amiket akár okulásként is leszárt ezekből?

– Mindenekelőtt azt, hogy a zenekart informálni kell. Ennek formája változó lehet, adott esetben a próba előtt néhány perc, amit elkérek a karmestertől. Sosem szeretnék odáig sülyyedni – és ezt a tagságnak is elmondtam, hogy folyosói pletykákra hivatalosan válaszoljak, ad absurdum védekezésre kényszerüljek ilyenekkel szemben.

A szombathelyi zenekari igazgatói státusz sorsát hosszú hónapokon át jellemezte bizonytalanság; az időszak egyik legkevésbé szimpatikus mozzanata éppen az a rettenetes sajtókampány volt, amelynek segítségével sokan és nem mindig pontosan informálódhattak nagyközönség elé nem illő,

még a kulisszák mögött is óvatosan kezelendő vitákról, munkafolyamatokról, bizalmas pénzügyi dolgokról. Minden ilyen lépéstől szeretném elhatárolni magam: a „szenny” nem tartozik a publikumra, különösen nem egy sikeres hangverseny után. Arra sem ragadtatom magam, hogy amikor is az elődömet szidjam.

Amikor elhatároztam, hogy megpályázom ezt az állást, megrendeltem a Vas Népet és minden a zenekarral, valamint általában a zenével és kultúrával foglalkozó cikket, híradást kivágtam és eltettem. A különböző bizottságok meg is kérdezték,

ki informál engem, hogy ennyire tájékozott vagyok? Pedig a Vas Népen kívül szinte semmire sem támaszkodhattam.

Elszántam tehát magam már akkor is, amikor először megpályáztam a zenekari igazgatói helyet. Ekkor még én voltam az egyedüli pályázó; a szakmai és művészi elképzeléseim akkor is megnyerték a bírálók tetszését, csak a gazdasági kidolgozottságot hiányolták. A kritikát jogosnak éreztem és újból beadtam pályázatomat. Úgy éreztem, hogy feltétlenül meg szeretném kapni az állást, hiszen sok lehetőséget láttam benne. Maga a zenekar is jó helyzetben van: ott próbál, ahol koncertezik, jó a hangszerállománya és kimondottan jó a muzikus állománya. Sajnos mára szét-esett régi szervezetsége; ezt nekem kellene rendbe hozni, ez a legfontosabb feladat.

A zenekar rögtön megkérdezte, hogy mikor lesz társulati ülés. Erre azonban nem akartam azonnal sort keríteni, csak akkor, amikor már megismerkedtem a muzikusokkal. Szólamonként ültünk le beszélgetni; összegyűjtöttük a problémákat és kiderült, hogy az elmúlt időszakban sok volt az ellentét, még azonos szövegeken belül is konfrontálódtak az emberek. Van, aki négy szemközt akart beszélgetni velem, van, aki másodmagával keresett fel. Végeredményben tehát egy széteső csapatot találtam a zenekar „helyén”, ahol mindenki csak egyetlen mondatra hivatkozott: „Nem kaptam utasítást.” Ezt pedig hiába várják tőlem. Úgy

gondolom, hogy mindent meg kell beszélni; ha azonban valaki rábólint valamire, akkor azt meg is kell csinálnia.

– *Érezhető volt ez a szétesettség a munkában, a munkakörülményekben is?*

– Feltétlenül, hiszen nem véletlen, hogy szinte az egyik ténykedésem éppen a koncerttermet érintette. Ki kellett írtni, hogy későn jövők csak taps alatt foglalhatják el helyüket, el kellett érnem, hogy mindennemű kép- és hangfelvétel csak a beleegyezéssel készülhet. Érzékelhető volt tehát a rendetlenség, miközben egyfolytában érzékelhető volt az is, hogy kincset kaptam ezzel a zenekarral.

– *Mi történt az első társulati ülésen?*

– Mindenek előtt meghívtam mindenkit, akinek köze van az együtteshez. A megye és a város összes számottevő emberét. elnököt, polgármestert, bizottsági elnököket. A legtöbb meghívott el is jött. Az első rész protokolláris volt, amikor meglehetősen pontos tájékoztatást kaphattunk a zenekar valós helyzetéről, ide értve az anyagi kondíciókat is. A munkám kezdetén egyébként kiderült, hogy hatalmas adósságot örökölttem; úgy döntöttem azonban, hogy ami régen történt, azzal nincs mit kezdenem. Én nem büntetésből kerültem az adott helyre, tehát csak a jövővel kívánok foglalkozni. Négy évet kell úgy megtöltenem tartalommal, hogy anyagilag is talpon maradjunk. El is határoztam, hogy pénzről nem nyilatkozom.

– *Milyen kapcsolatot alakított ki, vagy kíván kialakítani a megye azon személyiségeivel, akik bármilyen irányban befolyásolhatják a zenekar szakmai-anyagi létét?*

– Igyekszem természetesen jó kapcsolatokat kialakítani mindazokkal, akik valamilyen irányban befolyásolhatják működésünket. A sárvári várban megtartott megyei közgyűlés után, amikor pályázatom alapján egyhangúan megszavazták kinevezésemet, sorra is látogattam ezeket a vezetőket és néhányat, a megyében dolgozó kollégát. E látogatások közben sikerült hangversenyeket is lekötönnöm és mondhatom, majdnem teljesen kész a jövő évi koncertszezont. Megítélésem szerint ugyanis a muzsikuskoknak májusban tudniuk kell, mi lesz a programjuk a következő szezonban.

– *Van-e elképzelése arról, kinek, mely karmester vezetésével valósulnak majd meg ezek a tervek?*

– Ez volt az első dolog, hiszen Robert Houlihan maga kérte, hogy találkozzam vele. Éppen kinevezésem, vagyis február 15. előtt elutazott Magyarországról egy hónapra. Közvetlenül ez előtt találkoztam is vele Szombathelyen és tájékoztattam

szándékomról, amely szerint szerződését nem kívánom annak lejártakor meghosszabbítani. Kérdésére úgy indokoltam döntésemet, hogy hat évvel ezelőtt, amikor először szerződött, a zenekar is rá szavazott. Három év eltelte után a zenekar már nem szavazta meg, mégis kinevezték. Én, mint új igazgató ezt nem teszem meg.

– *Van valami konkrét szakmai oka döntésének, vagy egyszerűen csak a zenekar kedvére akar tenni?*

– Elsősorban az, hogy ha végignézem az elmúlt hat esztendő műsorait kiderül: ez alatt az idő alatt egyfajta rablógazdálkodás folyt a zenekarral, hatvan egynéhány tagú együttesel ugyanis nem lehet ráfizetés nélkül francia nagyromantikát játszani. Annyi kisegítő kellett, hogy tavaly csak a legszükségesebb ütősökre és vonósokra négy és fél millió forintot fizetett a zenekar.

Ugyanakkor valóban tarthatatlan, hogy 13 első hegedű mellett 7 szekund játszik. Pályázatom egyik fontos kitétele, hogy legalább három második hegedűst fel kell venni. És itt nemcsak arról van szó, hogy folyamatosan kisegítőkkal dolgozni drágább, mint szerződteni a megfelelő embe- reket. A kisegítők nincsenek ott állandóan, személyük változó, nem élnek együtt a zenekarral. Professzionális együttes csak akkor igazán professzionális, ha a körülmények ennek megfelelőek. Most meghirdetünk három hegedűsi státuszt; hogy aztán hogy alakulnak személy szerint a szólambesorolások, a jövő kérdése.

– *Van most hirtelen három szabad státusz?*

– Ezeket elő kell teremteni és megvan- nak az elképzeléseim. Élek a megyei vezetők által megszavazott bizalommal, amiről az Ön múltkori riportjában is szó esett. Igyekszem kellő határozottsággal irányítani a dolgokat úgy, hogy közben ne csináljak anyagi bukfcenct. Egy biztos: a tavalyi kisegítőkre elköltött négy és fél millió forintból állandó tagok bérét lehet fedezni, ami szakmailag sokkal jobb kondíciókat teremt.

Nem szeretném, ha még egyszer előfordulna a mostani tavaszi fesztivál alkal- mával átélt eset. Először is az, hogy a március 28-ra Budapestre és 30-ra Kecskemétre meghirdetett koncertünk propa- gandaanyagában csak szerzők szerepel- hettek, címek, pontos műsor a program késői összeállítás miatt nem. Ez a műsor pedig olyan művekből állt, amelyek ré- vén a zenekar megint két kézzel szórta ki a pénzt az ablakon. A dolgot csak nehezítette, hogy Houlihan úr a fellépést beteg- ség miatt lemondta, és az utolsó pillanat- ban kértük fel Váradi Katalint és Sándor

Jánost, a koncertmesterünket, akik mini- mális változtatással, nagyszerű színvona- lon valószínűleg meg ezeket a számunkra nagyon fontos fellépéseket. Büszke vol- tam, hogy a teltházas Thália Színházban és Kecskeméten a mi kis együttesünk olyan nívósan és nagy sikerrel szólaltatta meg Gershwin, Bernstein és Ravel műve- it. Meg kell találnunk az arany közép- utat: jöhet természetesen egy-két kisegí- tő, de nem lehet repertoárunkat eleve ilyen nagy apparátusra alapozni.

– *Mindezt kivel óhajtják megvalósítani Houlihan úr távozása után?*

– Houlihan úr szerződése augusztus- ban jár le. Én egymagam nem szeretnék senkit sem kinevezni – ezt azon a bizo- nyos társulati ülésen is elmondtam. En- nek ellenkezője sem jó: annak az álde- mokratizmusnak, hogy a zenekar válas- szon magának karmestert, nincs sok ér- telme. Egyszer már úgyis melléfogtak. Úgy gondoltam, hogy felkínálom most Kocsár Balázst és Izaki Masahiro. 50-50 százalékos arányban részesülnek majd a munkából és a produkciókból. Azonos mennyiségű koncerten dirigálnak majd a következő szezonban (ezek egyébként csaknem teljesen már biztos fellépések), és egy év múlva eldöntjük, kivel szerző- dünk még három évre.

Ez azonban nem zárja ki néhány ven- dégkarmester felléptetését – mindenek- előtt Váradi Katalinra gondoltam, hogy valamivel meg tudjam neki köszönni mindazt, amit most az zenekarért tett. A műsorválasztást is rá bízom.

– *Mi lesz a zenekar bejáratott külföldi útjaival? Kifogás merült fel annak idején némely turné szakmai, némelyik anyagi kondícióival kapcsolatban.*

– Szó esett bizonyos bécsi operaelő- adásokról. A Neue Oper Wien felkérései rangos megnyilvánulási lehetőséget biz- tosítanak, ehhez kétség sem férhet. Idén Dallapiccola két egyfelvonásosában sze- repelünk, az Éjszakai repülés és A fogoly előadásain. Gondunk itt csak a fizetéssel van – legutóbbi tárgyalásunkkor Kobera úrnak el is mondtam, hogy gyalázatosan fizet és a jövő évadtól kezdve csak új szerződési feltételekkel vállalkozunk a mun- kát. Szeretnék ezen kívül egy szerződést kötni Burgenland kulturális miniszteré- vel, hogy valahogy koordinálni tudjuk a sokfelől érkező meghívásokat. Ne ők mondják meg, mit akarnak hallani, ha- nem azt játszassuk, amit igazán tudunk. A bérletünket két nyelven nyomtatjuk és szeretnénk kiajánlani. El szeretném érni, hogy abból a kínálatból „rendeljenek” a különböző osztrák települések, a hang- versenyekre szerződésünk legyen, és ak- kor nem fáj a fejem amiatt, mikor és hon-

nan szedem össze a kitermelendő 28 millió forintot. Batthyány Stratmann László boldoggá avatásán is jó lett volna, ha magyar együttes – konkrétan éppen a Szombathelyi Szimfonikus Zenekar – játszik, de nagyon úgy néz ki, ez az ötlet nem valósul meg.

– *Ezzel együtt zavartalannak érzi az Ausztriával kiépített kapcsolatot?*

– Eltekintve bizonyos korrigálandó pontoktól (mint amilyen például a Neue Oper Wien árajánlata) zavartalannak. Nem is tartom indokoltnak, hogy mindenben mi engedjünk, hiszen annak ellenére, hogy Magyarországon a zenetörténet, pontosabban az európai műzenei értelemben vett magyar zenetörténet csak a 18. század végén kezdődik, a mai helyzet szerint nem nekünk kell Európába menni, hanem Európa jöhet hozzánk tanulni. Zenei értelemben megszűntek a schengeni határok, legalábbis ami Magyarországot illeti.

– *Gondolja, hogy minden érdeklőben megvan ez a szükséges és egészséges nemzeti öntudat, szakmai önbizalom?*

– Valamennyire mindenképpen. Most, hat hét eltelte után már pontosan érzem, hogy a megye ugyan szegény (ahogy az annak idején e lap hasábjain meg is jelent), de akarják és valahogy fenn is tartják ezt a zenekart, ami azért lendületet ad.

– *Összehasonlította már saját helyzetüket más vidéki zenekarok lehetőségeivel?*

– Érdekes módon épp a közelmúltban járt nálunk a Miskolci Szimfonikus Zenekar, és bármilyen szegény is a mi együttesünk, meghívtam egy vacsorára a tagokat (a mieink közül is azokat, akik velünk akartak tartani). Pillanatok alatt érezhetővé vált, mennyire más feltételekkel dolgozik egy olyan zenekar, ahol 17 éve ugyanaz az igazgató, 20 éve ugyanaz a filharmóniai kirendeltség vezetője, és hosszú évek óta ugyanaz a kiváló karmester irányítja a művészi munkát. Nem csoda, hogy ez a csapat jól funkcionál. Számkra ez példaértékű lehet; ezzel természetesen nem azt akartam sugallni, hogy betonozzanak be jelenlegi pozíciómba, csupán annyit, hogy nem kell szabályszerűen „megenni” az igazgatókat.

– *Kaptak-e olyan visszajelzéseket, hogy a zenekar teljesítményén érezhetőekké váltak a válság, vagy inkább még csak torzszalkodás jelei?*

– Sajnos igen, éppen a karmesterverseny kapcsán hangzott el, hogy a zenekar színvonalának visszaesése miatt ebben az évben nem velünk dolgozik majd a Magyar Televízió. Lehet, hogy Miskolc város önkormányzata jobban támogatta ezt a kezdeményezést, de az is igaz, hogy nemcsak nekünk nagy érvágás ez a vál-

tás. Azt a csodálatos akusztikát, ami nálunk adott, Miskolc nem tudja biztosítani. Igyekezzünk visszahódítani a Magyar Televíziót: December 11-, 12-, 13-án, azaz egy hétvégén kerül sor a Savaria Interfórum elnevezésű rendezvényünkre, amelyen meghívott menedzserek előtt kilenc szólistát mutatunk be, és az elhangzó versenyművek mellett a zenekar is eljátszik egy-egy darabot. Háromszor egyórás hangverseny lesz, amelyen a zenekart is „áruljuk”.

– *Éppen a zenekar színvonalának elemzése, a hagyományosan Szombathelyhez kötődő karmesterverseny hirtelen helyszínváltása miatt nem merült fel az, hogy esetleg – bármilyen oknál fogva is, de – méltatlanul sértette meg az együttes Petró Jánost, amikor a nevét sem említette meg a magyar szimfonikus zenekarokat ismertető kétnyelvű kiadványban?*

– Magam is úgy gondolom, hogy bármi is történt, Petró János érdemeit nem lehet elvitatni és meggyőződésem szerint vissza is hívom bizonyos hangversenyekre vezényelni. A zenekart is megkértem, igyekezzenek egyéni érdekeiket a közérdekek alá rendelni. Nem üres frázisként tettem ki Baross Gábor egykori közlekedési miniszter híres mondását az irodám falára, amely szerint első a közügy, az egyes emberek érdeke csak azután következik. Félttem, hogy kinevetnek, de ez nem történt meg – szerencsére. Azt is kértem a zenekartól, hogy szedjék fel az összes „taposóaknát”; egyre sem szeretnék rálépni.

– *Milyen elképzelései vannak, ami az Ön vezetési stílusát, a problémák zenekar előtti feltárásának jellegét és mennyiségét illeti?*

– Szeretnék olyan „emberközpontúbb” vezető lenni, amilyet óhajként az Ön múltkori riportalanyai is megfogalmaztak. A problémákat meg kell beszélni a muzsikussal, hiszen tudniuk kell, mi-
ben és mennyiben számítok rájuk, várom segítségüket. Anyagi dolgokat azonban sosem fogok elmondani – nem az ő dolguk ugyanis ezzel foglalkozni.: Nekem vannak hivatalból kirendelt főnökeim, aláírt szerződéseim – a pénzt tehát nem sikkasztom el, de nem is mutatom meg, mennyi van a számlán. Most – először és utoljára – elmondtam ennyi van, ennyinek kell lenni. „Ti mit csinálnátok, ha az én helyemen ülnétek?” De az egyszemélyi felelős én vagyok.

Elképzelhetetlennek tartom, hogy a zenekar karmestere és igazgatója konfrontációban éljenek. A karmestert meg kell becsülni; ő adja a stílust, hangzást, színvonalat a zenekarnak. Nekem a körülményeket kell ehhez megteremtenem. Nyitott vagyok, tárgyalóképesnek érzem magam.

– *Mik tekinthetők a jövő évad újdonságainak?*

– Áttettük saját bérleti koncertjeinket péntekre. Ezeket csütörtökön amolyan nyilvános főpróba előzi majd meg, amiket ifjúsági bérletben hirdettünk. Ezenkívül nemcsak mondom, hanem nagyon komolyan gondolom, hogy behatóan kívánok foglalkozni a kortárs magyar zenével. 2000-ben olyan zenei fesztivált rendezünk, amelyen csak magyar művekkel (vagy a műsor meghatározott hányadát kitevő magyar kompozíciókkal) vehetnek részt a zenekarok. Ez egyfajta visszatekintést jelentene Liszt, Mosonyi, Erkel, Csermák, Rózsavölgyi, Bartók, Kodály, Lajtha valamint az igazi kortársak művészetére. Ezt a fiatal magyar zenekultúrát becsben kell tartani.

Volt egy elképzelésem: ezzel a zenekarral itt, Szombathelyen be lehetne mutatni (és népszerűsíteni lehetne) a Zeneakadémián végzett ifjú karmestereket és zeneszerzőket. Ezt lehetne akár vizsgakoncerteknek tekinteni: itt vezényelnének a dirigens növendékek, megszólaltatnánk a zeneszerzők vizsgadarabjait. Olcsóbb és egyszerűbb lenne itt vendégül látni azt a néhány embert, mint a zenekart Budapestre utaztatni. Ehelyett Bécsből kaptunk hasonló szerződést; a Musikhochschule kért fel minket öt vizsgamű, azaz öt ösbemutató előadására és öt karmesternövendék „kiszolgálására”. Nagyon nehéz munka lesz, de viszonylag rendesen megfizetik.

– *Tervez hangfelvételeket is?*

– CD-felvételek terén iradatlanul le vagyunk maradva. Szeretnénk Farkas Ferenc és Takács Jenő műveiből egy-egy CD-t készíteni, és fontos személyiségnek tartom a Bartók ismeretségi köréhez tartozott Ahmed Adnan Saygun török komponistát is, akinek kompozícióiból akár világelső lemezt is lehetne készíteni.

– *Talált erre szponzorokat?*

– Még nem nagyon, hiszen itt még kevés szponzor ismeri fel a kultúra reklámhordozó erejét, de erre pályáztam a Nemzeti Kulturális Alapnál.

– *Csak a Lajtától nyugatra eső határvidéket tartja számon lehetséges piacként?*

– Egyáltalán nem. Számomra nagyon fontos a Pannon régió, mindenek előtt Pozsony és Ljubljana. Lehetne csereutazásokat szervezni és még sok minden mást – a terület teljességgel kihasználtnak.

Mindent összevetve: a fülemben mindig Ujfalussy József szavai csengenek, aki egy nagyon szép gondolatmenet kapcsán azt mondta, hogy mindenki, aki a kultúra, a művészet terén valamilyen döntést hoz, a nemzeti lét ügyét szolgálja – vagy gátolja.

Tóth Anna

Vendégek a Rudolfinumból

A Budapesti Tavaszi Fesztivál kiemelkedő eseménye volt a Cseh Filharmonikus Zenekar két hangversenye a Budapesti Kongresszusi Központban, amelyeken Dvořák Karnevál nyitánya, Rimszkij-Korszakov Seherezádjája, Dvořák V. szimfóniája, illetve Smetana Sarka című szimfonikus költeménye a Hazám ciklusból, Schulhoff Zongoraversenye valamint Dvořák VII. szimfóniája hangzott el. Az együttes utoljára 1984-ben járt Magyarországon – azóta Prága is átélte a rendszerváltást, ennek a zenekarnak is át kellett alakítania egzisztenciális alapjait, szemléletet, gazdálkodási formát kellett módosítania. A Cseh Filharmonikus Zenekar, amely 1896. január 4-e, az Amerikából hazatérő és karmesterként a közönség elé álló Dvořák híres koncertje óta működik ezen a néven (és azóta őrzi székhelyét a híres Rudolfinum épületében Prágában), négy karmestert foglalkoztat több-kevesebb rendszerességgel. Vezető dirigense Vladimir Ashkenazy, aki hét éven át volt a londoni Royal Philharmonic Orchestra igazgatója, ahonnan a berlini Deutsches Symphonie-Orchester-hez szerződött egészen 2000-ig.

Állandó karmestere az utóbbi két évadban Vladimir Válek, aki a Prágai Rádió Szimfonikus Zenekarának karnagya volt 1985 és 1996 között. Eddigi legnagyobb sikere a MIDEM Classic 1996-os díja, amelyet a világ kritikusai Erwin Schulhoff Zongoraversenyének lemezfelvételéért ítéltek oda (a szólista a zenekar állandó partnere, a Budapesten is fellépett Jan Simon volt).

Vezető vendégkarmestere Sir Charles Mackerras, aki szintén a második évadot tölti együtt a zenekarral. Vaclav Talich növényeként ifjúkora óta szoros kapcsolatok fűzik a cseh zenéhez, a cseh zenei életéhez. Ő volt Mozart Don Giovannijának dirigense az 1991-es Prágai Tavaszi rendezvényein. A cseh zene ügyéért elkötelezett ausztráliai születésű, többnyire Nagy-Britanniában tevékenykedő karmestert előbb II. Erzsébet angol királynő ültette lovaggá (1977-ben), majd 1996-ban Becsületrenddel tüntette ki Vaclav Havel cseh köztársasági elnök.

A zenekar állandó vendégkarmestere Kobayashi Ken-Ichiro, akit nem kell bemutatni Magyarországon. Hosszas budapesti tartózkodása közben már kapcsolatot teremtett a Cseh Filharmonikus Zenekarral – több közös lemezfelvételük közül talán Sibelius II. szimfóniájának és Berlioz Fantasztikus szimfóniájának felvétele érdemel említést.

Budapestre Vladimir Válek karmesterrel érkezett a Cseh Filharmonikus Zenekar. A jelentős nemzetközi sikerrel és tekintélyes diszkográfiával büszkélkedhető dirigens nagyon sokat tud muzikusai hétköznapijairól, az együttes irányításának adminisztratív, pénzügyi feladatairól, gondjairól is

– Hány embert kell foglalkoztatni a zenekarban ahhoz, hogy ilyen hangversenyeiket biztonsággal fel lehessen vállalni?

– 118 állandó tagja van az együttesnek, most 105 muzikus utazott velünk.

– Ilyen kicsi a tartalék?

– Tisztában vagyunk azzal, hogy tartalékkal feltétlenül kell számolni, de mindig reménykedünk, hogy nem történik semmi probléma a hangversenyek körül. Alapvetően az határozza meg az aktuális létszámot, hogy az adott fellépéshez hány első hegedűsre van szükség, ez általában 16-20 fő között szokott mozogni. A többi szólam létszáma eszerint alakul.

– Hogyan, milyen arányban oszlik meg jelen pillanatban a zenekar hangszereinek tulajdonjoga maguk a művészek és az állam között?

– A hangszerek mintegy 10%-a a művészek magántulajdona; a fennmaradó 90% állami tulajdon. Tekintettel kell ugyanis lenni a pénzügyi lehetőségekre; egy jó minőségű hegedű ára ebben a pillanatban százezer márká körül van, a zongorák pedig még ennél is drágábbak. Mi tehát csak használjuk ezeket a hangszereket.

– Ki és kivel javíttatja a hangszereket?

– Mi javíttatjuk őket; van egy szakem-

ber-hálózatunk; pontosan tudjuk, melyik hangszerrel kihez kell fordulnunk.

– A turnék alkalmával be vannak biztosítva ezek a hangszerek?

– Feltétlenül, hiszen mai áron több tízmillióstól is beszélhetünk egy-egy hangszer esetében. ezért ha a zenekar elhagyja a Rudolfinumot, attól a pillanattól biztosítva vannak a hangszerek.

– Milyen támogatási rendszerben kell működni 1998-ban a Cseh Filharmonikusoknak?

– A zenekar 60%-ban maga fedezi a működéséhez szükséges költségeket. Az állami támogatás 40%. vannak ezen kívül olyan koncertbevételek, olyan rendezvények, amelyekből pluszpénzekre tudunk szert tenni. A rendszerváltás után ez volt az egyik legnagyobb probléma: a régi struktúra felbomlása után el kellett kezdenünk szponzorokat keresni. Nem könnyű olyan befektetőt találni, aki éppen ezt a területet tartja megfelelő reklámhordozónak, majdan megtérülő befektetésnek. Akadnak azonban ilyenek, néhány rendezvényen felléphetnek így az olyan nagyzenekarok is, mint amilyen a mienk.

– Létezik-e ebben a zenekarban is a legnagyobbaknál már honos gyakorlat, amely szerint a fúvós kórusokat egyfajta márkájú hangszerekből állítják össze a kí-

vánt hangzás elérésének érdekében. Van, ahol a próbajátékon való megfelelés mellett az adott márkájú instrumentum birtoклása is alapkövetelmény.

– Nálunk ez már érvényesül; megvannak a választott márkáink és igyekszünk ilyenirányú elképzeléseinket érvényesíteni a felvételek során. A zenészeknek arra is van lehetőségük, hogy külföldi turnék alkalmával felkeressék azokat a cégeket, amelyek az ő hangszerfajtájuk árusításával, esetleg gyártásával foglalkoznak.

A probléma nem a fúvós és ütőhangszereket érinti elsősorban, hanem inkább a vonósokat. Olyan szólamokat kiállítani, amelyekben mindenkinek igazán jó hangszere van, horrorális összegbe kerül. Vannak olyan ismert nyugat-európai zenekarok, ahol a vonósok esetében is bizonyos hangszer-feltételekhez kötik a szerződéseket. Régi, elismert márkájú hangszerrel kell rendelkezni ahhoz, hogy beülhessenek az adott együttesbe. Ezek a zenekarok természetesen kimagasló fizetést is biztosítanak muzikusaiknak. Az is igaz, hogy például egy-egy különösen jó hegedű megvétele nem mindig pénz kérdése; a Stradivariék értéke például lassan már pénzben nem is mérhető.

– *Hány koncertje van egy évben a zenekarnak és hány szolgálatot kell teljesítenie havonta egy muzsikusnak?*

– Általában 32 bérleti, 5 egyéb és általában negyven külföldi hangversenyünk van egy évadban. Mire minden vállalksunknak eleget teszünk, általában 90-100 hangversennyel zárjuk szezonzainkat. Egy-egy olyan turné, mint amilyen a ja-

pán vagy az amerikai volt, még jobban megemelheti ezt a mennyiséget.

Ami a szolgálatokat illeti, nem tudok számokat mondani, hiszen minden partitúra másképp van megírva, más és más létszámú, jellegű muzsikusközreműködését igényli. A munka mennyiségét inkább csak azzal az évi 90-100 koncert feladatával tudom fémjelezni, amit már említettem.

– *Milyen szempontok alakítják a zenekar repertoárját?*

– Számít a zenekar elképzelése, a közönség kívánsága és természetesen az ügynökségek kínálata is. Fontosnak tartjuk azonban, hogy azok, akik hallgatnak minket, az általuk óhajtott Smetana- és Dvořák-„slágerek” mellett a cseh zeneirodalom kevésbé ismert, de komoly értéket hordozó alkotásait is megismerjék. Sajnálattal tapasztaljuk, hogy az igazán rangos színvonalat képviselő cseh zongorairodalmat közelről sem ismerik annyira külföldön, mint a zenekari repertoárt.

– *Szabad a muzsikuskoknak más munkát is vállalniuk?*

– A mi zenekarunk is támogatja például a kamarazenét, így a mi muzsikusaink is több más kamaraegyüttesben működnek közre. Ez az egyéni képességek fejlesztésének szempontjából is fontos. Vannak, akik szólístaként is tevékenykednek, különösen ami szólamvezetőinket illeti. Többen tanítanak a prágai zeneakadémián is.

Ami a zenészek „kihasználtságát” illeti, mindig figyelniünk kell arra, hogy sokat és sokfélét játszunk. Sokan vannak, akik nem is tudnak ennél többet vállalni.

Tóth Anna

ZENETÖRTÉNET

Az 1848-49-es forradalom és szabadságharc 150. évfordulójának tiszteletére

PETŐFI ÉS A VERBUNKOS

NEMZETI ZENÉNK MEGSZÜLETÉSE – MAGYAR NÓTÁK VESZPRÉM VÁRMEGYÉBŐL

Írásunkban – amely az 1848/49-es forradalom és szabadságharc 150. évfordulójának tiszteletére készült – a forradalom költőjének egy önvallomással felérő szép költeményének részlete lesz figyelmünk középpontjában.

Az „érintettség” okán – merthogy zenéről, hegedűkről esik szó a versben – szeretnénk most törleszteni valamit abból az adósságból, ami Petőfi 1847 februárjában készült „Magyar vagyok” című versének értelmezését illetően már hosszú idő óta terheli irodalom-és zenetörténetünket.

Három epizódot emelünk ki Petőfi éle-

téből: 1849-ből, 1844-45 tájáról, végül 1839-40-es időszakából.

Ezekhez az eseményekhez kapcsolódik majd mindaz, amire írásunk címében már utaltunk. Tesszük mindezt abban a reményben, hogy nemcsak egy korszak zene-kultúrájához, de egy nagy magyar költőhöz is közelebb kerülünk ezáltal.

Lássuk hát először is a versrészletet:

*„Magyar vagyok. Természetem komoly,
Mint hegedűnk első hangjai;
Ajkamra fel-felröppen a mosoly,
De nevetésem ritkán hallani,*

*Ha az öröm legjobban festi képem:
Magas kedvemben sírva fakadok
De arcom víg a bánat idejében,
Mert nem akarom, hogy sajnáljatok.”*

Amikor 1849. január 5-én osztrák hadsereg szállta meg Budát és Pestet, az új bírósi szervezet, a Pesti császári és királyi Főügyészség a forradalomban részt vett személyek vád alá helyezésével vagy ezek hátrahagyott javainak elkobzásával kezdte meg tevékenységét.

Petőfi már szeptember óta nem tartózkodik Pesten, október 15-től kiképző tiszt

Debrecenben, kapitányi rangban, majd Kossuthtól harctéri beosztást kér, és január 15-től az erdélyi hadszíntérre kerül Bem mellé, segédtsíznak.

A vagyoneklobzási rendelet kiterjed a költő tulajdonát képező, szüleinek Zöldkert utca 481. sz. alatti (Reáltanoda u.) lakásában lévő ingóságokra is. (Petőfiék, mielőtt 1848. szeptember 24-én Pestről Endrődre utaznak, Lövész utcai – ma Királyi Pál utca – lakásukból összes ingóságukat Petőfi szüleinek lakásába viszik. Amikor a főváros visszafoglalását követően, 1849 május 9-én Petőfiék újra Pestre jönnek a Marczibányi-ház II. emeletén bérelnék egy 3 szobás lakást, majd július 3-án ismét elutaznak. Ma a Rákóczi út 12. szám alatt, a Síp utca sarkán találjuk az emléktáblával megjelölt épületet, melynek helyén egykor a Marczibányi-ház állt).

1849 február 16-án házkutatást tartottak a költő szüleinek lakásában, és az ott található, Petőfiék tulajdonát képező tárgyakról, képekről és a több, mint kétszáz zeneműről részletes leltár készült. (Mezősi Károly: Közelebb Petőfihez, Bp., 1972; Petőfi adattár III. kötet, Bp., 1992; Gerő József: Petőfi javainak lefoglalása és elárverezése, 1849-1851., Irodalomtörténeti Közlemények, 1933., 126-133. l.).

A kották nagy része Szendrey Júliáé lehetett, aki zongorázott. Bár Petőfi is tanult korábban zongorázni, nincsen tudásunk arról, hogy kottákat gyűjtött volna. (Néhány száz darabból álló könyvgyűjteményét nagyrészt már 1848 május 24-én elárvereztette, és a befolyt összeget a honvédség felállítására ajánlotta fel).

A lefoglalt kották között volt egy verbunkos táncokat tartalmazó füzet, ami a „Magyar Nóták Veszprém Vármegyéből” címet viselte, mely nóták Ruzitska Ignác veszprémi székesegyházi karnagy által „alkalmaztattak fortepianora”.

A „nóta” elnevezés ne tévesszen meg bennünket. A 15 füzetből álló, nagyjelentőségű sorozatot kiadó Veszprém Vármegyei Muzsika Intézet nyelvújítási szándéktól vezérelt főjegyzője, Sebestyén Gábor előnyben részesítette a latin eredetű „nóta” (hangjegy) elnevezést a német „tánc” szóhasználatnál szemben. A kiadványt szerkesztő, és az eredetileg hegedűre készült darabokat zongorára átíró Ruzitska a kéziratok elejére még a „Magyar Táncok” címet írja, tehát ezek a XIX. század elején keletkezett „nóták” nem összetévesztendőek a század második felében széles körben népszerűvé vált népies műdalokkal, magyar nótákkal.

A már említett Veszprém Vármegyei Muzsika Intézet később Veszprémvármegyei Zenetársaság néven került be a ma-

gyar zenetörténelembe. Létrehozásának szándéka kócsi Sebestyén Gábor pápai ügyvéd nevéhez fűződik, aki lelkes híve a nemzeti művelődésnek, irodalomnak és zenének, írásai jelennek meg a Tudományos Gyűjteményben. Pápán 1820-ban telepszik le. Megismerkedik a verbunkos zene legjelentősebb alakjaival, Biharival, Csermákkal, de számára legnagyobb jelentőségű a Ruzitska Ignáccal való találkozás lesz.

Amikor 1822 október 22-én Veszprém-ben, az alsóvárosi temetőben örök nyugalomra helyezik Csermák Antalt, ekkor érlelődik meg Sebestyénben – részben az elhunyt Csermák kiadatlan műveinek az utókor számára történő megmentése céljából – a Veszprém Vármegyei Nóták kiadásának gondolata. Szeretné a magyar zene ügyét előmozdítani, megismertetni a külfölddel, valamint a hazai szerzők alkotókedvét serkenteni.

A kiadvány szerkesztésével Ruzitska Ignác veszprémi székesegyházi muzsikust, karnagyot bízta meg, aki maga is kiváló verbunkos-szerző, ráadásul sok Bihari és Csermák-szerzemény lejegyzője is. (Bihari nem ismerte a kottát, szerzeményei egy részének fennmaradását Ruzitskának köszönhetjük).

Mivel a nyomtatás Bécsben olcsóbb, mint Pesten, Sebestyénék Bécsre választják, ahol Ruzitska egyik testvére felügyel a nyomtatásra. Az első és második füzet nyomtatási költségeit adományokból fedezik, a következőket pedig a korábban megjelent füzetekért befolyt eladási árból. Füzetenként 300-400 példány készült, az

A megjelent 15 füzet összesen 136 verbunkos táncot tartalmaz a verbunkos fénykorának legjobb szerzőitől: Biharitól, Csermáktól, Lavottától, Ruzitskától, Rózsavölgyitől. A gyűjteményben szereplő több dallam világszerte ismertté vált különöző feldolgozások révén, Liszt például tíz dallamot dolgozott fel a sorozatból. A nóták kiadása Ruzitska 1833-ban bekövetkezett halálával abbamaradt.

A nyomtatásban megjelent füzetekből nagyon kevés maradt fenn, pl. az elsőből egyetlen példány létezik, a 15. füzetből pedig kettő. Kodály Zoltán igen nagy becsben tartotta a régi magyar táncokat, a Veszprém Vármegyei Nótákat pedig különösen. Amikor 1928-ban végre előkerült a Nóták 15. füzetének egy példánya – amely Kodály előtt ismeretlen volt –, lemásoltatta a saját részére.

A Veszprém Vármegyei Nóták Ruzitska által készített kéziratait sokáig elveszítettnek vélték. 1964-ben a Széchenyi Könyvtár zeneműtárában, raktárrendezés során előkerült az első 67 verbunkos tartalmazó Ruzitska – kézirat, de mivel nem tudták, hogy eredeti dokumentumról van szó, a leltárba „kéziratos másolat”-ként vezették be. Néhány évvel ezelőtt, a Nóták reprint kiadásához készült tanulmányom mellékleteként publikáltam ezt a 67 Ruzitska-kéziratot, amelyeket – mivel több Bihari és Csermák mű Ruzitska lejegyzésében maradt fenn – múlt századi zenetörténetünk igen értékes dokumentumaként kell számon tartanunk.

A sorozat első, Sarasate feldolgozása révén világhírűvé vált dallamának kézirata (Ruzitska jegyezte le Biharitól: „Requiem fia halálára” címmel jelent meg későbbi kiadványokban).

utolsó években már csak 200. Az olasz zenei szakkifejezések találó magyar fordítását is minden bizonnyal Ruzitskának köszönhetjük.

Bár az első füzet már 1823 novemberében megjelenik, a Zenetársaság 1824 május 12-én alakul meg, tagjai birtokos nemesek, megyei tisztviselők, ügyvédek. Elnöke Rohontzy János királyi tanácsos, alelnöke Bezerédj Mihály főszolgabíró, főjegyzője Sebestyén Gábor lesz. A társasággá alakulás inkább csak formális jellegű, mivel a kottakiadással kapcsolatos ügyeket továbbra is Sebestyén és Ruzitska végzi.

Sajnos, a Petőfiék lakásában leltárt készítő hivatalnok nem jegyezte fel, hogy a Nóták melyik füzetét tartalmazta az általa felvett jegyzék.

Bár a kotta valószínűleg Szendrey Júlia révén került ide, azért teljesen nem zárható ki, hogy Rózsavölgyi Márk ajándékozta azt Petőfiéknek, ugyanis sok Rózsavölgyi-szerzemény is megjelent ebben a sorozatban.

Petőfi 1844 júliusában lesz segédszerkesztő (1845 március végéig) Vahot Imre mellett a Pesti Divatlapnál. Vahot és Petőfi többször is megvédi Rózsavölgyit a Pesti Hírlap támadásai ellen.

Íme egy részlet a Pesti Hírlap 1844 augusztus 22-i számából: „A napokban egy historiai nevezetességre vergődött Kávéház holmi fokoskorabeli sallangmaradvány' színhelye volt; négy vagy öt cigány fiu rontotta egy sarokban a' levegőt fűlértő recsegtetésével...”

Az olvasók persze nagyon jól tudták, hogy a cikk a pesti fiatalság találkozóhelyéről, a Pilvax Kávéházról ír, ahol Rózsavölgyi Márk zenésztársasága „rontotta a levegőt”.

Amióta az öregedő Rózsavölgyi kikerült a Nemzeti Színház zenekarából, nincs biztos kenyérkeresete.

Vahot írja: „...azt tanácslám neki, alakitson Pesten saját vezérlete alatt egy jó magyar népzenei társulatot.”

Az együttes összetartásával – amely hol együtt van, hol nem – Rózsavölgyinek sok a gondja, legtöbbször a Pilvaxban, a Nemzeti Körben játszanak.

Amint Petőfi a Pesti Hírlap fővárosi újdonságok rovatában megjelentekre írja: „...E hét személyből álló társaságnak feje – ha a körülmények nem változnak – Rózsavölgyi leendett, ki magát bandájával, úgy hiszem, már ajánl is a Nemzeti Körnek, s talán csak nem teszi föl az újdonságok edemes írója derék Rózsavölgyinek, hogy ő a Körbe >>fülsértő recsegtetésekkel»tolakodjék... A szóban forgó kávéházat egy idő óta némely urak mód nélkül szeretik gyanúsítani...” – írja cikkében többek között Petőfi.

A hegedűn játszó és a magyar zenét különösen kedvelő Vahot így ír visszaemlékezéseiben erről az időszokról, és Petőfiről:

„...Zenészeink, zeneszerzőink közt legjobban szerette, a klasszikus, fellengző magyar zene egyik főteremtőjét, Rózsavölgyit, a mi kedves Márkus bácsinkat, ki gyakran játszott házamnál s ki genialis művei előadásával egészen elbűvölte Petőfi lelkét, – úgy, hogy meg is énekelte őt.”

Rózsavölgyi eredeti neve Rosenthal volt, s a Veszprém vármegyei Zenetársaság megalakulásakor maga is ellátogatott Veszprémbe. Sebestyén Gábor a Zenetársaság jegyzője az 1824 évi május 11-i meggyűlést használta fel, hogy a következő napra összehívja a Zenetársaság leendő tagjait. A házigazda szerepét Márkus Antal aljegyző vállalta, aki meghívta a társaságot almádi (Balatonalmádi) szőlőjébe, ahol – amint Sebestyén a Zenetársaság jegyzőkönyvében feljegyezte – „...Rosenthal Márkus Compositor... Márkus Antal Urnak Almádi Szőlőjében művészi szép talentomát, minden jelenlétüknek közös megegyezésével mutatván, akkor mindjárt a jelenlétük tulajdon erszényéből 25 Forintokkal megajándékoztuk ötet...”

1824 június 4. fontos dátum Rózsavölgyi életében: a Zenetársaság Sebestyén Gábor javaslatára ekkor nevezi el Rózsavölgyinek, neve a jegyzőkönyvbe is ezen a néven kerül be, és a Veszprém Vármegyei Nóták 1824. októberében megjelenő IV. füzetében – és ettől fogva mindvégig – Rózsavölgyi néven szerepel.

(Réti Zoltán: Rózsavölgyi Márk, Bp., 1975., 27-30. l.)

Rózsavölgyi 1848 január 23-án hunyt el, s Petőfi híres költeménye, a „Rózsavölgyi halálára” február 20-án jelent meg az Életképekben (238. l.).

(Itt jegyezzük meg, hogy Rózsavölgyi fia, az 1822-ben született Gyula lesz majd megalapítója a Rózsavölgyi és Társa zeneműkiadónak).

De lépünk vissza az időben még néhány esztendőre. Petőfi 1839 szeptember 6-án Sopronban beöltözik a 48-as Gollner-gyalogezred egyenruhájába. Dacos lépésének előzménye, hogy apja rossz tanulmányi előmenetele miatt megvonja tőle a támogatást.

Sass István, Petőfi Sopronban tanuló barátja (iskolai padszomszédja volt Sárszentlőrincen) így ír Petőfivel való találkozásáról Sopronban:

„...elbeszélte sikertelen tanuló pályáját, Pesten, a színház jelei közelében eltöltött, szerinte keserű nélkülözésekkel teljes, s mégis dicsőséges napjait, apjának őt egy alaptalan feladásra igazolatlanul elítélő elhatározását és kitagadó levelét – anyjának (a legjobb édesanyjának) sikertelen közbelépését, végre mindezek után a katonai pályának, melyen szerinte senkinek terhére nem lesz, önkéntes választását. Mindezt szárazon, részvétel nélkül beszélte el...szánakozásunkat kizáró célzattal, nem az események kényszeréből következőnek tüntetése föl végzete ama fordulatát, hogy katonává lett, hanem ellenkezőleg, szabad választásából származónak állítá be azt. Később bekövetkezett bizalmasabb együttlétiünkön azonban számtalanszor bepillantván bánatos lelkébe, többé nem a szabad elhatározások embereként, hanem balvégzete játékaának odadobva tekinthetém őt.” (Illyés Gyula: Petőfi Sándor, Bp., 1970., 42-43. l.)

Petőfi 1840 márciusában ezredével Horvátországba indul hadgyakorlatra, de még előtte különleges zenei élményben lesz része. Dacolva a katonai regulával, „függelemsértést” követ el. 1840 február 18-án kiszökik a kaszányából, hogy este 7-kor, a Soproni Kaszinóban meghallgassa Liszt Ferenc hangversenyt.

Ágai Adolf „Pákh Albert életrajzából” c. írásában („Az Ország Tükre” 1863. aug. 21., 278. l.) így emlékezik meg az esetről:

„...Ugyanez időben történt, hogy a dicsőség szárnyain repülő Liszt, az európai zongoraiustökös, Magyarországra visszatérve, először is szülővárosában, Sopronban adott hangversenyt. – Szerencsétlenségére ugyanez este megint valami kötelessége akadt Sándornak, kinek lángoló szíve annak hallatára, hogy Liszt Sopronban játszani fog, csaknem hamuvá égett a vágytól. A barátok azonban segítettek a bajon. – Petőfit bebújtatták valami frakk-félébe, fejébe nyomtak egy magas tetejű kalapot, a kaszányából kiszöktették s szerencsésen bejutottak a színházba. – Sándort másnap természetesen kurta vasra verték; s ilyes kihágásokat nem egyszer követett el, az intő szóra nem hallgatott, mivel neki »kissé akaratos feje volt«...”

(Hatvany Lajos: Így élt Petőfi, Bp. 1967., 301. l.).

Amint a Pressburger Zeitung 1840. február 28-i száma írja: „A koncert híre messzre elterjedt, és a fogadók megteltek vendégekkel a környékről, Kismartonból, Kőszegről és Szombathelyről ideérkező vendégekkel. Amikor Liszt 18-án este a nagy kaszinóterembe (a hangverseny színhelyére) belépett, ezerhangú 'Éljen' kiáltás üdvözölte. Játékát, vagy annak akár csak a hallgatókra tett hatását nem is kísérem meg leírni... Elragadtatva az általános lelkesedéstől és ennek felharsanó ki nyilvánításától Liszt a programban meghirdetett három darabhoz hozzátett még kettőt, de a közönség hallani vágyását még sok más művel sem lehetett volna kielégíteni!...”

A hangversenyen, amelyen három énekszámmal Randhartinger Benedek működött közre, Liszt a következő átiratokat adta elő: Bellini: Puritánok – fantázia (Raabe jegyzékszáma: 129.)

Schubert – Liszt: Ständchen és Erbkönig (Esti dal és Szellemkirály; Raabe jegyz.: 243. IX. és 243. IV.)

Liszt: Magyar dallam és induló (Ez kétségtelenül a Raabe jegyzékben 10-d. IV. szám alatt szereplő Rákóczi-induló volt, amit Liszt 1838 dec. 29-i, majd 1840 jan. 4-i és 12-i pesti hangversenyein – tehát röviddel soproni fellépése előtt is – gyűjtő hatással játszott „fantázia alakban”. (Brockhaus-R. lex. III., 179. l.))

Liszt ekkor még nagy részben más szerzők zongoradarabjait, parafrázisokat, átiratokat játszott, valamint adott témára rögtönzött (lásd: Dömötör Zs.-Kovács M.-Móna I.: Liszt tanulmányok, Bp., 1980. 75-76. l.).

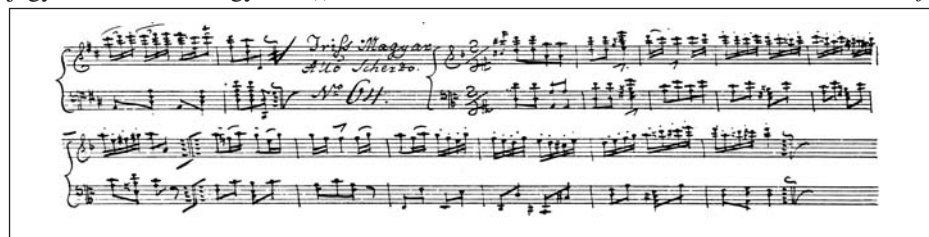
Az ekkor 17 esztendő, élete megpróbáltatásokkal teli időszakát élő Petőfi még nem sejtette, hogy verseinek számtalan

megzenésítője között lesz majd Liszt is (A magyarok istene című, 1848 áprilisában írott verse), aki zongoraműveiben is tisztelgett Petőfi emlékének: *Petőfi szellemének, és Magyar történelmi arcképek, No. 6.*

(Brockhaus-R. lex. III., 108. l.). Itt említjük meg, hogy Liszt „Funérailles, October 1849” („Temetés”) című, megrendítően szép zongoradarabjában siratja el a szabadságharc vértanúit.

A továbbiakban vegyük szemügyre a kor magyar hangszeres zenéjének, a verbunkosnak kialakulását, amely később a század magyar műzenéjének fejlődési irányát meghatározta, döntő módon befolyásolta.

Ami a verbunkos zenei stílus kialakulását illeti, a régi magyar elemek (pl.: lőcsei tabulaturás táncok a XVII. sz.-ból), a pásztortánc, valamint ennek katonai változata, a hajdútánc mellett felfedezhetjük – főleg Bihari színrelépésétől – a népi elemeket is. (Erre példa többek között az a „Friss magyar”, ami 64-es szám alatt jelent meg a Magyar Nóták Veszprém Vármegyéből c. sorozatban, majd Liszt és Pablo de Sarasate feldolgozásai révén világhírű lett. (Dallamát Bartók 1912-ben jegyezte le Bihar megyében.))

A sorozat 64. sz. darabja, amely Liszt és Sarasate világszerte ismert dallama népi eredetű (Bartók Gyantán, Bihar megyében gyűjtötte 1912-ben), már Mátray Gábor is „Egygy Nép ének szerént” felirattal jelentette meg „Pannonia” c. gyűjteményében, 1826-ban.

A harmadik, a stílus kialakulását igen nagy mértékben befolyásoló hatás a nyugati zenének az egész országot elárasztó térhódítása. A XVIII. század végén, a korai verbunkos kiadványok címlapjain igen sok német és cseh nevet olvashatunk, akiknek tevékenysége szellemében lényegesen eltér a korábban nálunk működött idegen zenészek munkásságától.

A magyarság ekkor eszmél rá, amit eddig ösztönösen érzett, hogy külön egységet jelent Európában, mely sajátos megnyilatkozási formákkal jár együtt – írja Szabolcsi Bence. A sok idegen származású és műveltségű zenész pedig szükségét érzi, hogy egy nagyobb, átfogóbb közösséghez tartozzon, és be akar olvadni a nemzetbe. A magyarság kezdi ápolni jellegzetességeit, s zenéjével kifejezni külön nemzeti egyéniségét. A verbunkos már több, mint tánc – nemzeti szimbólummá lesz!

A magyar verbunkos táncokat már 1790 táján „magyar”-nak nevezik. A XIX. század első évtizedeiben Bihari hegedűjátéka valósággal megbabonázza az új nemzedéket, s a köztudatban a nemzeti gondolat és tánc elválaszthatatlanul összekapcsolódnak. Az új zene semmiféle korlátot nem ismer: széthúzó társadalmi osztályokat, nemzetiségeket, országrészeket képes a nemzeti eszme nagy egységében összeforrasztani.

Először mindig a „lassú magyar” hangzik fel. „*Atyáink idejében* – írja Kulcsár István a Hasznos Mulatságokban (1823. I. 91.) – *a' lejtőst, vagy is lassú Nemzeti Nemes táncot, még szélteben lehetett látni, melyet a' szaporább, és a' következő friss tánc szokott berekeszteni, és ugyan innen köz mondássá vált: Három a' táncz.*”

De lássuk, milyennek látta a verbunkos táncot egy külső megfigyelő, egy német katonatiszt, aki így írt a Historisch-politisches Journalban, 1792-ben: „*Mindig kíváncskodtam, hogy Magyarországra jöhessek... Alig voltam itt pár napja, meghívást kaptam egy mezei jószágra Pest vidékén egy kis ünnepségre... Ebéd után abba a terembe mentünk, hol a lakodalmat tulaj-*

donképpen tartották...s mikor a terembe léptünk, épp megkezdtek a magyar nemzeti táncot. Először történt, hogy a táncot láttam, s én nem tudom leírni azt a hatást, melyet reám tett. A nemzet jellemét rendkívüli mód kifejezi...A magyar tánc egyszerűsége komoly nemzet jellemzője...Az igazi magyar táncoknak egészen lassan kell kezdődniük, s azután gyorsabban folytatódniuk. Sokkal jobban illenek komoly, bajszos archoz, mint fiatal suhanchoz...Még akkor is, mikor a magyar tánc valamivel élénkebb lesz, nem annyira vérmes, mint lobbánékony élénkség az, mely a táncost elfogja, amelynél vészületet komolyságát nem hagyja el, sőt inkább úgy tetszik, hogy csak tüzesebben és bátrabban juttatja kifejezésre a táncbeli szabadságnak és függetlenségnek imént jelzett bélyegét...”

A verbunkos zenei stílus elterjedéséhez nagyban hozzájárul, hogy a XVIII. század végén már a városok is megnyílnak az új

zene előtt. Addig ugyanis a cigányokat nem engedték be a városokba, másrészt a képzett városi muzsikások nyugati zenei műveltségüket az új zenei stílus szolgálatába állítják, tehát az új stílust már nemcsak cigánybandák terjesztik. Kisebb mesterek darabjai mellett olyan európai zenei nagyságok műveiben találunk verbunkos hatást, mint Haydn vagy Beethoven. A régi magyar zenei emlékekkel szemben, a korai, 1790 táján már kiforrott verbunkos stílusra a klasszikus arányok (periódusok), az „európaias” dúr-moll hangnemeség, a díszítőhangok, a „sujtásos cifrák” és a bővített szekundus „magyar skála” a jellemzők.

Szabolcsi Bence írja „A XIX. század magyar romantikus zenéje” című könyvében (124.l.):

„...A verbunkos e korban a nemzeti öntudat hangja; szorosan vett zenetörténeti szempontból pedig az első szélesebben megalapozott magyar műzenei stílus, mely a népitől való eltávolodás – noha a köztudatban a néppel való közösség – jegyében, bizonyos »úri-nemesi«, nyugatos hagyomány kifejezésként, az ország minden társadalmi és kulturális rétegére kiterjeszti hatását, a nélkül, hogy külön népies közvetítésnek szükségét érezné. Tulajdonképpen népies irány e szerint ebben a korban még nincs, mert a verbunkos formavilága s a vidéki magyarság zenei igényei között meglehetősen csekély a távolság, sőt jóformán semmiféle távolság nincs, olyannyira, hogy a magyar vidék vezető társadalmi rétege később is mindig önmagára fog ismerni az új magyar stílus első hőskorának zenéjében...” – írja Szabolcsi.

A szülői háztól tanulmányai miatt korán elszakadt Petőfi baráti köre főleg a falusi-mezővárosi értelmiségből – tanítók-ból, iskolamesterekből, kántorokból, stb. – kerül ki. Közöttük érzi magát a legjobban, ennek a rétegnek zene- és dalkultúrája hat rá elsősorban. Arany János és Tompa Mihály is ebből a közegekből való. Ez a réteg szorosan kötődik a népi kultúrához és a verbunkos zenéhez, mely életérzésükre meghatározó jelentőséggel bír.

Arany maga írja Szemerének, hogy legszébb lírai darabjai és balladái „régi népdalhangok”, népi dallamemlékek hatására készültek. Amint Szabolcsi kiemeli: „...Arany...tanulmányai és népdalgyűjteménye tanúsága szerint többet tud az igazi népdalról és népzeneiről, mint zenészkortársai, Liszt Ferenc, Mosonyi Mihály, vagy akár Erkel Ferenc; mert amit emezek életük végéig keresnek s legfeljebb, ha gyanítanak, ő kezdettől fogva érzékeli és

birtokolja, – mert ösztöne csálhatatlan, művészszele mélyre lát s tekintetét nem homályosítja el hamis elméleti feltevések, – mindenekfelett pedig, az ő számára természetes otthon az a népi kultúra, melyet a romantikus mestereknek lankadatlan erőfeszítések árán, lassanként kell s csak töredékeiben lehet magukévá tenniök... Arany..., mint a század minden nagy magyar költője, maga is a nemzeti szellem megteremtője, kisugárzója, megszemélyesítői közül való...” (Szabolcsi: i.m. 54.l.)

A hagyományos népi dallamkincs hatását is magába szívó verbunkos, a régi hallgató nóták, „kesergők”, a Rákóczi-nóta motívumai, a valahonnan a kuruc idők-ből származtatott „rég magyarok” kitörhetetlenül beivódnak a magyar életbe és műveltségbe. Ez a szellemi légkör mindig meghatározó szerepet játszik a kor magyar zenekultúrájában, s ami majd később jön, erre a rétegre kell épülnie.

A reformkor értelmisége ezer apró szállal kötődik a verbunkos zenéhez, amely valósággal megtestesülése – ráadásul a bécsi udvar által nem cenzúrázhatóan, hiszen nem szöveges dallamokról van szó – egy nemzeti életérzésnek. E romantikus kor külföldi megfigyelői joggal vélik felfedezni a nevében is „magyar” zenei stílusban egy sajátos nemzeti karakter kifejeződését. Hogy Petőfi korábban már idézett sorait megértjük, ebbe a korba, annak zenei közegébe kell visszahelyezkednünk. A komoly alaptermészetű költő büszkén azonosul nemzetének hasonló alapkarakterével. A lélek húrja szólal meg benne a nemzet muzsikájának hangjait felidézve. A lassú „magyar”, a lassú verbunkos az, amely oly közel áll Petőfi természetéhez, lelki alkatához, s amikor már elégtelennek találja a szóbeli kifejezés eszközeit lelki beállítódása, legbensőbb énjé érzékeltetéséhez, akkor él a sokatmondó, egyben nemzeti életérzést is kifejező zenei utalással. (Érdekes, hogy amikor Yehudi Menuhin, századunk zenei életének nagy tanúja Bartókra és Kodályra emlékezik, ugyanezt a szigorú komolyságot emeli ki náluk, sőt általánosítja a magyarokra, mintha csak a romantikus nemzet-karakterológia érvényesülne ma is!)

Petőfi következő sorai sem valamiféle tartalom nélküli „sírva vígadást” tükröznek, sokkal inkább a komoly, mély érzésű, örömben sírva fakadó ember megrendültsége beszél belőlük, aki kerüli a harsány megnyilvánulásokat.

Mennyivel más hang ez, mint majd a század második felében, a széles körben elterjedt népies műdal időszakának szentimentális, magyar nótás sírva vígadása!

Végül a versszak befejezésekként az a dac, fájdalmat leplező belső tartás kap kifejezést, amit a 17 éves, „önként” katonának álló „kamasz” Petőfinél már láthatunk, aki „a bánat idejében” nem akar mások terhére lenni: „Mert nem akarom, hogy sajnáljatok.” Eddig tehát a költő egyik legszemélyesebb vallomása, amelynek megértéséhez a kulcsot a kor zenei stílusának ismerete adja.

Petőfi korábban már említett, Rózsavölgyi halálára c. versének néhány sora jól kiegészíti, részletesebben tükrözi mindazt, amit a költő Magyar vagyok c. versét elemezve a verbunkos zenéről elmondtunk:

„Egyszer ember csak a magyar, mikor a
Fülét szívét megtölti a muzsika
Könnybe lábad a két szeme ilyenkor...”

„...És mikor már kibusultuk magunkat,
Megfeszítjük lelkiünket és karunkat...
...Akkor aztán bízni kezdünk magunkba’,
Hogy telik még mitőlünk is nagy munka,
Hogy kivirít még a magyar nép fája...”

„...Ébredj föl, vén muzsikus, vén barátom,
Hadd busúljunk, lelkesedjünk nótádon,
Olyan isten igazában tudtad te,
Hogy hol fekszik a magyarnak a szíve...”

Petőfi híres versében arról vall, mit jelent a magyarság és önmaga számára is az a verbunkos zene, ami a nagy elődök, Bihari, Lavotta, Csermák halálát követően Rózsavölgyiben testesül meg. Sorait olvasva pontosan tudjuk, mit kell értenünk Rózsavölgyi „nótáján”: a lassú és friss „magyarokon”, ezeket hallva „busúlunk” és lelkesedünk, „megfeszítjük lelkiünket”.

Petőfi verse is visszatükröz valamit abból a heroikus érzelmi megnyilvánulásból, amelyben nemzeti gondolat és zene elválaszthatatlanul összefonódnak a XIX. sz. első évtizedeiben.

A magyarság önmagára talál, önmagára ismer zenéjében és büszkén azonosul vele. A verbunkos, táncra inspiráló, tüzes ritmusaival utat talál a szívekhez, és

amint Petőfi írja: Rózsavölgyi tudta „...Hogy hol fekszik a magyarnak a szíve...”

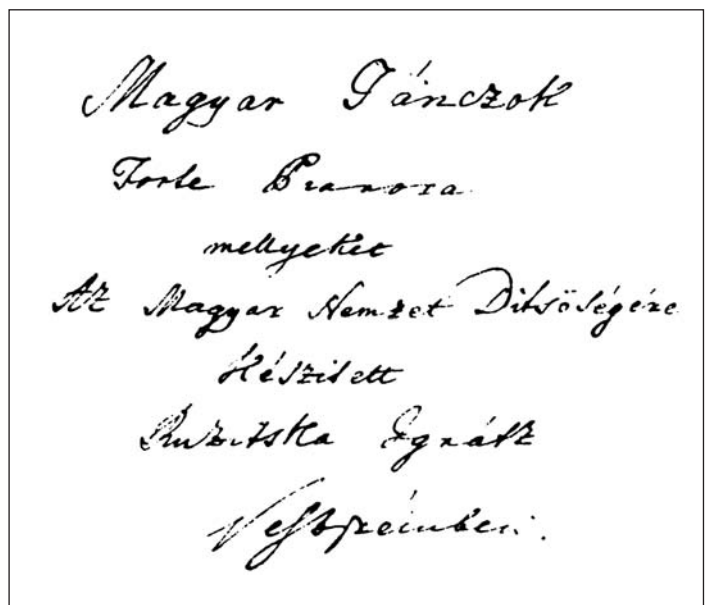
Végül, Petőfivel kapcsolatban emlékeznünk kell még valakire. Egy magyar hegedűművészre. Az ő fáradhatatlan szervezőmunkájának, anyagi áldozatvállalásának köszönhetjük, hogy Petőfinek szobra van a pesti Duna-parton.

Reményi (Hoffmann) Ede Görgey katonájaként – mint tábori hegedűs – vett részt a szabadságharcban, s emiatt hosszú időre emigrációba kényszerült. Mindenütt, ahol csak járt, a magyar zene lelkes hirdetője volt, így például Brahms-hoz fűződő barátságának köszönhetjük a német mester világhírűvé lett magyar táncainak megszületését.

Reményi 1860 decemberében Kiskunhalason fogalmazta meg a Petőfi-szobor felállításának gondolatát. Száz évvel ezelőtt, 1898. május 15-én hunyt el San Francisco-ban. Olyan halált adott neki a sors, amilyenre mindig vágyott: a pódiumon halt meg. Hangversenye már a végéhez közeledett, amikor ismét kiment a színpadra, hogy megköszönje az őt újjongva ünneplő közönség tapsait. Tántorogni kezdett, a hegedűt magához szorította, elesett és meghalt. New York-ban, az Evergreen temetőben helyezték örök nyugalomra, nagy részvét mellett.

Éppen száz éve már ennek. De Petőfi szobra azóta is ott áll, jelképként magasodva a pesti Duna-parton. És azon a régi, megsárgult kottalapon is jól olvasható még az írás: „Magyar Tánczok Forte Pianora mellyeket Az Magyar Nemzet Ditsőségére készített Ruzitska Ignátz Veszprémben.”

Rakos Miklós

Ruzitska Ignác bejegyzése a „Magyar Nóták Veszprém Vármegyéből” c. verbunkos sorozat negyedik füzetének (fogásának) elejére.

Zathureczky Emlékverseny – amint a zsűrielnök, Láng István értékeli

F. K.: – A február 9-12 között rendezett Országos Zathureczky Emlékverseny I-II. korcsoportjában Demetrovics Szilárdné (Győr), Szesztay Zsoltné (Debrecen), Szászné Réger Judit és dr. Makláryné Baranyai Valéria (Budapest), a III-IV. Korcsoportban Vermes Mária, Répássy Györgyi (Budapest), Szecsődi Ferenc (Szeged) és Kovács Péter (Veszprém) vett részt a zsűri munkájában, amelynek elnöki tisztét mindvégig Láng István zeneszerző töltötte be. Milyen módszerrel dolgozott a zsűri?

L. I.: – A zsűri nem pontozott, hanem megbeszélte a hallottakat. Egy-egy korcsoport szereplése után összejöttünk és közösen alakítottuk ki az eredményt. Meg kell mondanom, hogy csak nagyon szerény viták voltak mindkét zsűriben. Az „egyfelé gondolkodó” zsűritagoknak természetesen volt véleménykülönbségük, de végül is a döntéseket – egy-két kivétellel – egyhangúan hoztuk meg.

F. K.: – Hogyan értékeli a verseny folyamán hallottakat?

L. I.: – Maga a verseny, mind a négy korcsoportban, nagy-nagy, mondhatni, néha eufórikus örömet okozott, különösen a II. korcsoportban, a 12-14 éveseknél. Voltak átfedések, mivel a korcsoportmegállapítást az életkor határozta meg. Ily módon merev határokat állapított meg a rendezőség – de ha valaki átlépte azokat, a saját veszélyére tette. Mint a zsűritagok jó része, úgy én sem tudtam mást egy-egy versenyzőről, mint hogy hány éves (tehát nem szerepelt a listán, hogy ki honnan jött, ki a tanára, hányadik osztályos). Érdekes: azok a fiatalok, akik idősebbek számára kiírt korcsoportban versenyeztek, mindig nagyszerűen hozták a formájukat, s igen előkelő, ha nem épp a legmagasabb helyezést kapták. Például: Lugosi Zsófia 1987-ben született, s abban a korcsoportban kapott I. díjat, amelyet az 1983 és 1986 január 1. között született növendékek számára írtak ki.

F. K.: – Feltűnően sok a díjazott a többször említett II. korcsoportban.

L. I.: – Olyan nagyszerű versenyzőket hallhattunk, hogy a zsűri nemcsak hogy két I. díjat adott ki, hanem három Nagydíjat is. Ez utóbbit Spitzer Sára, Éder Zsolt és Ieda Takashi japán versenyző érdemelte ki. A japán hegedűs esetében, akinek a családja már letelepedett Magyarországon, nagy

örömmel díjazta a zsűri azt, hogy éppen ő játszotta Hubay Jenő „Hullámzó Balaton” című darabját, mindenfajta ráakódott rossz magyaros manír nélkül, ugyanakkor mégis stílushűen és teljesen szabadon.

F. K.: – Beszéli tehát a magyar zenei anyanyelvet?

L. I.: – Ő beszéli. De hogy elmondjam bánatunkat is – mert az is volt –, ugyanebben a korcsoportban mindazok, akik Weiner Leó „Magyar népdalok” c. zongoradarabjának hegedű-zongorás átiratát játszották, nem voltak feladatuk magaslatán. Úgy tűnt, mintha nem tudnának igazán jól magyarul, mintha sohase énekeltek volna magyar népdalt.

Az, hogy nem táncoltak magyar néptáncot, még csak-csak rendben van – de úgy tűnt, nem is látták még, hogyan táncolnak magyar népzeneire. Kellemetlen meglepetés volt ez a zsűri valamennyi tagjának, annál is inkább, mivel maga a hegedülés az esetek döntő többségében nagyon jó volt.

F. K.: – Csak a népi hang jelentett problémát a különböző korok-stílusok zenei termésének megszólaltatásakor?

L. I.: – Sajnos, nem ilyen egyszerű a helyzet. Az I-II. korcsoportot hallgatva, amikor a növendékek barokk művet játszottak (amikor ilyet választottak a tanárok), fölmerült a kérdés: vajon mennyire sikerült meggyökerezni Magyarországon az újabb kori, azaz legalább harminc éves – ha nem több – barokk zenei előadásmódnak. Tapasztalatom azt mutatja, mintha a fúvósoknál az könnyebben menne. A Zeneakadémián az intézmény növendékei – és a Tanárképző Intézetek hallgatói – a díszítéstechnikát, a frazeálást, a tempóválasztást, a dinamikát jobban megoldanák, vagyis a korhű előadásmódot, modern hangszeren. Mindkettőt egyszerre szeretném hangsúlyozni. Lehet, hogy valójában nem is olyan komoly a probléma, mert a versenyen csak válogatást hallottunk a fiatal hegedűsökből – de azért felhívnom a figyelmet arra, hogy elő kell venni az URTEXT kottákat (vannak, még ha nehezen és drágán férhetők is hozzá!), el kell olvasni Doningtonnak a magyar nyelven is megjelent előadás-történeti könyvét, leszűrve belőle a tapasztalatokat. Megkockázatom, hogy valamelyes módon ismeretségbe kellene kerülni L. Mozart Hege-dűiskolájával is, ami tudomásom szerint

ez idő tájt csak németül olvasható. Mind ez azonban csak másodlagos ahhoz képest, hogy a tanároknak és a növendékeknek meg kellene ismerni a Rádióban nap mint nap fölhangzó korhű előadásokat – nem azért, hogy majmolva utánozzák, hanem hogy tanulságait gondolkodó módon vegyék át. Feltétlenül említésre méltónak azért találom ezt, mert – főleg az alsó évfolyamokban – gyönyörű hangon, kiváló technikai szintű hegedülést hallhattunk. A 8-14 éves korúak fantasztikus tehetségeket mutattak föl. A megjegyzés tehát nem az ő tudásuk értékét bírálja. Kiderült, hogy egyik oldalon nagyszerű az alapképzés (technikailag, zeneileg, memória-technikailag), stílárisan a romantikus művek előadása igazán dicséretes volt – ezért úgy gondolom, hogy a sokat emlegetett továbbképzés folyamán az említett gondokkal kellene végre foglalkozni.

F. K.: – Eddig főképp a fiatalabbakról esett szó. Milyen tanulságokat kínált a III-IV. korcsoport szereplése?

L. I.: – Egyre jobban előtérbe került a hangszer-probléma. Igazság szerint ez ma már a III. Korcsoportban is perdöntő. Nem tudtunk olyan versenyzőnek I. díjat adni, akit egyébként rátermettsége, pódiumérettsége és -készége erre predestinált volna. Volt, aki saját hangszer híján szakiskolai növendék-korból „levetett” hangszeren játszott, természetesen az akarási előadásban megjelenő torzulásaival. Az ilyen versenyző, sajnálatos módon, hátrább szorult. Számomra most megint nagyon mellbevágó volt, hogy milyen kevés az, ha valaki tehetséges, technikailag jól képzett, pódiumra termett előadóművész-alkat, ha mindehhez nem társul megfelelő hangszer.

F. K.: – Hangszeres-alkat többféle van; a szólistán kívül igény van kamara- és zenekari játékosra is. Befolyásolta-e az értékelést, hogy valaki szólista-rangot sejtet?

L. I.: – Megint csak vissza kell térnem arra, hogy az első két korcsoportban szerencsére egybeesett a hangszertudás és az a „pszichológiai plusz”, amit úgy nevezzünk, hogy pódiumkésztség – és hangszer. Ahogy haladtunk tovább, sajnos, egyre inkább befolyásolni kényszerítette a zsűrit a hangszer minősége. Számomra a magasabb korcsoportban „vízválasztó”, hogy valaki művész-jelölt vagy sem, hogy látnunk-e benne szólistát vagy nem. Termé-

szetesen, nem lebecsülendő a jó kamaramuzsikusi vagy zenekari játékhoz való adottság, de erről már beszéltem. Fontosnak tartom azon pszichológiai kérdés felsejtését: hogyan lehet, hogy míg az alsóbb fokon dúskálunk tehetségekben, nagy reményeket tápláló szólista-palántákban (a „palánta” csak az életkorra vonatkozik!), a szakiskolában, a pubertáskorban felmerülő biológiai-pszichológiai problémák idején kezdődik a lemorzsolódás.

F. K.: – Miért van ez így?

L. I.: – Gondolom, ez pedagógiai kérdés is, de én azt hiszem – ha szabad ezt így „kívülállóként” megjegyezni – legalább annyira pszichológiai fölkészítés/fölkészülés kérdése is.

F. K.: – A zeneszerző számára különösen érdekes lehetett: hogyan viszonyulnak a fiatalok a modern magyar művekhez. Értik-e, szeretik-e az „új” – számukra mindenképp új – zenei nyelvet?

L. I.: – Ez megint pozitív meglepetés volt: az itt megjelent növendékek anyanyelvi fokon érték ezt a gondolatkort. Weiner „Magyar népdalok” c. művénel láttam problémát, de az speciális kérdés. Ha arra, amit úgy nevezünk, hogy új magyar zene, kezdő korban kezdik fölkészíteni, tanítani a növendékeket, s ami a legfontosabb: tágitani a gondolkozásmódju-

kat, akkor később sincs e téren probléma. Tapasztalatom szerint az itt megjelent 95 növendéknél s felkészítő tanáraiknál e kérdésben semmiféle neheztelő szót nem ejthetünk. Természetesen volt, aki jobban

játszotta a magyar művet, volt, aki rosszabbul – de ez más korokból származó darabokkal is így volt. Azért a 95 versenyzőnek nem 95 díjat osztottunk... még akkor is, ha bizonyos korcsoportokban „díj-eső” volt, összességében annyi díjat adtunk, amennyit megérdemeltek. Külön öröm, hogy az Artisjus, a Szerzői Jogvédő Iroda Egyesület különdíjait jó szívvel tudtuk kiosztani. Fontos, hogy volt miből, de még ennél is fontosabb: volt kinek osztanunk.

F. K.: – Ezúttal a látogatottságra sem igen panaszkodhatunk: jutott hallgatóság a Régi Zeneakadémia koncerttermébe.

L. I.: – Azt azért mondjuk meg, hogy inkább az első két korcsoportnál volt telt, néha zsúfolt házunk. Ahogy haladtunk a korcsoportokban tovább, a közönség létszáma megcsappant. Igaz, hogy aki ott

maradt, azt viszont valóban érdekelte a verseny, és a tapsokkal egyértelműen bizonyította, hogy értő – megkockáztatnám: jól értékelő – hallgató. A versenyzők is meghallgatták, figyelték egymást. Ennél többet aligha mondhatunk a verseny közönségéről.

F. K.: – A versenyről, amelyet egyszersmind seregszemlének is tekinthetünk, többnyire pozitív értékelést kaptunk; a megmutatózó problémákra pedig javaslatokat. Számomra az derült ki, hogy a hazai hegedűs-társadalom méltóképp emlékezett meg Zathureczky Ede 95. születésnapjáról.

L. I.: – Az alkalom: jó alkalom volt az országos versenyre, a hegedűtanárok érdemben reagáltak erre a lehetőségre. Köszönet ezért elsősorban Perényi Eszternek és a XV. Kerületi Hubay Jenő Zeneiskolának. Ők vállalták a beláthatatlan mennyiségű, időrabló szervezőmunkát, melynek eredménye a zökkenőmentes verseny, valamint a szponzorok révén számottevő anyagi feltételek megteremtését.

Fittler Katalin

ÚJRA FESZTIVÁL... ...A MÁV SZIMFONIKUSOKNÁL

A MÁV Szimfonikusok Zenekari Alapítványa március 6-án tájékoztatóra hívta össze a sajtó képviselőit, amelyen Fenyő Gábor, a Zenekar igazgatója számolt be az elmúlt évtizedek munkájáról, valamint a közeli és távolabbi jövőben rájuk váró nemes feladatokról.

A MÁV Szimfonikus Zenekar immár 53. éve adja bérletes koncertjeit és elmondható, hogy a két Zeneakadémiai bérletsorozatának 85%-os ill. 75%-os eladási indexével és teltházas koncertjeivel a jegyeladásban és koncert-látogatottságban az első között áll.

A Zenekar hangverseny-látogatóinak összetétele a hosszú évek során alakult ki és ma állandósulni látszik. A MÁV Szimfonikus Zenekar sajátos helyzetéből adódóan – miszerint egy nagy múltú állami vállalat (ma részvénytársaság) a fenn-

tartója – a hallgatóság soraiban ott található a vasutas-dolgozó, a kispénzű polgár, de nagy számban jelennek meg a nyugdíjasok is. Különösen nagy öröm, hogy a bérletvásárlók közül sokan még gyermekként látogatták először a MÁV Szimfonikusok hangversenyeit, s ma már mint szülők foglalják el helyüket a koncerttermekben. Mindezeket figyelembe véve a Zenekar koncertjegyei az átlagnál kissé alacsonyabb áron kerülnek értékesítésre.

A generációról-generációra szálló hagyomány arra kötelezi a Zenekart, hogy műsor-összeállításával teljes mértékben kiszolgálja, de ugyanakkor nevelje, kortárs művekkel megismertesse hallgatóságát.

Mindemellett fontosnak tartja a fiatal tehetségek bemutatását, a folyamatos együttműködést a már „befutott” művé-

szekkel, s nem utolsósorban lehetőséget nyújt saját művészeinek szólistaként történő bemutatkozásaira.

A bérletes koncertek tehát nagyon fontosak a Zenekar számára, de szükség van arra is, hogy valami különleges eseménnyel felhívja magára a figyelmet és ezzel is gazdagítsa a zenekedvelő közönséget.

A tavalyi évad nagy sikerű „BRAHMS FESZTIVÁLja” után – melyről a Zenekar c. lap is beszámolt – az idén májusban megrendezésre kerül a 3 hangversenyből álló LISZT-WAGNER FESZTIVÁL.

A koncerteken felcsendülnek majd a két zeneszerző-óriás remekművei olyan kiváló művészek tolmácsolásában, mint Lukács Ervin, Gál Tamás, Jurij Szimonov, Kelen Péter, Jandó Jenő, valamint közreműködik a Honvéd Művészegyüttes Férfikara is.

A fesztivál különlegessége lesz a „RING-SZIMFÓNIA”, mely De Vlieger holland zeneszerző által komponált, Wagner-opera témákat feldolgozó, programja szerint pedig

„A Niebelung gyűrűje” történetét elbeszélő mű.

A – Szimonov szerint – kísérletnek nevezett program remélhetően úgy, mint számos országban, nálunk is sikert arat majd.

Fenyő Gábor beszámolt arról is, hogy a Zenekar egyre több felkérést kap hazai és külföldi koncertekre egyaránt.

A legközelebbi jeles esemény március 14-én, a csodálatosan megújult Thalia Színházban megrendezendő művészeti-díj átadás, melyen a Zenekar a Művelődési Minisztérium felkérésére ünnepi hangversenyt ad, Rost Andrea és Gregor József közreműködésével.

1848 százötvenedik évfordulója alkal-

mából két hangversenyt adnak, melyen Gál Tamás vezényletével többek között felcsendül Bartók Táncszvitje, Kodálytól a Psalmus Hungaricus, a Budavári Te Deum és a Zenekar által újra felfedezett századik századi szerző, Beliczai Gyula Szere-nádja.

A koncerteken közreműködik a Rádió-kórus és Ilosfalvy Róbert operaénekes.

A hangversenyekre meghívott és „meg-

nyert” kiváló művészek honoráriumát különböző pályázati pénzüsszegek és szponzorok elnyerésével finanszírozza a MÁV Szimfonikus Zenekari Alapítvány, s így elmondhatja, hogy a hangversenysorozat nem zárja veszteséggel!

A Zenekar sűrű koncertprogramja mellett a közeljövőben Ausztriában vendégszerepel egy tavaszi Johann Strauss – turnén, majd nyáron egy újonnan induló, de a tervek szerint minden évben megrendezendő operafesztivál keretében a Sevillai bor-

bély előadásához kaptak felkérést, mely a Bécs melletti Klosterneuburgban kerül megrendezésre.

Ezek tehát a közelebbi jövő szép feladatai, mely bizonyára sok ezer hangverseny-látogató számára jelent majd felejthetetlen élményt, s amelyhez örömteli munkát és sok sikert kívánunk!

Szakos Andrea

KRITIKA

Folytatódik a „Hazai Szimfonikus Zenekarok” fesztiválja a Vigadóban

Még mindig nem késő...

- zsörtölődni és aggódni, amiért veszendőbe megy egy lehetőség
- okulni a tanulságokból és javítani
- fogadalmakat tenni a jövőre nézve.

Ilyen gondolatok merülhetnek fel azokban, akik figyelemmel kísérték a Hazai Szimfonikus Zenekarok hangversenyei a Pesti Vigadóban rendezvénysorozat első felét. Ennyi idő alatt sok tapasztalat gyűlt össze, köztük olyanok is, amelyekre igazán nem volt szükség.

A Művészeti és Szabadművelődési Alapítvány pozitív kezdeményezése ugyanis eddig nem hozta meg a várt, remélt eredményt. Remélhetőleg, nekik nem ment el a kedvük attól, hogy a jövőben továbbra is szervezzenek komolyzenei programokat a Vigadóban. Mert eddig csak kevesen voltak/lehettek haszonélvezői annak, hogy egyazon sorozat keretében, egyazon helyszínen volt hallható a hat legjelentősebb vidéki zenekarból eddig három játéka.

Környezetismeretre vall, hogy nem terveztek bérletet de sajnos, propaganda híján még a jegyek közül is csak kevés talált gazdára (kivéve, amikor eladták a koncertet). Vagyis, a lehetőség alig tűnik többnek szép gesztusnál, több fáradsággal jár a szervezés, mint amennyi haszonnal a realizált hangzó eredmény. Ezúttal nemcsak a távollévő közönséget ostromozzuk jogos a kérdés: honnan tudhattak volna e koncert-lehetőségről. Mert a sorozatot hirdető kislakátok önmagukban aligha tűnhetnek hatásosnak, ha a gyakorlatban jól bevált koncert-kalendárium-ban híre sincs az esteknek. Szomorú tapasztalat a zenekarok számára is az érdektelenség – merthogy a tátongó-üres széksorok ezt sejtetik, s az okok is homályban maradnak. A decentralizált koncertélet megköveteli a figyelemfelkeltés hatásos módjait!

Az első két koncertről felvételt készített a Magyar Rádió – a Szegedi Szimfonikus Zenekar még csak abban sem reménykedhetett, hogy majd egyszer, később, talán produkciójának része vagy egésze nagy nyilvánosság elé kerülhet...

Pedig figyelemreméltó műsorra, igényesen felkészülve jöttek a fővárosi vendégszereplésre.

Vántus István Elégiájával kezdték február 5-én a műsort éreztetve, hogy Szeged még mindig (remélhetőleg még hosszú ideig) sajátjának érzi azt a zeneszerzőt, aki életében büszkén vállalta a szegedi komponista tiszteletbeli titulust. Hacsaturján Hegedűversenyében szólistaként mutatkozott be a Szegedi Szimfonikus Zenekar koncertmestere, Kosztándi István, aki a szünet után a zenekarban játszott tovább, Csajkovszkij VI. szimfóniájában. Az Acél Ervin vezényletével hangzó életre keltett művekről szomorúan kell megállapítanunk, hogy elhangzottak, vagyis hogy immár csak múlt időben emlékezhetünk rájuk.

Pedig... vajon hányan ismerik – akár személyesen, akár játéka alapján – a 35. évében járó hegedűművészt, aki 1991 óta játszik szegedi együttesekben (a Szimfonikus Zenekar mellett a Weiner Leó Kamarazenekarnak is koncertmestere). Ahogy itt úrrá lett a kezdeti idegességen, tökéletes technikai felkészültségre vall – s elismerésre méltó, ahogyan mindkét minőségben helytállt. A legmagasabban kvalifikált magyar zenekarokban is elkelne – akár több – ilyen kiváló képességű koncertmester.

Tanulni mindenből lehet, jóból – rosszból egyaránt. Ezúttal példamutatónak tűnt a lelkiismeretes felkészültség, a megmutatni akarás gesztusa.

Gyakran elhangzik: kis ország vagyunk. Lehet, hogy még mindig túl nagy ahhoz, hogy a földrajzi centrum fókuszába invitált együttesek se érdeklődjenek egymás iránt. Nem is beszélve a fővárosi szakmáról – vajon mindenki koncertezett vagy próbált ebben az időben

(a szerk.)

A műsor-összeállítás, mint olyan, művészi tevékenység – erre ébresztett rá a **Pécsi Szimfonikus Zenekar** február 13-i koncertje.

A műsorválasztás ideális esetben több tényező mérlegelésének eredményét úgy tükrözi, hogy a hangverseny után a szándékok/indokok is megvilágosodjanak a szereplők iránt fogékony érdeklődéssel viszonyuló hallgató számára.

Koncerttermi ritkaságokat sejtetett a program, és körültekintést is, amennyiben a Lajtha-szimfóniákat felvételre játszó együttes az általa alaposan megismert szerző egyik művét választotta nyitósámmul (In memoriam, Op. 35), majd Ibert Fuvolaversenye után – amelynek meleg fogadtatását a szólista Gyöngyössy Zoltán személye szinte eleve szavatolta – a nálunk ritkán hallható, a bemutató óta világszerte sikerrel fogadott Sosztakovics: I szimfónia megszólaltatására vállalkozott. Ínyencek előnyben – vélhetnénk, ámbar valószínű, hogy az est végén nem ők távoztak a legmaradandóbb élménnyel.

A műsoron az egyre fiatalabb szerzők egy-egy alkotása időrendben szerepelt, a nyitósám 1941-ben készült, szerzője akkor élete 49. Esztendejében járt, a második műsorszám 44 éves komponistától származik 1934-ből, míg az est második részében 1926-ban befejezett alkotás kapott helyet, a tanulmányait frissen befejező szerző első jelentkezése e műfajban.

A századvég közönsége számára fogas kérdés lenne „újszerűség”, „korszerűség”, netán „modernség” szempontjából összehasonlítani a három kompozíciót. Ilyen

gondolattal való játszadozáshoz a Nicolas Pasquet vezényletével szereplő zenekar sem csinált kedvet. Sőt, még ahhoz sem, hogy választanunk kelljen: a felhangzó művekre vagy megszólaltatásuk módjára fordítsunk nagyobb figyelmet.

Vajon megválaszolhatók-e olyan kérdések, mint hogy mit jelent egy régió meghatározó jelentőségű zenekarának a fővárosi szereplés; vagy hogy amikor kezében van a választás lehetősége, mekkora a felelősségérzete a megszólaltatandó művek, valamint saját híre-neve iránt? Minden bizonnyal; az azonban valószínűnek látszik, hogy idejekorán, amikor megadták a műsort, sok mindent nem gondoltak végig. Azt ugyanis nem hihetem, hogy a Pécsi Szimfonikus Zenekar februárban (péntek 13-án) a jelenlegi legjobb formáját adta.

Egy szempontból mindenképp eredményes volt a műsorválasztás: kiderült, hogy a zenekarban számos szólista-rangú hangszeres ül, s e program kiváló lehetőséget kínált illetően adottságok megcsillogtatására. A „szólisták seregszemléje” azonban nem kedvezett egyik-másik mű-egésznek, sőt, tételnek sem: hiányzott a folyamatok megteremtése, a formai felépítettség.

A Lajtha-mű esetében azért csodálkozom ezen, mert a szimfóniák megismerése (megtanulása) után értőbben illene beszélni a szerzőnek nemcsak nyelvét, de dialektusát is, ismervé a rá jellemző intonációkat, s rácsodálkozva a nála ritkábban előfordulóakra. Ehelyett olyan áttekinthető felépítésű darab kelt hangzó életre, amely alig

több kidolgozott vázlatnál (gyakran „két-szólamú invenció” módján lecsupaszított csontvázakat jelenítettek meg), s a filmzene-asszociációkat is épp e szándékolt egyszerűség, már-már plakátszerű evidencia birtokában restelljük, ahelyett, hogy átéreznénk a zeneiség láttató térszerűségét. A népi hangvétel alkalmi kolorittá silányult, ahelyett hogy a magyaros hang időtlenségét (tehát végtelen érvényét) sugallná.

Hasonló vulgarizálásnak esett áldozatul a Fuvolaverseny számos részlete is. Ibert zenéjének dallam-centrikussága ezúttal úgy jelentkezett, hogy az együttes többnyire indifferens háttérrel „varázsol” a szólista mögé, akinek szólama ilyen körülmények között gyakran magányosan vándorolt, míg végre reagáló környezetre talált. Ez is láttató zene pedig – s a felkínált lehetőséggel ezúttal sem élt a zenekar. A szólista és az együttes közti kapcsolat híján gyakran formálisnak hatott a neoklasszikus hang és alkalmanként az impresszionisztikus hangszín. Ilyen környezet – érthető módon – kevés örömet jelentett a szólistának; lélektanilag ezzel indokolható, hogy a lassú tételben a Gyöngyössytől szokatlan „levegős” fuvolahang is megszólalt. De ne csak az elégedetlenség kapjon hangot; a versenymű fináléjában, ebben a ritmikus profilú tételben kamatozott leginkább a zenekar játéka precizitása. Megbecsülendő ez akkor is, ha az előadók számára *természetesnek* tűnt a pontosság (nyomát sem adták annak, hogy élveznék a virtuozitást megcsillogtató pillanatokat).

Sosztakovics I. szimfóniájának színes-gazdag zenekarkezelését ismét csak a szólistikus teljesítmények tükrében észlelhettük. Lehet, hogy ezt az adottságot vélték „Jolly Joker”-nek a műsor összeállításakor? Mert ezúttal a vonósok még fakóbb paszellszínekkel tüntettek, s jószereivel csak a pontatlan unisonókkal hívták fel magukra a figyelmet.

A műsorválasztási szabadság tényének ismeretében nehéz megérteni, hogy honnan származhat az a távolságtartás, amely

szinte jellemzője az interpretátoroknak. Vajon tudják, mi minden nem mondanak el abból, ami kiolvasható lenne a kottából? Azok a láthatatlan – de értő előadással hallhatóvá tehető – utalások, amelyek szellemi elődeihez kötik a fiatalkori Sosztakovics-szimfóniát, ezúttal nem jutottak felszínre. Pedig a fanyar mosoly szemérmes-titkolt rebbenése, a táncos lejtés – komolyan és idézőjelesen-humorosan –, és főként a mindig őszintén értéként felidézett népi hang szerepe minden

bizonyval hathatós lehetett a világhírűg röpitő kedvező fogadtatásban. Tudatos-objektív távolságtartás vagy kevésbé értő-beleérző partitúra- és szólam-olvasás? Bármelyikről legyen is szó, Pasquet és a Pécsi Szimfonikus Zenekar adósunk maradt a finálé hatásával: apoteózis híján egy jól megformált, ígéretes I. szimfóniával búcsúztak mindössze a Vigadó közönségétől.

Fittler Katalin

A MÁV Szimfonikus Zenekar Mozart CD-felvételéről

Azt hiszem, az „első reflexek” meghatározó jelentőségűek. Például: milyen kérdés vetődik fel bennünk egy korong első végighallgatása után – egyáltalán, mire vonatkozik e kérdés. A program-összeállítást vitatjuk, vagy a szerző, illetve az előadó választását, esetleg a hangrögzítés indokoltsága is megkérdőjelezhető. Nos, ilyen rostákon sikeresen túljut a MÁV-zenekar Mozart-lemeze. A teljesítmény egészét jólesően nyugtázzuk, a kérdőjelek jóval kisebb léptékben jelentkeznek csak. A fővárosi koncertet egyik állandó színfoltja az együttes; méltányos és illő, hogy közönsége – a szépszájú „állandó” törzsközönséghez időről-időre felnövekvő ifjabb hangversenylátogatók tábora is – megörökített formában is hozzájusson a zenekarnak akár pódiumról ismert, akár ott épp véletlenül nem hallott élményt jelentő előadásaihoz.

A Mozart-korong három műsorszámát körültekintő gondosságról tanúskodik. A méltán népszerű Varázsfuvola-nyitánnyal kezdődik, majd négy zenekari fűvós (Körösy Miklós, Sólyomi Pál, ifj. Tarjáni Ferenc és Franczia Zsolt) kap lehetőséget szólistikus szereplésre a K. 297/b Sinfonia Concertantéban. A harmadik műsorszám, a K. 218 D-dúr hegedűverseny szólistája az együttes rendszeresen fellépő Ágoston András.

A Gál Tamás vezényelte műsort akár koncertprogramnak is tarthatjuk; a felvétel minősége többnyire azt sejteti, hogy

nem élő adás került rögzítésre (vagy kivételesen sikerült a produkció!) – mindenestre a kísérőszövegből ez nem derül ki.

Ha mégiscsak egyszeri produkció megörökítése, akkor az a tény menti a Sinfonia concertante nyitótételének apró pontatlanságait, a szólista-együttes játékának esetlegességeit.

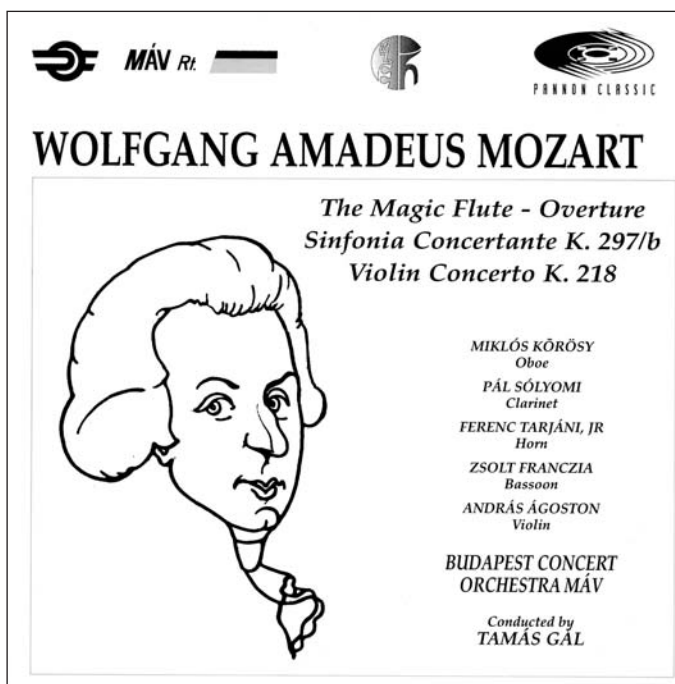
érző-képességétől függ. Vagyis attól, hogy képes-e ráhangolódni az interpretáció „hullámhosszára”.

Az interpretáció legáltalánosabb jelzője ezúttal a „felelősséggel átgondolt” lehetne: nincs helyük gondolati következetlenségeknek. Mindhárom műről érezni lehet: komolyan veendő, értékes-szép.

Igenám, de a legalaposabb kidolgozottság sem pótolja teljes értékűen azt, amit várunk – nem korábbi interpretációk ismeretében, nem is „prekoncepcionálisan”, hanem immár evidenciaként – a mozarti humort, az intellektus magasfeszültségének szikráit. Csak a Sinfonia concertante zárótételében, a hangulatosan megfogalmazott témában s a karakterisztikus variációkban lehetünk biztosak abban, hogy az előadók „veszik” a mozarti poénokat, s igyekeznek tovább is adni azokat.

Talán épp a gazdag, mind-egyre túltelítettséggel fenyegető piac hat kényszerítő erővel zenekarra és vezető karmesterére, amikor erejük és

figyelmük javát a perfekció megcélzott eszményére irányítják, s jóval kisebb mértékben mernek elengedetten-felszabadultan muzsikálni, mint koncert-szereplések alkalmával. Másként szólva: mintha olyan üzenetet továbbítának – minél nagyobb hűséggel –, amelynek érzelmi töltése hidegen hagyja őket. Már-

Mozartról sok mindent, egymásnak el-
lentmondó adatokat is megőrzött a törté-
neti emlékezet, ha másképp nem, legen-
dák vagy anekdoták formájában. Nem
véletlen tehát, hogy az utókor oly sokfé-
leképp közelített zenéjéhez. A miértek
egy része indokolható, más része inkább
a hallgató – a bármikori hallgató – bele-

pedig az előadónak „forró drót”-nak kel lennie, mert a közvetítés annál eredményesebb, minél gazdagabban részesül a továbbítandóból a művész.

Gál Tamás együttese ezúttal olyan „vezető”, amely nem torzít, legfeljebb

bizonyos „információkat” elnyel. Ezért van az, hogy önfeledt öröme, lelket melegítő szelíd mosolyra nem sok okot adnak – mégis, még így is, szívesen, tesszéssel hallgatjuk új korongjukat. Mert ha annyira komolyan lehet/kell venni

Mozart zenéjét, amennyire ők teszik, akkor feltétlenül érdemes hosszasan elidőzni nála – egyszersmind az együttes interpretációjánál is –, többszöri újrahallgatással.

Fittler Katalin

Dohnányi Ernő két hegedűversenyének felvételéről

Mű és interpretáció kapcsolata sokféle: s hogy egy-egy konkrét esetben milyen, az szinte eleve meghatározza a hallgatónak a kompozícióhoz való viszonyát is. Ritkán hallható alkotások esetében éppen különösen nagy az előadók felelőssége. (Kortárs művek sorsát pedig egyenest a „kezükhöz tartják” a bemutató résztvevői, az első megszólaltatók!) Ilyen megfontolásból fokozott figyelemmel kell kiválasztani a hangfelvételek készítőit, hiszen gyakran márt a „szereposztás” sokat sejtető. Nem kell jóstehetség ahhoz, hogy kedvező fogadtatást ígérjünk a Dohnányi Ernő két hegedűversenyét tartalmazó korongnak. Ráadásul az Op. 27 d-moll követő c-moll mű (Op. 43) első ízben került rögzítésre – mégsem e tény kedvéért fog tetszésre találni a két mű! A szólista Szabadi Vilmos és a Vásáry Tamás irányításával muzsikáló MRT Szimfonikus Zenekara értékes szép produkciót kínál a hallgatóknak.

Bármely zenemű megismeréséhez alapfeltétel, hogy értő interpretációban csendüljön fel a darab. Annak okai, hogy Dohnányi oeuvre-jének jelentős része hosszú ideje „lappang”, nemcsak a szerző életrajzában egyes konkrét tényeivel magyarázhatóak. Érdemben akkor közelítjük meg a problémát, ha tudjuk: a szerző egyénisége rányomta bélyegét a művekre, s így csakis az ő „ismeretében” kísérelheti meg bárki a hangokba rejtett üzenet megfejtését. A Dohnányi-kép még napjainkban is jobbra anekdoták és legendák sokaságából áll össze; a jellegzetes portré charm-os egyéniséget sejtet, aki saját-világ hangulatot áraszt – tehát ennek a háttérnek a biztosítása alapvető jelentőségű. Elegancia, gazdag hangulatvilág és szín-fantázia: ilyesmit csak felkészült és érzékeny muzsikuss képes kiolvasni a fehéren-fekete üzenetből. Atmoszférateremtő hatásáról

pedig híres Vásáry Tamás! Kamatozik most – a művel érdekében is – e speciális tudása. Markáns karakterek jelennek meg, „semlegesnek” ható ritmusokról derül ki, hogy milyen egyéni töltésük van, s időről-időre ámulva érezzük e muzsika modernségét.

Szellemi ősokeket keresve, aligha progresszív komponistákat sorolhatunk első sorban – mégis, amit tanult Dohnányi, s a tanultakat ahogyan kamatoztatja a gyakor-

kereken megformált, a leginkább szokatlan is – és a komponista észrevétlenül rejti el azokat az apró utalásokat, amelyek segítik a közönség tájékozódását.

Szabadi Vilmos a hazai hegedűs-társadalom egyik kivételes jelentőségű művésze: technikai felkészültségét gyakran virtuóz darabokban csodálhatjuk meg. Ezúttal tudását értékes zenei anyag megszólaltatásakor kamatoztatja.

Furcsa dolog a virtuozitás: könnyen „öncélúvá” válhat, mélyebb mondanivaló híján akár alfája és omegája is lehet az előadói teljesítménynek. Amikor „magától értetődő”, esetleg el is kerülheti ilyen minőségben a hallgató figyelmét – de ez esetben is sokat nyer vele – általa – a tolmácsolt tartalom.

Az erősnek az ereje: aligha kelt meglepetést: nagyobb érdeklődésre számíthat a gyengéd gesztusokkal. Ily módon a mindentudó hegedűs teljesítményét sem önmagában csodáljuk, hanem azzal váltja ki elismerésünket, hogy oly sok érzést-gondolatot ébreszt bennünk, játékának hallgatásakor. Pontosabban: amikor játékával közvetíti a szerzői mondanót. Az éteri magasságban is csillogó hegedűhang bámulatra méltó jelenlét (aki sok hegedűs játékát hallgatja, tudja: kevesen csálnak ki hasonló hangokat hangszerükből!), ennek megfelelően gyönyörködünk is benne – s aligha törődünk azzal, hogy milyen „nehéz” lehet. (Mert hogy a hangszertechnika nehézkedési törvényei a zenei tér bármely részében hatnak!)

A puding próbája az evés. Új ízeket bármely kialakult ízlés birtokában szívesen kóstolgatunk. Akinek szokatlan Dohnányi zenéje, arra „egzotikumával” hat, aki önfeledten átadja magát a születő gyönyörködtető hangzásoknak, csakhamar otthon érzi magát e csodálatos-zárt zenei világban.

Fittler Katalin

latban: ez önmagában is stílári jellegzetességeket teremtő gesztus. Nem a feszültségekkel tartja fogva hallgatóit a szerző, hanem gazdag szín-palettájával, amelyen a későbbi versenymű esetében változatosabb a skála, az árnyalatok kínálata – kiváltképp a sötét tónus gazdagodott. Érdekes, hogy a disszonanciák is inkább „fénytörő” hatásúak – utánuk a „kitisztult” színnek akkor is örülünk, ha azt vártuk, s akkor is, ha valami egészen másra számítottunk.

Dohnányi biztos formaérzékének köszönheti, hogy bármely újítása elhithető erejű, hogy az egyszeri-személyes megoldás is tökéletesen kiérleltnek hat. Minden

Újdonságok a Frankfurti vásárról

Új, szénszálas vonók

A vonógyártásban tekintélyes hagyományokra visszatekintő francia Ary France Internationale in Carmaux (Département Tarn) a Frankfurti Zenei Vásáron legújabb, Musicary nevű modellcsaládját mutatta be. Mivel a zenészek és a zene-tanárok részéről egyre nagyobb a jó minőségű, modern, tartós és olcsó vonó iránti kereslet, a cég kétéves kutató és fejlesztő munkálatokat követően, piacra bocsátotta új modellcsaládját. A szénszálas Musicary vonó a gyártó szerint meglepően muzikális vonóvezetést biztosít, szilárdsága és ellenállóképessége egyértelműen nagyobb, mint a fából készült vonóké, nem deformálódik, csavarodásbiztos, görbülete/íve állandó, tömeget és súlyponti helyzetét a klímaváltozás nem befolyásolja.

Egyelőre a 4/4-es hegedű vonója szállítható, többféle színben (gyöngyház, éjkék, palackzöld, borvörös, sötét tölgy). A brácsához, gordonkához és nagybőgőhöz készülő modellek szintén még az év folyamán forgalomba kerülnek.

*

Kolofónium – gyantasav nélkül

A vonók gyantázására használt kolofóniumgyanta, többek között a gyógyászatban is használatos, kenőcsök alapanyagaként szolgál. Bár a kolofónium növényi alapanyagból készül, igen ritkán ugyan, de mégis allergizál. A legújabb kutatások szerint az allergiás jelenségeket az oxidáció során létrejövő gyantasav váltja ki. A sav aránya annál nagyobb, minél hosszabb ideig tart a hő és napsugárzás által elősegített oxidáció. A nyers kolofónium savtartalma függ termelési helyétől és a tárolás időtartamától.

A Royal Oak Company természetes tölgy alapanyagú kolofóniumgyantáinál minimálisra csökkentette a gyantasavképződést. A gyártó szerint termékeik

alapanyaga mindig azonos alapú tiszta, és friss balzsamgyanta. A kész termékeket szállításig sötét, hűvös helyen tárolják.

*

A Schwenk & Seggelke újdonságai

A tübingeni és bambergi székhelyű klarinétkészítő cég tavalyi sikeres frankfurti bemutatkozását követően idén bővítette vásári kínálatát. A tavaly bemutatott C-klarinét máris nagy sikert aratott a hivatásos muzikusok körében. Manapság egyre több karmester várja el a zenekaroktól az előírt hangolás szerinti felállást. A klasszikus és a romantikus műveknél szinte ugyanolyan gyakorisággal szerepel C-klarinét, mint B-hangolású. A váltást megkönnyítendő, a Schwenk & Seggelke olyan új hangszer alakított ki, amely azonos hangminőség és intonáció mellett, valamennyi B-fúvókával is megszólaltatható. A klasszikus művek mellett a C-klarinét a klezmer zenében is nélkülözhetetlen.

A vásáron a hivatásos zenészeknek szánt hangszerek mellett bemutatnak egy egyszerűbb, 12 billentyűs, egyébként azonos felépítésű, szép hangzású, de robosztusabb, kezdőknek szánt klarinétot is. Stabil és tartós, laikusok számára és zeneiskolai kölcsönhangszernek egyaránt alkalmas.

A klarinétcsalád az utóbbi időben felélelővé vált. A Schwenk & Seggelke az újonnan kifejlesztett Esz- és D-klarinét mellett a német klarinétpiacon ritkaságnak számító – elsősorban a bécsi sramliból közismert – magas Ász-klarinétot is bemutatta. Az Ász-hangolás előnye a G-vel szemben, hogy a hangszer szimfonikus fúvószekción is használható. A minél szélesebb körű alkalmazhatóság kedvéért, a Schwenk & Seggelke új konstrukcióján a hanglyukakat és billentyűket egymástól a lehető legnagyobb távolságban helyezték el. Akusztikai megfontolásból csökkentették a hangszer méretét, egy új, „pikkoló-taggal” gazdagítva a klarinétcsaládot. (Megren-

delésre G-hangolással is készül.)

A normális méretű klarinétoknál új tendencia, hogy a hangszer a teltebb hangzás érdekében tágabbra fúrják. Míg az utóbbi évek során a technika a keskenyebb furatú, tágabb fúvókájú francia típus felé közelített, ma a német tradíció éli reneszánszát, ahol a nem túlságosan eltérő méretű hanglyukak és a max. 15 mm átmérőjű belső furat biztosítja az egyenletes, telt hangzást. A 60-as, 70-es évek-beli hangszerek jelenleg igen népszerűek, mechanikájuk azonban már meglehetősen elhasznált, és intonációs szempontból sem felelnek meg a modern zenekari követelményeknek.

A bécsi modellt továbbfejlesztve a Schwenk & Seggelke ebben az évben egy olyan német fúratú és fogású hangszerrel jelentkezett, amely a hagyományos fúvókával is a bécsi klarinét tipikusan telt, sötét tónusát adja. Az új hangszer kissé súlyosabb a szokásosnál.

A B- és A-klarinét tágabb furatai mellett a hangszer szűkebb fúvókával is megszólaltatható, hangja nem lesz vékonyabb. Így a nyelvek nehezebbek, az állásidő hosszabb, az ansatz könnyebb. A vevők személyesen is meggyőződhetnek már minderről a tübingeni vagy bambergi műhelyben tett látogatás során.

A cég segítséget szeretne nyújtani a nád, a fúvóka és a hangszer tökéletes összehangolásában is, ezért, ebben az évben először, nyelveket és fúvókákat is kínál. A termékeket Jochen Seggelke a specialistákkal együttműködve fejleszti ki: ilyen új modell többek között Rudolf Pflaumer (Hohenstadt) CNC-sablon alapján gyártott klarinétnyelve, amely a hegyénél jobb tartású, alakja pedig ki-egyenlített, szimmetrikusabb.

Alexander Willscherrel (Nürnberg) való folyamatos együttműködésük célja a muzeális és a modern, számítógépes tervezésű fúvókák előnyeinek egyesítése. A fúvóka egyes területeinek tudatos módosításával feltérképezték a hangszínnel és az intonációval kapcsolatos

összefüggéseket. A szűkebb tartományokhoz alakított fúvókatest szintén a Vásáron került bemutatásra.

Jochen Seggelke természetesen ismét kipróbálásra ajánlott néhány, 18. illetve 19. századi minta alapján készített hangszer. Igen öröndetes, hogy kis késéssel ugyan, de már a német klarinétosok is szívesen megismerik az eredeti hangszereket, és alkalmazzák is a régi zene előadásában. Minél nagyobb a régi hangszerek iránti igény, annál nagyobb lesz majd a hangszerkészítők-fejlesztők becsülete és annál változatosabb lehet majd a kínálat is.

*

A B-klarinét mély Esz-toldaléka

A rendszerint A-vagy B-klarinéton játszó profi klarinétosok gyakran egy darabon belül többször is váltani kényyszerülnek az A-ról a B-klarinétra, illetve vissza. Ha váltásra nem hangzásbeli vagy technikai okokból van szükség, hanem egyszerűen azért mert az A-klarinét legmélyebb hangját kell gyorsan megszólaltatni, nem szívesen veszik. Ráadásul a szerzők is írják néha mély Esz hangot a B-klarinétra, pedig az a B-klarinéttal nem szólaltatható meg...

Peter Heubeck berlini klarinétművész szabadalmaztatott új megoldása segítségével az A-klarinét legmélyebb hangja a B-klarinéton is lejátszható, és a mély E is szebben szól. Magán a klarinéton változtatni nem kell, a hangszer néhány fogással ismét eredeti állapotába hozható.

Az összekötő darab segítségével az alsó darab és a tölcser közé illeszthető konstrukció kb. 5 cm-rel hosszabbítja meg a hangszer testét. A toldalékon található, alul billenőkarban végződő két billentyű tetszőlegesen működtethető. Ha a billenőkart a képen látható módon állítjuk be, működtetésekor a jobb oldali mély E minőségét javító billentyű nyit. Ha a billenőkart átállítjuk, záródik a nagyobbik baloldali billentyű, és megszólal a mély Esz.

A szerkezet azáltal működtethető, hogy az emelő felső vége felfekszik a hangszer mechanikájának végére.

A konstrukció további előnye, hogy a hosszan fogott H' (Á kamarahang) így egy előoldali hanglyukból szól meg, A-klarinét formátumban, ugyanúgy, mint a H', amely adott esetben a mély Esz fel-

hangjaként is megszólaltatható.

A toldalék általánosságban nem pótolja az A-klarinétot, néha azonban egyszerűsítheti a klarinétos életét.

*

Új, Boehm-rendszerű basszusklarinét fúvóka

A klarinétcsalád mély tagjait érces, zengő hangjuk teszi népszerűvé. Nemcsak basszusfunkcióban használatosak, hanem egyre több szólista, zenészerző és hangszerelő választja előszeretettel a mély klarinétokat. A basszusklarinét hangolása, ansatza, és megszólaltatása viszonylag nehéz feladat, ezért első osztályú fúvókára van szükség.

A basszusklarinétra specializálódott osztrák muzsikus, Helmut Sprenger tapasztalatai alapján új Boehm basszusklarinét fúvóka járatokat szeretett volna kialakítani. Az Ernst Schreiber/Michelsstadt (ESM) céggel közösen két, eltérő stílusirányzatokhoz illő modellt dolgozott ki, mindkettő viszonylag nyitott. A „HS1” a klasszikus játékmódhoz alkalmazkodik, nyílása 2,07 mm, hossza 25 mm. A gyártó szerint egyszerűen és hangosan megszólaltatható, hangja minden

helyzetben telt, kerek, kiegyenlített. A „HSJ” modell a jazz és a könnyűzene játékmódjához alkalmazkodik, nyílása 2,2 mm, hossza 27 mm. Térfogata nagyobb, mint a többi fúvókáé, valamennyi regiszterben szép zengő, de a többinél kissé prominensebb és élesebb hangot ad.

A fúvókák az ESM-ben használatos, jól bevált akril-kompozitból készülnek.

(Helmut Sprenger magiszteri dolgozata „Vom Rohr zum Ton” /A nádtól a hangig/ címmel további hasznos információkat tartalmaz a fenti témakörben,)

*

High tech a hagyományos hangszerkészítésben

Ursula Amrein, lübecki hangszerkészítő az világon első ízben állított elő titánötvözetű fúvókával és tölcserrel készült hangszereket. A titán az aragnál és ezüsthöz tisztább, nem allergizáló, szervezetre barát nyersanyag. A szervezet befogadja a ezért a gyógyászatban is használatos, protézisként, implantátumként, csontegyesítő csavarként stb. Amrein ezért készíti a fúvókákat és a tölcseret titánból.

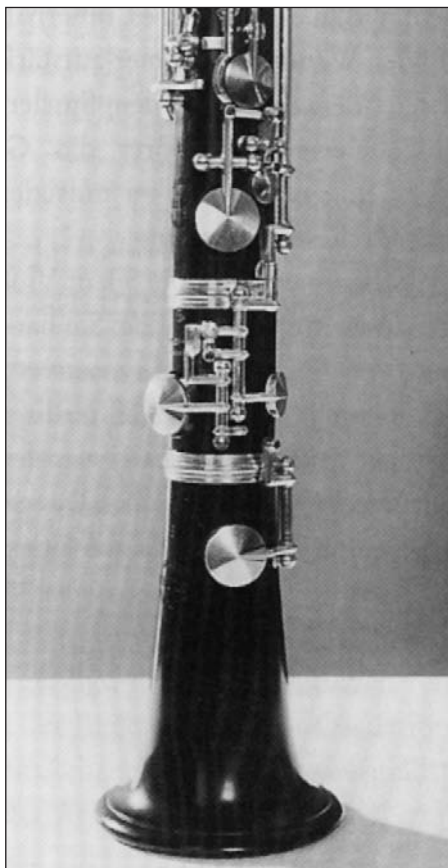
*

A fafuvola reneszánsza

A legnevesebb zenekarok muzsikusai tértek át az utóbbi időben a Rajna-Majna-térségben gyártott új konstrukciójú, modern fafuvolára. Az oboához és a klarinéthoz hasonlóan afrikai grenadillafából készült hangszerek mind látványukat tekintve bátran felvehetik a versenyt a korábbi ezüst- illetve aranyfuvolákkal, sőt, a hangzás tekintetében felül is múlják azokat.

A közönség minderről már meggyőződhetett, többek között az 1995-ös Bayreuthi Ünnepi Játékokon, 1996-ban a Hessischer Rundfunk Stockhausen *Lucifer tance* c. művének bemutatóján, ahol a szerző maga vezényelte a frankfurti rádió szimfonikus zenekarát, vagy az 1997-es Salzburgi Húsvéti Ünnepi Játékokon, a Berliini Filharmonikusok Bach *Máté-passió* előadásán.

Valamennyi produkcióban feltűnt a fafuvola nagyobb teherbírése, a hangzás tökéletesebb kibontakozása. Figyelemre-

méltó a hangszer nagy, telt, meleg és színes, ugyanakkor magvas és briliáns hangja, amely a kézzel készített modelleknel a fa szájlaphoz illesztett nemesfém kürtővel érhető el.

A fúvósok, például Andreas Blau, a Berliini Filharmonikusok szólófuolista, Michael Hasel, a zenekar korábbi pikolósa, a heidelberg-mannheimi zeneművészeti főiskola tanára, Vladislav Brunner és Sebastian Wittiber, a frankfurti rádiózenekar tagja a fentiek mellett azt is kiemelték hogy a könnyebb berezésnek köszönhetően a hangszer tisztán, gyorsan, erőteljesen megszólaltatható és igen sokféleképp artikulálható, a dinamikus szélsőségek közti intonációs stabilitása igen jó, széles hangulati skálát biztosít, és a játék közben nagyobb teret enged a művész saját személyisége kibontakoztatásának. A felhangok gazdagsága révén a hangszer igen szépen szól együtt a többi fafúvóssal és az énekhanggal is, így mind az instrumentális mind a vokális oldalon lehetőséget nyújt a dialógusra.

A fafuvola nemcsak a zenekari zenészek, hanem a szolista körében is kedvező fogadtatásra talált. Adorján András, neves fuolaművész, a múlt évben jelentette meg a hangszerrel tervezett CD-sorozatának első darabját. A lemezt Carl Philipp Emmanuel Bach három fuolaversenye hallható. A térhatású felvételi technika szinte tökéletesen kíméli a fa- és a nemesfém fuola közötti különbségeket, és a hallgató hiteles képet alkothat magának az új fuola teljesítményéről.

Tekintve hogy az egész hangszer fából készül és hangszínében az első Böhm-fuolák jellegzetes hangszínével rokon, az előadás közelebb hozható annak a kornak a hangzásvilágához, amikor a cső még nem fémből készült, a szerző elképzelése szerinti, hiteles hangzáshoz. A hangszert a régi zenétől a romantikaig elsősorban az eredeti hangzás kedvéért favorizálják. A fafuvola azonban a 20. századi művektől sem idegen. A Berliini Filharmoniai Fúvósötös 1996-os CD-jének Hindemith- és Henze-felvételeit (fuvola: Michael Hasel) hallgatva egészen nyilvánvaló, hogy a modern művek előadására is kiválóan alkalmas, sőt – a hatalmas modulációs lehetőségeknél fogva – talán még alkalmasabb, mint a nemesfém fuolák.

Mi más készítette volna Stockhausent arra, hogy frankfurti vendégszereplése al-

kalmával a fafuvola mellett döntsön?

A hazai és nemzetközi zenekari és főiskolai hangszerállományon végigtekintve mégis azt látjuk, hogy egyelőre még a nemesfém fuola az uralkodó. Michael Hasel szerint ennek oka elsősorban az, hogy tanuló hangszerként a legolcsóbb fémfuvola minden más alternatívát kiszorít a piacról. A tanulók megszokják, és későbbi tanulmányaik során, sőt zenekari zenészként is emellett maradnak majd. Andreas Blau szerint az előadónak előbb-utóbb rá kell ébrednie, hogy az ezüst és az arany hangszer viszonylag szűk korlátokat szab az előadásnak. A fahangszer idővel megteremtheti a megfelelő alternatívát.

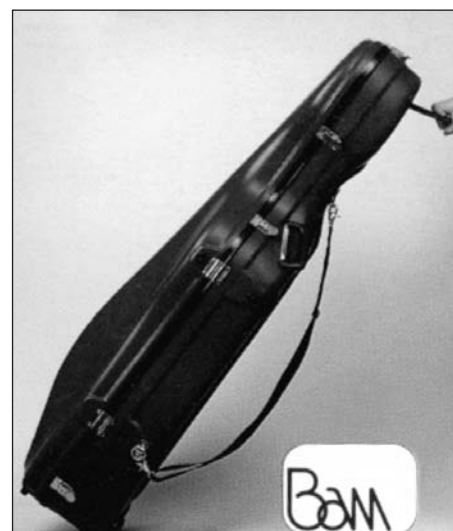
Egyesek tehát a hangzás minősége miatt, mások az autenticitás kedvéért voksolnak a fafuvola mellett. Túltechnikizált, személytelen világunkban minde mellett a fa mint anyag, eredetiségében, valódiságában és egyediségében már önmagában is a természetes értékek szépségét reprezentálja.

Roland Neubert

*

Új hangszertok-család

A hangszertok-készítő francia Bam cég (Dives-sur-Mer, Département Calvados) új, X'light nevű modellcsaláddal jelentkezett a piacon. A Bam következetesen

avantgárd anyagokkal és innovatív technikákkal dolgozik. A súlycsökkenés, ütésbiztonság és védelem fejlesztése terén a cég szorosan együttműködik a vezető gépjárműfelszerelési cégekkel.

Az autóülések gyártásában is bevezetett poliuretán-hab-fröccsöntési technikával mintegy 20 %-os súlycsökkenés érhető el. Az ABS-technikájú termofór héjak ütésbiztonsága messze felülmúlja a szokásos hangszertokok biztonságát.

*

Útban

a „Hallhatatlanság” felé

„Silent Violin” néven új hangszert jelentet meg a Yamaha cég, amely sok olyan hegedűs számára hozhat megoldást, akik eddig nem akkor gyakorolhattak amikor szerettek volna, hanem amikor a szomszédok megengedték.

Létezik ugyan egy fém hangfogó, (hotel-szordínónak szokták nevezni) ami jelentősen csökkenti a hangerőt, a zenészek mégsem szeretik, mert megváltoztatja a hangszer zengési tulajdonságait.

A „Silent Violin” a négy fal között teszi lehetővé, hogy a muzsikusként – egy fejhallgató segítségével – olyan hangzás-élménye legyen, mintha egy nagy teremben játszana, másokat nem zavarva.

A hegedű bal oldala teljesen hiányzik, a jobb oldala csak a megszokott húrváltás, húrsk-betájolás miatt lett hagyományosan kialakítva. A „hangszer” többi részének kialakításakor a cél az volt, hogy a muzsikusként játék közben úgy érezze, mintha „valódi” hegedűn játszana.

Sokan biztosan szkeptikusan fogadják az új csodát, de biztosan vannak olyanok – főleg a tanulók körében – akiket egy ilyen hangszer (különösen a rendkívül könnyen megszólaltathatósága miatt) egy zsákutcából tudna kivezetni, ami vagy a rossz lakáskörülményekből, vagy a rossz minőségű tanulóhangszerből adódik.

(A cikk elsőként a „Das Orchester” 3/98-as számában jelent meg. Köszönjük a közlési jogot!)

Andreas Helmut Valentin

Kínkeserves vándorlás fogorvostól fogorvosig

A hivatásos muzsikuskok számára rendkívül fontos a foglalkozásspecifikus fogászati ellátás. A megelőzés és az optimális kezelés és fogpótlás különleges szakorvosi körülményt igényel (ld. 1. táblázat). A számos új fogászati technika igen széles spektrumú megoldási lehetőségeket kínál.

Az elhanyagolt, kezeletlen fogak csökkenthetik a fúvósok és az énekesek munkaképességét. A fúvósok esetében a zenei teljesítmény nagymértékben függ az anatómiai és élettani adottságtól valamint attól, hogy a szervezet képes-e alkalmazkodni a hangszerhez. A légzőizmok, illetve az állkapocs, az arc, az ujjak izmainak megfelelő élettani mozgásfolyamatai a hangszeres képzés során, hosszú évek alatt alakulnak ki, majd automatizálódnak. Igen fontos a mellkas és több egymást kiegészítő izomcsoport működésének összehangolása is. A bonyolult mozgási folyamatok hibás, rossz beidegződése később már csak a funkcionális ismeretek pontos ismeretében küszöbölhető ki és kódozható át.

A zenész fogazatának különösen szigorú esztétikai, fonetikai és funkcionális szempontoknak kell megfelelnie (ld. 2. táblázat). A korrekt fogorvosi beavatkozás ilyen esetekben különleges empátiát, precizitást és technikai rugalmasságot követel.

Élettani megfontolások

A fúvós hang keletkezése során mechanikai energia alakul át akusztikai energiává. A mechanikai energiát a légzőizmok és a rekeszizom mozgása állítja elő. A mozgásba indult komprimált levegőt a száj-, arc- és nyakizomzat formázza. A hangminőséget a továbbiakban az anatómiai viszonyok és a nyálmirigyek minősége határozza meg. A hangszer belsejében a levegőoszlop nyomás hatására jön rezgésbe. A

szimpla és dupla nádas hangszereknél (klarinét, szaxofon, oboa, fagott) az energiát mechanikus rezgők alakítják át, a rézfúvósoknál a rezgés bizonyos törvényszerűségei szerint módosul. A levegő megformálásában résztvevő izmok közül a legfontosabb izom a nyelvizom. A nyelvfék rövideje pl. a staccatojátéknál okozhat nehézséget. A túl kicsiny felső ajak, a duzzadt ajkak a trombitások és a kürtösök számára jelentenek problémát. A magas ajakperem nehezíti a mechanikát. A hangszer és a fogsor illeszkedését már a hangszertanulás korai fázisában harmonizálni kell, mivel a harapási anomáliák (frontálisan nyitott harapás, aszimmetrikus harapás, stb.) igen hátrányosak. Egy fúvós számára sok esetben túl nagy és elviselhetetlen lehet az a frontfog-korona, amit egy átlagos beteg még jónak tart. Az operaénekes számára egy zápfog elvesztése hangképzési és kiejtési szempontból végzetes lehet. Az állkapocscsületek atípusos terhelése stresszhelyzetben hallásvárt okozhat.

A fogágy és az állkapocscsont betegsége a parodontózis (fogmederbetegség, foglazulás). Elsősorban az alsó és felső metszőfogakat érinti. A kezeletlen parodontózis korai fog elvesztéshez vezet. A fúvószenészek a középső metszőfogai az extrém kilengések miatt rendkívüli terhelésnek vannak kitéve. A kilengés a trombita (140 mikron) és a vadászkürt (180 mikron) esetében a legnagyobb, a tenorkürtnél 100 mikron, a tubánál pedig csak 60 mikron. A Hannoveri Zene-művészeti Főiskolán (Prof. Dr. T. Jung) végzett kutatások szerint a frontfogak kilengése függ a hangerőtől, a hangmagasságtól, a fog helyzetétől és az adott hangszertől. Ilyen megterhelés mellett a fog és a csontos fogmeder védelmére speciális védő sín beépítése ajánlható. A sín jól véd, és hamar megszokható.

Allergiás reakciók

A fúvósoknál gyakran előforduló allergiát a hangszerrel való hosszú kontaktus okozza. Hasonlóképpen a hegedűsöknek és a brácsásoknak is gyakran tapasztalható allergiás bőrreakció a bal állkapocsélen. A fuvalásoknál az állon jelentkező barna folt gyulladása fájdalommal lehet. Az oboásoknál és a klarinétosoknál a felső ajak közepe duzzad meg és igen fájdalmas ragádok (repedések) keletkeznek, amelyek rontják az ansatzot. A trombitásoknál a rendkívül magas mechanikus nyomás következtében az alsó ajak duzzad meg és veszíti el rugalmasságát. A furulyásoknál (palisander) a rézfúvósoknál (nikkel), a klarinétosoknál és az oboásoknál (nád) viszonylag ritkán alakul ki kontaktallergia. A herpeszes és aftás megbetegedés a fúvósoknál kétszer olyan gyakori, mint az átlagpopulációban. További probléma a nyelv, az arc és az ajkak mobilitását csökkentő szájszárazság (xerostomia), amely azonban különböző szerekkel kivédhető. A stresszhelyzet, a lámpaláz növeli a szájszárazságot, sőt még a fogképződést is fokozza. A szájszárazság ellentéte, az extrém nyálképződés (hypersalivatio) szintén torzítja a képzett hangot.

Funkcionális megbetegedések

A csontváz, a gerincoszlop funkcionális megbetegedései a legváratlanabb helyeken okozhatnak specifikus tüneteket (ischiász, porckorongbetegség, állkapocsízületi bántalom). Ilyenkor a pontos diagnózis és gyógykezelés interdiszciplináris feladat.

A kezeletlen harapási anomáliák és az állkapocsízület funkcionális zavara funkciókiesést, rágóizommegbetegedést, görcsöket idézhetnek elő, ami a fúvós zenészeknél a munkaképtelenségig fajulhat. A rossz fogászati-protetikai ellátáson alapuló hibás rágófelületi kontaktusból, fogeltolódásból, foglazulásból és fog elvesztésből eredő rágószervi neuromuszkuláris zavarok a fúvósoknál sokkal differenciáltabb hozzáállást igényelnek mint az átlagos betegek esetében. Az ansatzot rontó izomdegenerációs (myopathiás) betegségek igen hosszadalmasan, nehezen kezelhetők.

Dr. Götz Methfessel vizsgálatai szerint a hegedűsök és a brácsások nagy része szenved olyan differenciálatlan rágószervi megbetegedésben (állkapocsízületi degeneráció, harapási anomália), amely a következő – részben tartási – rendellenességekre vezethető vissza:

1. kezeletlen harapási rendellenesség
2. a nyaki gerinc primer károsodás
3. medenceferdülés
4. alsó végtagi hosszeltérés
5. parafunkciók (un. „rossz szokások” pl. feszítés)
6. rossz tartás alvás közben.

Látjuk tehát, hogy az állkapocsízületi fájdalmak illetve specifikus arcfájdalmak (trigeminus-neuralgia) oka igen összetett, szerteágazó lehet. A problémát tehát komplexitásának megfelelő körültekintéssel kell kezelni. Stute és Cross interdiszciplináris (fogászat-fizioterápia-neurológia) együttműködésen alapuló funkcionális terápiát javasol. A túlságosan egyoldalú tüneti kezelés ugyanis további komplikációkat (gyógyszertúladozás, -hozzászokás, porckorongsér, stb) okozhat. A klasszikus medicina mellett bevonható a holisztikus szemléletű homeopátia, természetgyógyászat, reflexológia, akupunktúra, manuálterápia stb is.

Manapság a fiatal fúvósok egyre nagyobb súlyt fektetnek a fogsoranomáliák korai felismerésére és korrekciójára. A hegedűsök és brácsások funkcionális megbetegedései fogsorsínnel, harapásemelővel, izotóniás és izometriás rágóizom-gyakorlatokkal, eredményesen kezelhetők.

Modern beavatkozások

(1) Mesterséges foggyökerek illetve implantátumok

A fogpótláshoz az utóbbi években egyre nagyobb sikerrel alkalmazzák az állkapocsba épített mesterséges gyökereket. (Az eredmény ma már 95 %-os, ami orvosi viszonylatban igen jó.) Az eredeti foggyökérhez hasonló implantátumot helyi érzéstelenítésben ültetik be az állkapocsba. Az implantátum beépülési ideje 4-6 hónap. Ezután esztétikailag tökéletes stabil korona, illetve a híd építhető rá. A módszer előnye, hogy kevesebbet kell protetizálni, és az ínsorvas veszélye is csökken.

Míg korábban a foghúzást követően kb. 6 hónapot kellett várni a beültetéssel, ma az implantátumot rendszerint a fog eltávolításakor, egy ülésben helyezik be. Az eljárás így kevésbé megterhelő és a gyógyulás is gyorsabb.

(2) Csontregeneráció membrántechnikával

A parodontózis okozta fog elvesztés megviseli a beteget, és esztétikai szempontból is hátrányos. A fog helyét rendszerint benövi az íny, és a fog elvesztését csontreszorpció (az állkapocscsont felszívódása a fogmeder körül) kíséri. A csontos váz megkisebbedése következtében az arc beesik, a száj kontúrja változik. A folyamat sajnos irreverzibilis. Az elváltozás súlyos esetben csak nagyméretű műanyag protézissel pótolható, ilyenkor a rágási, az ízlelési, a beszéd-, az ének- és a fúvó funkció sérül.

Fenyegető parodontózis esetén vagy többszörös fogeltávolítás után az állkapocscsont reszorpciója a foghiányos területre helyezett szövetbarát, felszívódó membránok segítségével megelőzhető. A 3 hónap alatt lebomló fedő membrán megakadályozza a foghúsbénóvést és lehetővé teszi az állkapocscsont regenerációját.

Ha a reszorpció már megtörtént, speciális anyagokkal és technikával az elvesztett csont rész helyén implantátum befogadására alkalmas alap képezhető. A módszer mint funkcionális mind esztétikai szempontból ajánlható.

(3) Szájhygiénia, helyes táplálkozás

A megfelelő szájhygiénia és a helyes táplálkozás a profilaxis fontos része. A rendszeres szájjápolás és kiegyenlített táplálkozás megelőzi a fog- és fogínybetegségeket. A jövőben – a muzsikusképzésben is – több súlyt kellene fektetni ennek oktatására.

(4) Az amalgámot helyettesítő tömőanyagok

Az amalgámtömés alkalmazása, rizikói miatt, széles körben vitatott. Az arany- illetve a kerámiatömés szövetbarát, rendkívül tartós és esztétikus is.

(5) Esztétikai szempontok

Az esztétikai szempontok jelentősége a művészek esetében fokozott. A fogszín kiválasztásakor, a kerámiafog megformá-

lásakor fokozottan figyelembe kell venni a beteg kívánságait. A fogpótlást próba-idő, beszéd- és fújáspróba után, a szükséges korrekciókat követően lehet véglegesen felhelyezni.

(6) Elektromos ideg ingerlés (TENS)

A fúvósoknál gyakori részleges ajakbénulás legeredményesebb kezelési módja az ajak elektromos ingerlése (TENS). Az ingerlés egyenárammal történik az érintett bőrfelületre ragasztott gumielektrodákon keresztül. A terápia regenerálja a károsodott idegvégződéseket. Egy kúra általában tíz ülés.

Perspektívák

Az orvostudomány óriási ütemben fejlődik. Gyorsabb és pontosabb a diagnosztika, hatékonyabb a terápia. Ennek ellenére, illetve éppen ezért, az orvoslás gyakran elvész a részletekben, a részletek tüneti kezelésében, elmarad az áttekintés, és a terápia így végső soron mégsem hoz eredményt.

A kezelőorvos sokszor rosszul ítéli meg a beteg zenészt. Egyes, az átlagpopuláció számára látens vagy jelentéktelen tünetek a profi muzsikusként számára egzisztenciális veszélyt rejthetnek. Bizonyos betegségek kifejezetten szakmai ártalomként jelentkeznek. A problematikát vi-

szont kevés szakorvos ismeri. Ha a problémát alábecsülik, a kezelés elégtelen. A frusztráció hatására csökken a bizalom, a beteg nem szívesen fordul orvoshoz, nemigen tartja be a terápiás előírásokat. Molsberger et al. (Deutsches Ärzteblatt, 1989) vizsgálata szerint 100 beteg zenészből csak 68 követte orvosát utasításait.

Tapasztalataim szerint a beteg művészek komplex speciális és egyéni kezelést igényelnek. Az érintett területen speciális fogorvos-szájsebész szakorvosokra és speciális szakellátásra van szükség.

(A cikk elsőként a „Das Orchester” 3/98-as számában jelent meg. Köszönjük a közlési jogot!)

1. táblázat

A fogorvossal szemben támasztott követelmények

1. Megfelelő szak- és interdiszciplináris ismeretek (szájsebészt, implantológia)
2. Parodontózi kezelés
3. Lézertechnika
4. Hatékony megelőzési program
5. Elektroakupunktúra (TENS)
6. Esztétikai megfontolások

2. táblázat

A fogakkal szemben támasztott követelmények énekesek és zenészek esetében

1. Helyes hangképzés a szápadlás első harmadában
2. Stabil, nyomástűrő fogpótlás
3. A nyelv szabad mozgását biztosító gracilis fogazat
4. A saját fogak konzerválása
5. Esztétikus megjelenés

HUMOR

Illetlen intelmek karmestereknek

35 éves zenekari pályafutásom során számtalan karmesterrel dolgoztam. Csofálattal gondolok egyesekre és ketteseknek a nevére sem emlékszem, vagyis „feljethetők”. A kibicnek semmi sem drága elv alapján sokat beszélgettünk zenekari kollégákkal egymás között, hogy mint karmester, mi vajon mit hogyan csinálnánk – milyen hibát nem követnénk el. Ennek kipróbálására persze nem kerülhetett sor, de néhány praktikus jó tanácsot csokorba szedve (feltételezve jó szándékomat) átnyújtanék fiatal karmester kollégáimnak.

Mottó: A kutya ugat, a karaván halad.

Ha csak mosolyogsz valami hibán, a zenész tudja, hogy észrevetted, de ha dühögysz rajta, legközelebb is hibázik.

Ha a zenekar rögtön az első próbán hibátlanul játszana, mikor próbálnád ki, amit már otthon előre elgondoltál.

„Nehézzé válik a könnyű, ha sokáig próbálsz.” (Tokaji András)

Ha csend van a próbádon, nem biztos, hogy érdeklődés az oka – lehet, hogy az unalom jele. Ha egy nehéz állást elsőre rögtön jónak találsz, ne kezd újra és újra eljátszatni, mert elromlik.

A sokat beszélő karmester, órájának állandó nézésére kényszeríti a muzsikust.

„Otthon elhatározott mondanivalódat legjobban, ha el sem mondd.” (Tokaji András)

Ha a koncertedet partitúra nélkül vezényled, óriási a felelősség – a zenekaron.

A lényeges dolgokat a próbákon mondd el, a leglényegesebbeket pedig a koncerten vezényeld el – ha tudod.

A koncertet vagy a karmester viszi sikerre, vagy a zenekar rontja el.

Ha a muzsikusként próbát közben azt számolja hány perce és másodperce van még a próba végéig, úgy a helyzeted reménytelen.

„A kiválóan betanított zenekart – a karmester követi.” (Tokaji András)

A próbajátékokon – pár perc után – rögtön tudod, hogy ki érdemel figyelmet, mint ahogy a zenekar elé először felálló karmesterről is rögtön tudja a muzsikusk.

„Ne csak azért szeresd a zenét, mert vezényelheted.” (Tokaji András)

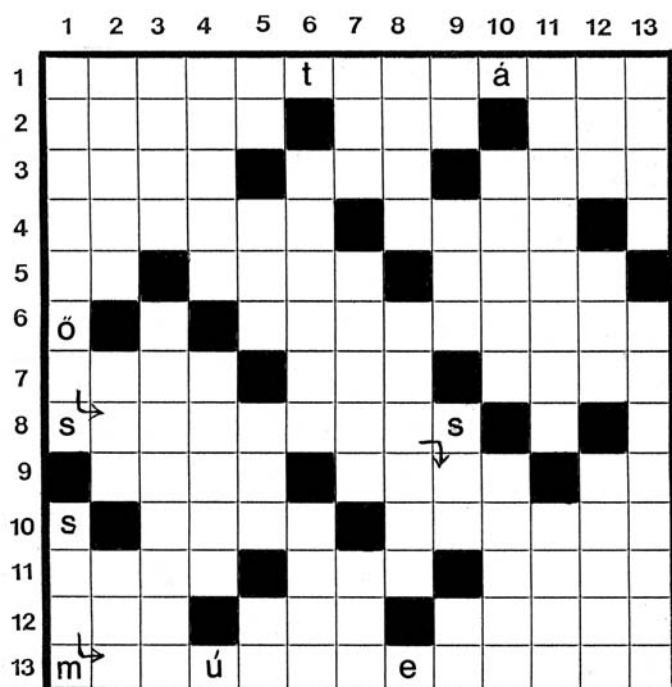
Ne hagyd cserben a zenekart a legnehezebb résznél csak azért, mert pont ott neked is nehéz. (pl.: Stravinsky- Sacre)

Az általad dirigált darab tetőpontja – vagy pontjai – sosem fognak megszólalni, ha közben a fejed a partitúrában van. Aki a próbákon agresszív-zsarnok, gondoljon arra, hogy a koncerten a zenekar kezében van.

Ha állandóan vonásnemeket mondasz – mozgásszerűltté teheted vonásaidat, ezt hagyd rájuk, hiszen egy életen át ezt csinálják.

Végül: A nagy karmester dicséri zenekarát: Létezni sem tudnék nélkülük. Az összes hibáimat ők követik el.

Vas László
Rádiózenekar bőgőművésze és titkára

„komoly” ZENEI REJTVÉNY

Hátha valaki nem ismeri, közreadunk egy viccet:

A Jóisten egyszerű idős úrnak álcázva látogatást tesz a földön. Az a szándéka, hogy segít néhány elesett emberen. Amint a Duna-parton sétálgat, keserves sírást hall. Közelebb menve látja, hogy egy magába roskadt emberalak ül a parton.

– Mi bajod, miért zokogsz oly keservesen, édes fiam – kérdi.
– Mondd el a bánatod, hátha tudok rá gyógyírt.

– Szegény magyar brácsás vagyok – rebegi a szerencsétlen, és csak hullnak a könnyei.

A vicc poénját lásd a rejtvényben!

Vízszintes: 1. A poén első része. 2. Westernfilm hőse – élet – Ady egyik álneve. 3. Fosztóképző – spion – a tea alkaloidja. 4. „...örzeni négy alabárdost” (Arany) – édesvízi hal 5. Tiltószó – kútperem-spulni 6. A poén negyedik, befejező része. 7. Görög betű – páros zátony! – Pakisztán államnyelve. 9. ...Troll, Heine-mű – Pecunia non...; A pénznek nincs szaga – a tantál vegyjele. 10. Come...megvalósul, angolul – dalnok. 11. Övezet – Ond társa – görög sziget. 12. Angol egyes éjszakai mulató – tiszta súly.

Függőleges: 1. A poén harmadik része – A poén második része. 2. Kis, egyárbócos sportvitorla – a Volga mellékfolyója – olimpiai bajnok japán tornász. 3. Orjol régi neve – a Zenészeti Lapok egykori zeneírója (Gyula, 1841-) 4. Tollal teszik – Sic itur ad..., Így jutunk a csillagokig. 5. A kén és az oxigén vegyjele – kacsza Fekete István regényeiben – ...minerale, francia ásványvíz (helyrag. 6. Különleges halikra (szintelen, szagtalan, mérgező gáz. 7. Az orrához – iskolai büntetés, névelővel – kar, több nyelven. 8. Nem tud beszélni – az étel-ital elfogyasztásának folyamata 9. Cégforma rövid. – Toi et... (Géraldy) – holland autójelzés. 10. Finn város – Mene..., ufarszin: Megmérettél és könnyűnek találtattál. 11. Természetes fizikai adottság (két szó) – hegedűművész (László) 12. A Három a kislány egyike – északi iparváros – puha..., pl. a csiga. 13. Színművész (József) – palackot lezár.

(Zábó Gyula)

PRÓBAJÁTÉKOK

A Szombathelyi Szimfonikus Zenekar próbajátékot hirdet

Ütő állásra timpani kötelezettséggel

1998. május 4-én, hétfőn 14.00 órákor
és

hegedű állásokra

1998 május 26-án, kedden 13.30 órákor

A próbajátékok anyagai:

Timpani:

Beethoven: VII. szimfónia III. tétel 145. ütemig
Beethoven: IX. szimfónia II. tétel H-ig
IV. tétel 849. ütemtől végig
Beethoven: Esz-dúr zongoraverseny – Y-tól végig
Mahler: V. szimfónia I. tétel 15 előtt 7. ütemtől solo
V. tétel 34 után 12. ütemtől végig
Britten: Variációk egy Purcell-témára – L Timpani solo
Stravinsky: Le Sacre du Printemps - 189. ütemtől

Kisdob:

Ravel: Bolero
Rossini: A tolvaj szarka – nyitány előlőről a 2. tremolóig
Rimcskij-Korszakov: Seherezáde III. – IV. tétel
Bartók: Concerto II. tétel - solo

Triangulum:

Liszt: Esz-dúr zongoraverseny – Allegretto vivace-től H után 6-ig
Brahms: 4. szimfónia III. tétel

Cintányér:

Csajkovszkij: Rómeó és Júlia - nyitány
Csajkovszkij: 4. szimfónia IV. tétel
Rachmaninov: 2. zongoraverseny – pp cintányérállás

Xilofon:

Kodály: Hány János VI. tétel – solo
Bartók: Szonáta két zongorára és ütőkre III. tétel
Britten: Variációk egy Purcell-témára – solo
Stravinsky: Tűzmadár (balett) – solo

Harangjáték:

Debussy: A tenger II. – III. tétel – solo

Dukas: A bűvészinas – teljes harangjáték-szólam
Ütőhangszereket biztosítunk!

Hegedű:

J.S.Bach: h-moll partita egy tétele, vagy d-moll partita egy tétele, vagy g-moll szólószonáta egy tétele
Mozart: G-; Á-; vagy D-dúr (KV 218) hegedűversenyének egy saroktétele zenekari anyag:
Beethoven: IV. Szimfónia 4.tétel
Brahms: IV. Szimfónia II. tétel
Verdi: A végzet hatalma – nyitány
Wagner: A bolygó hollandi – nyitány
A zenekari anyagokat szükség esetén megküldjük, zongarakísérőről igény szerint gondoskodunk.
Jelentkezési határidő: ütős: 1998. április 30.
Hegedűs: 1998 május 18.

A próbajátékok helye:
Bartók terem (Szombathely, Rákóczi út 3.)
Jelentkezéseket írásban, rövid szakmai önéletrajzzal a következő címen várjuk:
Szombathelyi Szimfonikus Zenekar
9700 Szombathely, Thököly Imre u. 14.
Tel: 94/ 314-472 Fax: 94/ 316-808

A Győri Filharmonikus Zenekar próbajátékot hirdet

váltó I. fagottos

állásra

A próbajáték ideje: 1998. május 22. (hétfő) 13.00 óra

Helye: a zenekar próbaterme (Győr, Liszt Ferenc u. 13. I. emelet)

A próbajáték anyaga:

Csajkovszkij: V., Iv. szimfónia

Mozart: Figaró nyitány

Bartók: Concerto

Táncsvit

Ravel: Bolero

Rimcskij-Korszakov: Seherezáde

Beethoven: IX. szimfónia
Mozart: Fagottverseny I. és II. tétel

Zongora kísérről és zenekari anyagról igény szerint gondoskodik.

Az állás betölthető:

1998. szeptember 01.

Bérezés a Kjt. szerint

Jelentkezés:

Győri Filharmonikus Zenekar

9022 Győr, Liszt F. u. 13.

Tel. / Fax: 96/312-452

AKCIÓS REPÜLŐJEGYEK

- ☛ egyéni és csoportos repülőjegyek minden légitársaságra, a világ minden pontjára,
- ☛ túlsúly ügyintézés pl.: hangszerek,
- ☛ szállásfoglalás,
- ☛ bérautófoglalás (Herz, Budget, stb...)
- ☛ baleset-, betegség- és poggyászbiztosítások

GME *DUNA* TOURS

1035 Budapest, Vörösvári út
368-1967, 06-30 405-015, 06-30 447-938
www.datanet.hu/dunatours
Email: gmedunatours@mail.datanet.hu

Az EMB Zeneműkiadó kiadványainak legnagyobb választékával várja az érdeklődőket a kiadó márkaboltja, a

LISZT FERENC ZENEMŰBOLT

Budapest, VI., Andrassy út 45. Tel./Fax: 322-4091
Nyitvatartás: hétfő-péntek 10-18, szombat 10-13 óráig

Válogatás az
EMB STUDY SCORES
sorozatból

Bach, J. S.: Magnificat, BWV 243 /Darvas/ /Z. 40047/

Bartók B.: Rapszódia zongorára és zenekarra, op. 1 /Z.40077/

Beethoven, L. van: Két románc /F-dúr, G-dúr/ /Orbán/ /Z.40111/

Brahms, J.: Zongoraverseny B-dúr, op. 83 /Darvas/ /Z. 40083/

Debussy, C.: Printemps /Jancsics/ /Z.40001/

Erkel F.: Hunyadi László - nyitány /Z.40058/

Franck, C.: Szimfónia, d-moll /Jancsics/ /Z.40084/

Goldmark K.: Sakuntala - nyitány, op. 13. /Z. 40059/

Haydn, J.: Die sieben worte. Oratórium /Fodor/ /Z.40002/

Liszt F.: Les Préludes /Mueller/ /Z. 40126/

Mendelssohn-Bartholdy, F.: Szentivánéji álom /Darvas/ /Z. 40075/

Mozart, W.A.: Szimfónia, D-dúr, KV 385 Haffner /Darvas/ /Z. 40063/

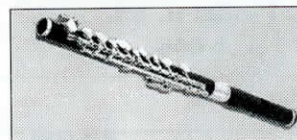
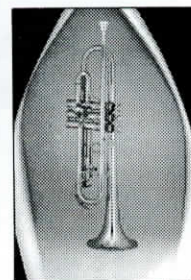
Smetana, B.: Hazám Blánik /Jancsics/ /Z.40110/

CONN®

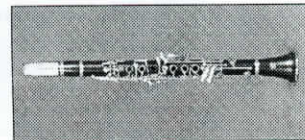

KING®

BENGE®

Armstrong®

Artley®

VILÁGHÍRŰ MÁRKÁS HANGSZEREK TÖBB ÉVTIZEDES HAGYOMÁNYOKKAL

Réz- és fáfúvós hangszerek, tanulótól a professzionális típusokig, ezüst, ezüstözött, arany, aranyozott kivitelben a hozzátartozó összes kiegészítővel.

AUSTRIA VERTRIEBSGMBH

Magyarországi vezérképvislet: H-1011 Budapest, Bem rkp. 6. I. em. Telefon/fax: (36-1) 201-0125

ABMIRAM PERCUSSION

1088 Budapest, Bródy S. 36. II/17
tel/fax: 118 1976 • mobil: 06 30 963 173

Szimfonikus zenekari hangszerek, dallam-hangszerek,
2000 ázsiai, afrikai, dél-amerikai és
ausztráliai tradicionális ütőhangszer, verők és tartozékok.

ABC MALLETS * ADAMS * AJAX * BERGERAULT * CHALKIN
MELLETS * CONCORDE * DEAGAN * GROVER * KOLBERG *
LEFIMA * LEFIMA-ORFF * MAJESTIC * MALLETECH * MARIMBA
ONE * MIKE BALTER MALLETS * LUDWIG-MUSSER * SAITO *
SCHLAGWERK -KLANGOBJEKTE * SONOC * STUDIO 49-ROYAL
PERCUSSION * VANCORE * VIBRAWELL * WOODSTOCK
PERCUSSION * WU HAN PERCUSSION

Hangszerkereskedelmi és szolgáltató Kft.

1074 Budapest,
Dohány u. 86.

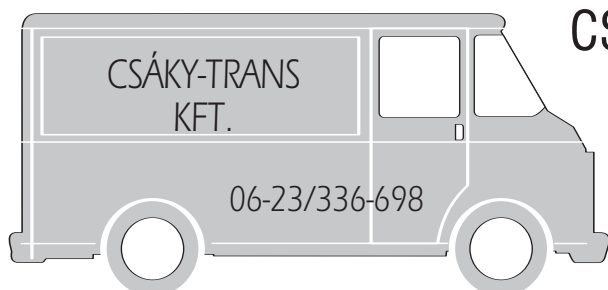
Tel./fax:
342-3623

Nyitva:
hétfő–péntek
9.30-tól
18.00 óráig
Szombat
9.30–13.00

Új és használt hangszerek vétele, eladása,
igazságügyi szakértő véleményezése, szakbecslése.

Alkatrészek, tartozékok, kiegészítők forgalmazása:
húrok, vonók, tokok, huzatok, állványok stb.

Thomastic, Pirastro, Corelli és Jargar húrok

CSÁKY-TRANS Kft. Zenekari hangszerszállítás

- nemzetközi és belföldi gyakorlattal
  - megbízható, jólképzett szakemberekkel
  - VÁM-ügyintézés
  - speciálisan zenekari szállításra készített felépítményű kamionokkal
- állunk a hazai és külföldi zenekarok rendelkezésére.

2045 Törökbálint, Petőfi u. 37.
Tel./fax: 06-23 / 336-698

Minden ami a fújáshoz kell!

A zenei hagyományok méltó megőrzése jegyében, a Fon-Trade Music Kft. Magyarországon egyedülálló hangszerkészlettel és szolgáltatásokkal áll a muzsikusok, zenei intézmények és kereskedő kollégák rendelkezésére.

- a világ vezető fúvós márkáinak széles skáláját kínáljuk: nálunk ezeket nem csak megrendelheti,

kézbe veheti, kipróbálhatja, összehasonlíthatja.

- ritmus- és ütőhangszerek teljes tárházát, az Orff-hangszerektől a jazz- és rock szereléseken át a szimfonikus hangszerekig.
- szavatolt minőséget a tanuló hangszerektől a professzionálisig, melyek a világ legnevesebb hangszergyártó cégeitől közvetlenül kerülnek üzletünkbe.
- a fúvós hangszerek szakszerű javítását, karbantartását: javítóműhelyeinkben a legmodernebb és tradicionális technikák ötvöztetésével, elismert mesterek irányításával, eredeti gyári alkatrészek felhasználásával folyik a munka. **Így magától értetődő a garancia...**

1081 Budapest, Kiss József utca 10-14., Telefon: 06 1 210 2790, Fax: 06 1 303 1158, E-mail: fontrade.music@axelero.hu

Atlantisz

YAMAHA

MUSICAL INSTRUMENTS COMPANY

A Yamaha hangszerek magyarországi importőre

Yamaha ajánlat minden zene iránt érdeklődőnek!

Az idei év programja különösen kedvező a zenével most ismerkedők számára:

YFL 211 SII tanuló fuvola	127 900,- Ft
YFL 211 NII tanuló fuvola	116 900,- Ft
YTR 1335 tanuló trombita	89 900,- Ft
YTS 25 standard tenor szaxofon	319 900,- Ft
YAS 25 standard ált. szaxofon	259 900,- Ft
YSS 475 standard szoprán szaxofon	309 900,- Ft

Jöjjenek teszteljék az alábbi kereskedőinknél

CORPUS HANGSZERÜZLET

1052 Budapest, Semmelweis u. 12. Tel.: 266-6547

FON-TRADE KFT.

1081 Budapest, Kiss József u. 10-14. Tel.: 210-2790

CORVIN SHOP

1082 Budapest, Blaha L. tér 1-2. III. em. Tel.: 138-4160/183

Atlantisz Shop

1171 Budapest, Pesti út 318. Tel.: 257-1447

CORNETT

4026 Debrecen, Honvéd u. 45. Tel.: 52/343-774

HEVESI

5600 Békéscsaba, Jókai u. 8. Tel.: 66/326-742

CSERMÁK HANGSZER

6722 Szeged, Jókai u. 4. Tel.: 62/311-792

PANNONMUSIC

6726 Szeged, Magdolna u. 7. Tel.: 62/315-959

INSTRUMENT BT.

3525 Miskolc, Széchenyi u. 70. Tel.: 46/355-962

SERFEL JÓZSEF

2367 Újhartyán, Zrínyi u. 17. Tel.: 29/372-103

Melódia 8200 Veszprém, Brusznai Á. u. 22. Tel.: 88/325-288

Az Atlantisz Yamaha fúvós hangszer vásárlói részére két új szervíz centrumot alapított Yamaha fa- és rézfúvós hangszerek garanciális és egyéb javítására.

CORPUS HANGSZER 1052 Budapest, Semmelweis u. 12. Tel.: 266-6547

CORNETT 4026 Debrecen, Honvéd u. 45. Tel.: 52/343-774

DÁRIUS MUSIK

1061 Budapest Paulay E. u. 58. Tel./Fax: 3-413-320

Nyitva: HÉTFŐ-PÉNTEK: 10 - 13 és 14 - 18

- MAGYAR MESTERHEGDŰK, CSELLÓK
- TANULÓ HANGSZEREK, VÉTEL-ELADÁS, SZAKBECSLÉS
- SZINVONALAS HANGSZERJAVÍTÁS
- MINDENFÉLE HÚROK NAGY VÁLASZTÉKA
- TARTOZÉKOK, ALKATRÉSZEK, TOKOK
- TANULÓK RÉSZÉRE VÁSÁRLÁSI KEDVEZMÉNYEK
- RÉSZLETFIZETÉSI LEHETŐSÉGEK

KOTTÁK, ZENEI KÖNYVEK, HANGLEMEZEK VÉTELE ÉS ELADÁSA

A

KODÁLY ZOLTÁN ZENEI ANTIKVÁRIUMBAN

1053 Budapest, V. Múzeum körút 21.

Tel.: 1173-347; fax: 1174-932

Nyitva: 10-től 18 óráig • Szombaton 10-14 óráig
Külföldi kottákat – vásárlóink kívánságára – külön is,
rövid határidőn belül importáljuk.

A ZENEI ANTIKVÁRIUM A ZENEI RITKASÁGOK BOLTJA

MASTER VARNISH

Mert fontos a felszín!

Zongorák, pianinók, gitárok, dobfelszerelések magas
igényeket kielégítő fényezése.

Magas fényű

Gyöngyház

Selyemfényű

Matt

kivitelezésben, óriási színválasztékban

Papp József 06/24-367-534

PROGRAMOK

MATÁV SZIMFONIKUS ZENEKAR

április 2. Pesti Vigadó

Vigadó / VI. bérlet
Verdi: Négy vallásos ének
Puccini: Messa di Gloria
Közreműködik: Óhegyi
Filoretti, Gulyás Dénes,
Anatolij Fokanov, Gábor
Géza, Budapesti Kórus
(karig.: Antal Mátyás)
Vez.: Ligeti András

április 5., 11. Deák-téri evangélikus templom 18.00

Bach: János passió
Vez.: Kamp Salamon

április 16. Zeneakadémia

Zeneakadémia/IX. bérlet
Debussy: Tavaszi Nocturnes
Ravel: Bolero
Km.: Maria Theresa Uribe

május 7. Zeneakadémia

Nyitott koncert

Kodály: Magyar rondó
Veress: Klarinétverseny
Borodin: Igor herceg –
részletek
Km.: Horváth László
Vez.: Isaki Masahiro (Japán)

május 28. Zeneakadémia

Zeneakadémia/X. bérlet
Glinka: Valse Fantásie
Sosztakovics:
I. gordonkaverseny
Stravinsky: Pulcinella szvit
Tűzmadár szvit

Km.: Onczay Csaba
Vez.: Howard Williams

június 7. 18.00 Deák téri Evangélikus templom

Bach: 4, 5, 7 Kantáta
Vez.: Kamp Salamon

június 18. 20.00 Benczúr-kert

Brahms: 21 Magyar tánc
Vez.: Ligeti András

június 20. 19.00 Vácrátót Nemz. Filh. rendezvény SZEGEDI SZIMFONIKUS ZENEKAR

május 7.

Beethoven-est
III. Leonóra-nyitány
Hegedűverseny
VII. szimfónia
Km.: Ágoston András
Vez.: Vásáry Tamás

május 14.

Rossini: Nyitány
Paganini:
I. hegedűverseny
Berlioz: Fantasztikus szim-
fónia
Közreműködik: Ruggiero
Ricci
Vez.: Acél Ervin

május 27. Zsinagóga

Mendelssohn: Hebridák-
nyitány

Bizet: I. szimfónia

Vez.: Acél Ervin

MISKOLCI SZIMFONIKUS ZENEKAR

április 6. Miskolci Nemzeti Színház

Orbán: Missa Quarta
Rossini: Stabat Mater
Közreműködik.: Alföldi
Zsuzsa, Wiedemann
Bernadett, Gulyás Dénes,
Claudio Danuser, Állami
Énekkar
(karig.: Antal Mátyás)
Vez.: Kovács László

április 20. Zenepalota 19.00

Haydn: Versenymű két
kürtre
Bach: V. brandenburgi
verseny
Schubert: V. szimfónia
Közreműködik: Ferencz
Enikő, Mohácsi István, Gál
Károly, Apró László
Vez.: Wolfgang Gabriel

április 27. Miskolci Nemzeti Színház

Brahms: II. zongoraverseny
Prokofjev: Rómeó és Júlia
Közreműködik: Michael Ponti
Vez.: Kovács László

április 29. Nyíregyháza 19.00

Weiner: Népi csárdás
Strauss: Till Eulenspiegel
Prokofjev: Rómeó és Júlia
Vez.: Kovács László

május 4. Pesti Vigadó

Weiner: Népi csárdás
Hidas: II. trombitaverseny
Strauss: Till Eulenspiegel
Közreműködik: Póti Tamás
Vez.: Kovács László

május 5. Nemzeti Galéria 12.00

Prokofjev: Rómeó és Júlia
Strauss: Halál és Megdicsőülés
Vez.: Kovács László

július 25. Szabadtéri Színpad 17.00

Promenáde-hangverseny
Vez.: Kovács László

SZOMBATHELYI SZIMFONIKUS ZENEKAR**április 20. Bartók Terem**

Dvořák: h-moll cselló-verseny
Janacek: Adagio
Rajter: Sinfonietta
Smetana: Moldva
Közreműködik: Németh Éva
Vez.: Noh Tae-Cheol

április 27. Bartók Terem

Kodály Páva-variációk
Boccherini: B-dúr gordonka-verseny
Brahms: I. szimfónia
Közreműködik:
Kiss-Domonkos Judit
Vez.: Robert Houlihan

május 11. Művelődési Ház

Beethoven: IX. szimfónia
Közreműködik: Magyar Állami Énekkar
(karig.: Antal Mátyás)
Vez.: Cristian Florea
(Spanyolország)

május 13. Sopron

Beethoven: IX. szimfónia
Közreműködik: Magyar Állami Énekkar

(karig.: Antal Mátyás)
Vez.: Cristian Florea
(Spanyolország)

május 25. Bartók Terem

Évadzáró operagála
Vásárhelyi Éva és Gulyás Dénes áriaestje
Vez.: Robert Houlihan

PÉCSI SZIMFONIKUS ZENEKAR**április 16. POTE Aula**

„A” bérlet
Fauré: Pelléas és Melisande – szvit
Lalo: d-moll gordonka-verseny
Debussy: A tenger
Közreműködik: Varga Tamás
Vez.: Kollár Imre

május 7. POTE Aula

„A” bérlet
Bartók: Két kép
Mozart: Ch'io mi scordi di te KV 505
Mahler: IV. szimfónia
Közreműködik: Martin de Craen, Gilbert de Greeve
Vez.: Howard Williams

június 6. Bazilika

Saint-Saëns: III. szimfónia
Vez.: Jean-Paul Penin

június 26. Bazilika 20.00

Dávid király
Honegger: Dávid király
Vez.: Howard Williams

július 3. Bazilika 20.00

Jacob: Sinfonia Ekklesiastes
Sztavinszkij:
Zsoltárszimfónia
Kodály: Psalmus Hungaricus
Vez.: Howard Williams

GYŐRI FILHARMONIKUS ZENEKAR**április 8. 19.00 Győr, Evangélikus Öregtemplom Húsvéti hangverseny**

Händel: Concerto grosso
Bach: d-moll kettősverseny
Bach: Kantáta BWV. 56.
Km.: Berczelly István
Nagy Zsuzsa
Németh Géza
Vez.: Medveczky Ádám

április 20. 19.00

Győr, Nemzeti Színház
Brahms: a-moll kettős-

verseny
Smetana: Moldva-szimf. költ.

Borodin: Poloveci táncok
Kodály: Galántai táncok
Km.: Perényi Eszter
Perényi Miklós
Vez.: Medveczky Ádám

április 15-30.**Győr-M-S-megyei ifj. hangversenyek****május 4. 19.00**

Győr, Nemzeti Színház
Beethoven: D-dúr hegedű-verseny
Steve Goldmann:
Quicksilver Salvatude
Bartók: A csodálatos Mandarin
Km.: Szabadi Vilmos
Vez.: Andreas Mitisek

május 5. 19.30

Miskolc
Beethoven: D-dúr hegedű-verseny
Steve Goldmann:
Quicksilver Salvatude
Bartók: A csodálatos Mandarin
Km.: Szabadi Vilmos
Vez.: Andreas Mitisek

május 26. 19.30

Budapest, Pesti Vigadó
Maros Rudolf: Töredék
Ravel: Lúdanyó meséi
C. Frank: d-moll szimfónia
Vez.: Medveczky Ádám

június 1. Győr, Bazilika Pünkösdi hangverseny

június 8. Győr, Nemzeti Színház Ifjú tehetségek gálahangversenye

június 13. 18.00

RÁBA Fesztivál, Csorna
J. Strauss, Baksa, Gershwin művek

június 21. 21.00

Klastrom Szálló udvara Győri Nyár-Szerenád est
Km.: a Magyar Állami Operaház magánénekesei
Vez.: Medveczky Ádám

június 27. 20.00

Győr, Bazilika Győri Nyár-Szt. László napi hangv.
Kodály: Budavári Te Deum
Km.: a M. Áll. Operaház

magánénekesei
Vez.: Medveczky Ádám

Július 4. 21.00 Győr, Széchenyi tér Győri Nyár
Vez.: Sándor János

július 5. 18.00**Laiding Liszt Verein**

Schubert: Rosamunde-nyitány
Mozart: D-dúr divertimento K. 136.
Liszt: II. rapszódia
Tasso-szimf. költ.
Vez.: Medveczky Ádám

MÁV SZIMFONIKUSOK ZENEKARI ALAPÍTVÁNY**Liszt-Wagner Fesztivál****május 3. Zeneakadémia**

Wagner: Trisztán és Izolda – előjáték
Izolda szerelmi halála
Liszt: Faust-szimfónia
Km.: a Honvédegyüttes
Férfikara
karigazgató: Tóth András
Vez.: Lukács Ervin

május 12. Zeneakadémia

Liszt: Tasso
A-dúr zongoraverseny
Wagner: Siegfried-idill
Rienzi nyitány
Km.: Jandó Jenő
Vez.: Gál Tamás

június 3. Zeneakadémia

Liszt: Mefisztó-keringő
A bölcsőtől a sírig
Orfeusz
Wagner- De Vlieger: Ring-szimfónia

június 8. Zeneakadémia Erdélyi Miklós bérlet

Brahms: Akadémiai ünnepi nyitány
Chopin: c-moll zongora-verseny
Brahms: IV. szimfónia
Km.: Jandó Jenő
Vez.: Kocsis Zoltán

június 13. Zeneakadémia Lukács Miklós bérlet

Mozart: Don Giovanni-nyitány
d-moll zongoraverseny
Mendelssohn: V. (Reformáció) szimfónia
Km.: Kocsis Zoltán
Vez.: Gál Tamás

DEBRECENI

FILHARMONIKUS ZENEKAR

április 20. 19.30.
Bartók terem

Weiner Leó: Szvit népi témákra
Mendelssohn: e-moll hegedűverseny
Dvořák: VIII. szimfónia
Km.: Ágoston András
Vez.: Kovács László

április 27. 19.30
Bartók terem

Bernstein: Chichester Psalms
Barber: The Lovers
Bernstein: III. (Kaddish) szimfónia
Km.: férfigang, fiúkórus
Vez.: Szűcs Lajos

április 30. 19.00
Csokonai Színház
Carmen Premier

május 11. 19.30
Bartók terem

Glinka: Ruszlán és Ludmilla-nyitány
Rachmaninov: fisz-moll zongoraverseny
Csajkovszkij: V. szimfónia
Km.: Oravecz Imre
Vez.: Kocsis Zoltán

május 19. 19.00
KLTE aula
Richard Strauss: Tod und Verklärung
Ein Heldenleben
Vez.: Hans Richter

május 25. 19.30
Bartók terem
Schumann: a-moll zongoraverseny
Sosztakovics: V. szimfónia
Km.: Ránki Dezső
Vez.: Kollár Imre

június 11.
KLTE Auditorium
Maximum
Opera-gálhangverseny

június 20.
Bérekstarhosi Zenei Napok
hangverseny

június 29. 20.00
Bartók terem Bartók Béla
Nemzetközi Kórusverseny –
nyitókoncert

július 4. Kórusverseny – záró
koncert

augusztus 19. Hangverseny a Nagytemplomban BM DUNA SZIMFONIKUS ZENEKAR

április 17. Tavaszi bérlet
„Angol-est”
Elgar: Pomp and Circumstance
March No. 4. – Serenade for strings -
The Wand of Youth, second suite
Beethoven: III. szimfónia
Vez.: Alan Tongue (Anglia)

május 8.
Tavaszi bérlet
„Orosz est”
Hacsaturján: Hovanscsina-előjáték
Stravinsky: Tűzmadár szvit
Km.: Alberto Portugheis (Argentina)
Vez.: Deák András

május 29.
Tavaszi bérlet
„Zenével a Duna mentén”
Beethoven, Mozart, Smetana,
Enescu, Kodály, J. Strauss művek
Vez.: Stephen D’Agostino (USA)

BUDAFOKI DOHNÁNYI ERNŐ SZIMFONIKUS ZENEKAR

május 10. 19.30
Zeneakadémia Universitas
bérlet 7
Debussy: Egy faun délutánja
Francaix: Bőgőverseny – magyarországi bemutató
R. Strauss: I. Kürtverseny
Liszt: Tasso – Lamento e Trionfo
Km.: Boldoghy Kummert Péter – bőgő
Kutas Dávid – kürt
Vez.: Hamar Zsolt

BUDAPESTI FILHARMÓNIAI TÁRSASÁG ZENEKARA

április 20. Erkel Színház
„Filharmónia I.” Bérlet
Wagner: Lohengrin-előjáték
Dvořák: h-moll gordonka-verseny
Csajkovszkij: V. szimfónia
Km.: Varga Tamás
Vez.: Jurij Szimonov

június 1. Erkel Színház
„Filharmónia II.” bérlet
Mendelssohn: Hebridák-nyitány
e-moll hegedűverseny
III. szimfónia
Km.: Silvia Marcovici
Vez.: Marcello Viotti

június 2. Erkel Színház
„Mahler” bérlet
Mendelssohn: Hebridák-nyitány
e-moll hegedűverseny
III. szimfónia
Km.: Silvia Marcovici
Vez.: Marcello Viotti

MAGYAR NEMZETI FILHARMONIKUS ZENEKAR

május 8. Zeneakadémia
Bartók: Hegedűverseny
Dvořák: VIII. szimfónia
Km.: Kelemen Barnabás
Vez.: Hamar Zsolt

május 17. Zeneakadémia
Verdi: Requiem
Km.: Nemzeti Énekhar szolisták
Vez.: Howard Williams

május 22. Zeneakadémia
Haydn: A teremtés
Km.: Nemzeti Énekhar szolisták
Vez.: Kocsis Zoltán

május 28. Miskolc
Rossini: Tell Vilmos-nyitány
Wagner: Siegfried Rajna útja
Göttesdämmerung II. felv.
Sosztakovics: XV. Szimfónia
Km.: énekművészek
Vez.: Jurij Szimonov

május 29. Zeneakadémia
Rossini: Tell Vilmos-nyitány
Wagner: Siegfried Rajna útja
Göttesdämmerung II. felv.
Sosztakovics: XV. Szimfónia
Km.: énekművészek
Vez.: Jurij Szimonov

június 10. Zeneakadémia
Haydn: 98. Szimfónia
Mozart: Linzi szimfónia
Beethoven: II. szimfónia
Vez.: Fischer Ádám

MAGYAR RÁDÍÓ ÉS TELEVÍZIÓ SZIMFONIKUS ZENEKARA

május 4. Zeneakadémia
Brahms-bérlet
Szerelmi dalkeringők
A-dúr szerenád
Új szerelmi dalkeringők
Változatok egy Haydn-témára
Km.: Frankl Péter (zongora)
MRT Énekkara
Vez.: Vásáry Tamás

május 14. Zeneakadémia
Brahms-bérlet
Tragikus nyitány
kettősverseny
II. szimfónia
Km.: Falvay Attila
Onczay Csaba
Vez.: Vásáry Tamás

május 21. Zeneakadémia
Brahms-bérlet
Altrapszódia
Hegedűverseny
IV. szimfónia
Km.: Ulbrich Andrea (ének)
Szabadi Vilmos (hegedű)
MRT Énekkara
Vez.: Vásáry Tamás

május 22-24.
Zeneakadémia
A Magyar Televízió
IX. Nemzetközi
Karmesterversenye

május 27. Zeneakadémia
Brahms-bérlet
d-moll zongoraverseny
I. szimfónia
Km.: Frankl Péter (zongora)
Vez.: Vásáry Tamás

június 4. Zeneakadémia
Mozart: Don Giovanni-nyitány
C-dúr fuvola-hárfaverseny
Hangversenyáriák
Haydn: G-dúr (Katona) szimfónia
Km.: Hegedűs Monika (fuvola)
Maros Éva (hárfa)
Zandra McMaster (ének)
Vez.: Vásáry Tamás

**A Magyar Szimfonikus Zenekarok
Szövetségének tagjai:**

BM Duna Szimfonikus Zenekar
Cím: 1051 Budapest, Zrínyi u. 5.
Telefon: 117-3142, fax: 117-2773
Próbaterem: 1101 Budapest,
Kerepesi u. 53.
Tel./fax: 117-5858

**Budafoki Dohnányi Ernő
Szimfonikus Zenekar**
Cím: 1221 Budapest, Annau u. 15/b.
Tel./fax: 227-4021
Próbaterem: 1074 Budapest,
Rottenbiller u. 16-22.
Tel.: 322-1488, fax: 267-8667

Debreceni Filharmonikus Zenekar
4025 Debrecen, Simonffy u. 11/c.
Tel.: (52) 412-395

Győri Filharmonikus Zenekar
9022 Győr, Liszt Ferenc u. 13.
Tel.: (96) 312-452

**Magyar Nemzeti Filharmonikus
Zenekar**
1051 Budapest, Vörösmarty tér 1.
Tel.: 118-0162, fax: 327-4375

**Magyar Állami Operaház Budapesti
Filharmóniai Társaság Zenekara**
1061 Budapest, Andrássy út 22.
Tel.: 331-2550

**Magyar Rádió és Televízió
Szimfonikus Zenekara**
1088 Budapest, Bródy S. u. 5-7.
Tel.: 138-8326, fax: 138-8910

MATÁV Szimfonikus Zenekar
1094 Budapest, Páva u. 10-12.
Tel.: 215-5770, fax: 215-5462

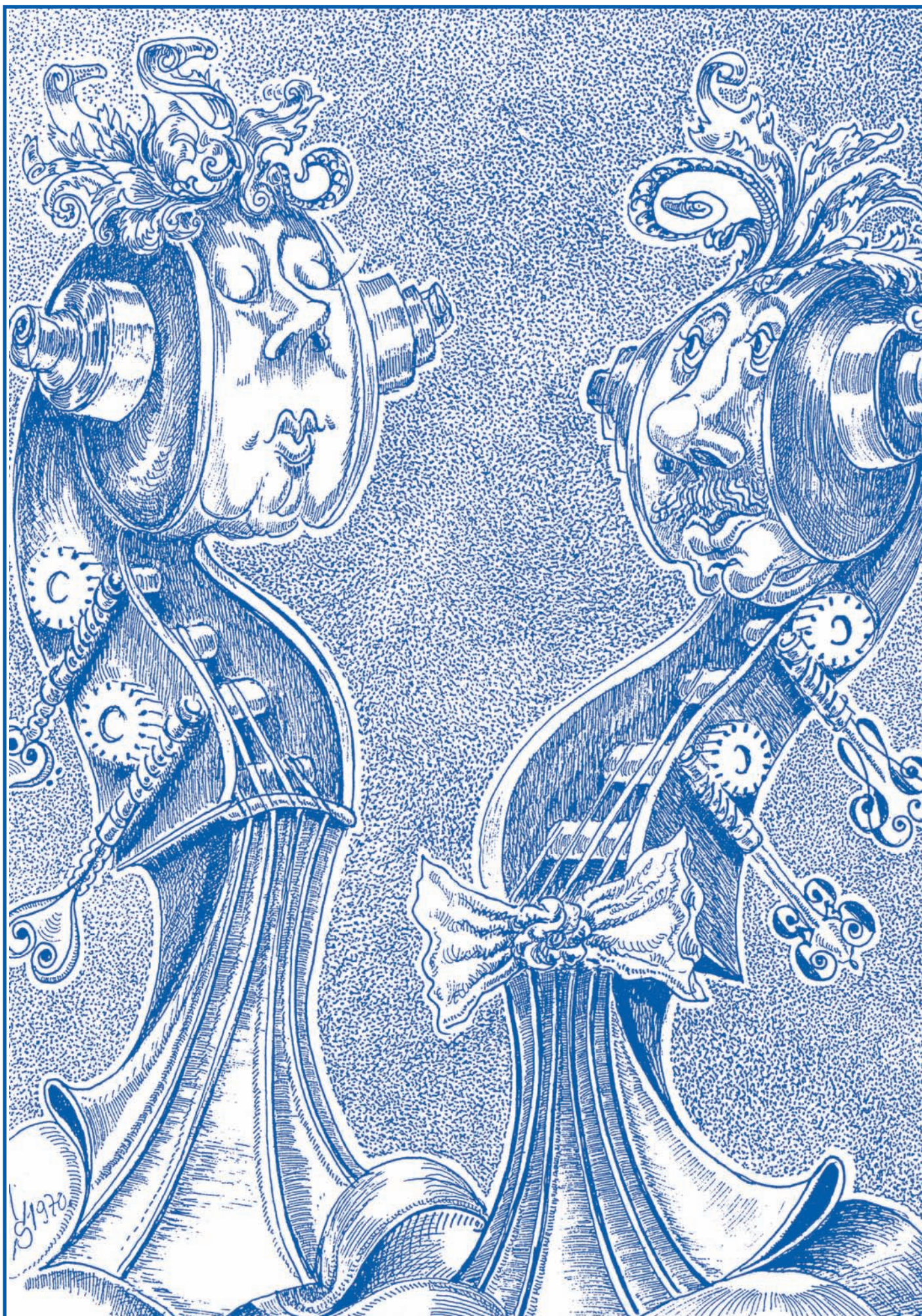
MÁV Szimfonikus Zenekar
1088 Budapest, Múzeum u. 11.
Tel.: 138-4085

Miskolci Szimfonikus Zenekar
3025 Miskolc, Fábán u. 6/a.
Tel.: (46) 323-494

Pécsi Szimfonikus Zenekar
7621 Pécs, Kossuth L u. 19.
Tel.: (72) 324-350

Szegedi Szimfonikus Zenekar
6721 Szeged, Festő u. 6.
Tel.: (62) 316-927

Szombathelyi Szimfonikus Zenekar
9700 Szombathely, Thököly u. 14.
Tel.: (94) 314-472

„A gőgös bögös” – Molnár Sándor rajza (Debreceni Filharmonikus Zenekar)